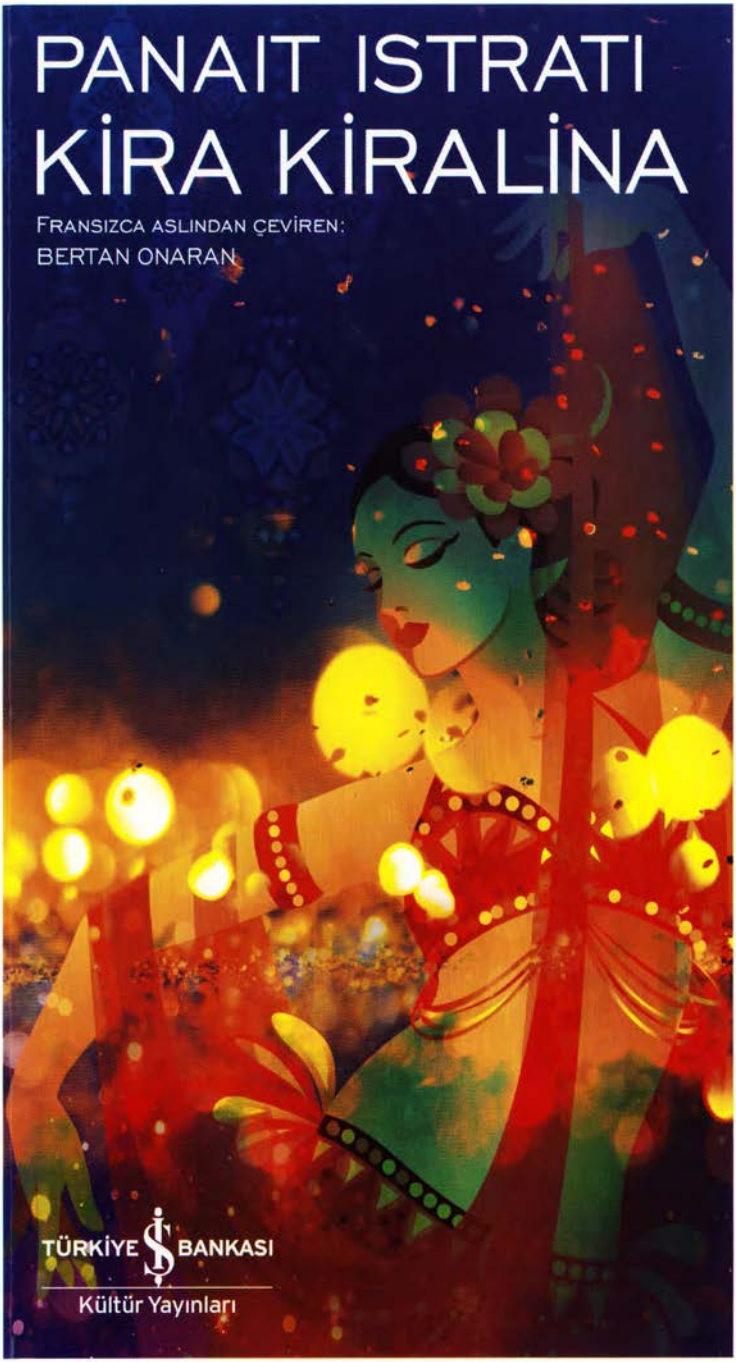
Modern Klasikler Dizisi - 162

PANAIT ISTRATI
KİRA KİRALİNA

Fransızca aslından çeviren:
BERTAN ONARAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

PANAIT ISTRATI
KİRA KİRALİNA

ÖZGÜN ADI
KYRA KYRALINA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1.-4. BASIM
MODERN KLASİKLER DİZİSİ'NDE 1. BASIM KASIM 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-180-7

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BERTAN ONARAN

Haydarpaşa Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Gide, Sartre, Camus, Mayakovski, Saint-Exupéry, Marguerite Duras, Albertine Sarrazin, Gilles Martinet'nin eserlerini dilimize kazandırdı. Cervantes'in başyapıtı *Don Quixote*'yi ilk kez tam metin olarak çevirdi. Wilhelm Reich'ın bütün kitaplarını Türkçeleştirdi. André Malraux, Émile Zola, Stendhal, Panait Istrati, Eugène Ionesco, Alain Robbe Grillet, Nathalie Sarraute'dan çeviriler yapan Onaran'ın 1972'de Beauvoir'dan çevirdiği *Konuk Kız*'a TDK çeviri ödülü verildi. 2016 yılında yaşama veda etti.

Modern
Klasikler
Dizisi - 162

Panait Istrati

Kira Kiralina

Fransızca aslından
çeviren: Bertan Onaran

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

1

Stavro

Adrien, İbrail'de aynı adı taşıyan kiliseyle Halk Bahçesi arasındaki kısa Tanrı'nın Anası Caddesi'ni, ağzı bir karış açık geçti. Bahçenin girişinde kafası karışık, öfkeli durdu:

"Hey ulu Tanrım," diye bağırdı yüksek sesle. "Artık çocuk değilim ki!.. Ve yaşamı duyumsadığım gibi anlamaya hakkım var herhalde."

Saat akşamın altısıydı. İşgünü. İki ana kapının yakınındaki ağaçlı yollar hemen hemen boştu, batmakta olan güneş kumları altın sarısına boyarken leylak kümeleri alacakaranlığa gömülüyordu. Yarasalar şaşkın şaşkın dört bir yana seğirtiyordu. Adrien, karşılaştığı insanların hiçbirine dikkat etmedi. Yollar boyunca dizilmiş banklarda neredeyse kimsecikler yoktu; yalnızca bahçenin bazı kuytularında birbirine sarılmış genç çiftler oturuyor, münasebetsiz bir zamanda gelip geçen olursa hemen toparlanıyorlardı. Yeni sulanmış kumlardan yükselen, çiçek kokuları karışmış dupduru havayı açgözlüce içine çekiyor, henüz anlayamayacağı şeyleri düşünüyordu.

Özellikle anasının arkadaş seçimine gösterdiği tepkiyi anlayamıyordu; bu tepki, az önce anayla biricik oğlu arasında şiddetli bir tartışma biçiminde dışa vurmuştu.

Adrien akıl yürütüyordu:

"Ona göre Mihail bir yabancı, kuşku verici bir serseri, çörekçi Kir Nikolas'ın uşağı. Peki ben neyim?.. Bir boyacı, üstelik aynı çörekçinin eski uşağı!.. Ee! Yarın başka bir ülkeye gidersem, bundan ötürü serseri mi sayılacağım?"

Sinirlenip topuğunu yere vurdu:

"Hay dinine yandığımın!.. Zavallı Mihail'e yapılmış başkaldırtıcı bir haksızlık bu. Benden daha akıllı, daha bilgili olduğu ve çektiği yoksulluğa gık demeden katlandığı için seviyorum bu adamı. Nasıl oluyor yahu? Damlara çıkıp adını, ülkesini, eksik dişlerini haykırmıyor diye serseri mi oluyor?.. İyi de, ben bu serserinin dostu olmak istiyorum!.. Ve bundan büyük bir mutluluk duyuyorum."

Adrien, hem gezintisini hem de kafasından anasının söylediklerinin eleştirisini sürdürdü ve her şey saçma geldi gözüne:

"Ya şu evlilik öyküsü? Topu topu on sekiz yaşındayım, o kalkmış sersemin birini bana yamamaya çalışıyor, hem salak hem de tam bir tavşan sevgisiyle beni perişan edip odamı çöplüğe döndürecek biri!.. Hey ulu Tanrım!.. Sanki yeryüzünde bir sürü salak yumurtlamaktan, dünyayı küçük kölelerle doldurmaktan ve sonra gidip bir itin ilk kölesi olmaktan daha akıllıca iş yokmuş gibi! Hayır, hayır!.. Ne kadar kuşku verici olursa olsun Mihail gibi bir arkadaşı yeğlerim. Ağızlarından laf almak için insanlara şaklabanlık yapmakla suçlanmama gelince, vallahi neden 'insanların ağzından laf almaya' bayıldığımı bilmiyorum. Bunun nedeni, belki de ışığın güçlülerin konuşmasından doğması, örnekse Tanrı ardından ışığın gelebilmesi için, ilkin O'nun konuşması gerek."

O ilkbahar akşamının dinginliğinde bir geminin düdüğü tiz çığlığıyla havayı yırtıp delikanlıyı daldığı düşlerden uyandırdı, bu arada gül ve karanfil kokulu bir esinti yüzüne çarptı.

Adrien, yayla boyunca uzanan ve Tuna'ya tepeden bakan büyük gezinti yerine yöneldi. Bir an durup limanda demir atmış teknelerde parıldayan binlerce lambayı seyretti ve göğsü karşı konmaz bir yolculuk arzusuyla kabardı:

"Tanrım! Denizlerin üstünde kayan, başka kıyılara, başka dünyalara yanaşan şu yolcu gemilerinden birinde olmak ne güzeldir... Kim bilir?.."

Arzusunu gerçekleştirememenin verdiği üzüntüyle başı yerde yeniden yürümeye başladı; derken, birinin kendisine seslendiğini işitti:

— Adrien!..

Geri döndü. Az önce önünden geçtiği sırada, bacak bacak üstüne atmış bir adam oturmuş sigara içiyordu. Uzağı göremediği ve karanlık bastırdığı için Adrien sesleneni tanıyamadı. Adam ayağa kalkmadı, biraz da canı sıkkın yaklaşırken ansızın bir sevinç çığlığı attı:

— Stavro!..

El sıkıştılar, Adrien yanına oturdu.

Gezgin satıcılık yapan –daha doğrusu panayırlarda sattığı berbat şeyden ötürü "limonatacı" diye çağrılan– Stavro, anasının ikinci dereceden yeğeniydi ve bir zamanlar kenar mahallelerin en tanınmış bıçkınlarındandı; aradan geçen otuz yıldan ve delidolu mizacının başına açtığı utanç verici bir olaydan ötürü şimdi artık eski ünü kalmamış, giderek küçümsenir olmuştu.

Boyu ortanın az üstünde, yüzü alabildiğine kırışık, soluk benizli, donuk sarı saçlı, çırpı gibi bir adamdı; kimi zaman duru ve içten, durum ve koşullara göre kimi zaman da kaçak ve kurnaz iri mavi gözleri Stavro'nun bütün yaşamını yansıtıyordu. Garip ve göçebe doğasının yol açtığı inişli çıkışlı, sarsıntılı bir yaşamı olmuştu. Yirmi beş yaşında toplumun kederli çarklarına kapılmıştı (güzel ve duygusal bir zengin kızla evlilik) ve bir yıl sonra bu çarktan yüreği parçalanmış, kişiliği çarpılmış olarak çıkacaktı...

Adrien öyküyü şöyle böyle biliyordu. Anası, fazla ayrıntıya girmeden, tiksinç bir yaşama örnek diye gösterirdi Stavro'yu; Adrien'se anlatılan öyküden tam tersi sonuçlar çıkarırdı ve varlığının derinliklerinde yatan içgüdüyle, kaç kez Stavro'ya titreşimini işitmek istediğimiz bir çalgı gibi yanaşmış, ama çalgı titreşmeye yanaşmamıştı.

Ayrıca, hep evin dışında, topu topu üç dört kez görmüşlerdi birbirlerini. Bütün dürüst evler gibi, anasının evi de Stavro'ya kapalıydı. Ayrıca kimsenin adam yerine koymadığı bir gezgin satıcıya, el bebek gül bebek büyütülen, pışpışlanan, ana kuzusu bir oğlana ne söyleyebilirdi?

Stavro herkesin gözünde "dalgacı"nın biriydi, aslında gerçekten de öyleydi, öyle olmak istiyordu. Yeni olduğu zaman bile dökülen bollaşmış giysileriyle; ütülenmemiş, yakalıksız gömleğiyle tam bir kasabalı köylüye benzeyen görünüşüyle; dolandırıcı bir at cambazını andıran havasıyla bir sürü el kol ve dil oyunu yapar, insanları eğlendirir, kendini küçük düşürür, saygınlığını yok ederdi.

Tanıdığı insanlara, sokakta, can sıkmayan, tam yerinde söylenmiş, gülünç takma adlarla yanaşırdı. Taktığı adların pek çoğu kalmıştır. Birinden hoşlandı mı, alıp kahveye götürür, yarım litre şarap ısmarlar, ilk kadehi tokuşturduktan sonra "su dökmek üzere" avluya çıkar, bir daha geri dönmezdi. Karşılaştığı adam "kafa ütüleyenlerden"se, hemen:

"Bilmem kim seni kahveye çağırıyor, aman koş!.." derdi.

Ama Adrien'i asıl coşturan, Stavro'nun çirozlarıyla tütün tabakalarıydı. Stavro, konuşma arasında cebinden kurumuş, ağzı açık, yamyassı balık kafalarından çıkarır, karşısındaki gevezenin ceketine usulca tuttururdu. Adamcağız kalkar, gelip geçenlerin kahkahaları arasında ceketini ısıran balık kafasını sokaklarda gezdirirdi.

Tütün tabakasıyla yaptığı daha da iyiydi. Bilindiği gibi Doğu'da sigara sarmak isteyen, yanındakilerin tabakasını

ödünç alır. Stavro kahveye ilk gelenin yanına koşardı; sigarasını sardıktan sonra geri verecek yerde cebine koyduğu tabaka pat diye yere yuvarlanırdı. Bunun üzerine Stavro tabakayı alır, tozunu siler, özür diler, sahibinin cebine koyayım derken yine yere bırakırdı. Nikel kaplı madenden ya da sıkıştırılmış kartondan yapılmış tabakacık kendini yeniden kaldırımda bulurdu:

"Ah, ne beceriksizim!"

"Zararı yok beyefendi," diye karşılık verirdi genellikle, tongaya bastırılan adam hırpalanmış tabakasını incelerken; sahneye tanıklık edenler de gülmekten kırılırdı. Ancak Stavro, dalga geçtiği tabaka sahiplerini bir daha göremezdi.

Adrien bu adamı şakalarıyla sevmeye başlamıştı. Bununla birlikte arada kafasını karıştıran, duygularını allak bullak eden garip şeyler de olmuştu: Stavro, kimi zaman bu şaka ve takılmaların tam ortasında, ciddi bir yüzle Adrien'e döner, bir buzağının iyi ve çocuksu gözlerindekine benzer dupduru, dingin, soylu bakışını gözünün ta içine dikerdi. O zaman gezgin satıcının bakışlarıyla ufaldığını, okuyup yazma bilmeyen bu adamın kendisini büyülediğini duyumsardı. Fakat durumu açıklayamamış, adamı gözlemeye koyulmuştu. Ama bunun için pek ender fırsat bulabiliyordu. Adrien'in içinden "öbür Stavro" adını verdiği, insanı şaşırtan gizemli bakış, kırk yılda bir ve yalnız kendisi için ortaya çıkıyordu.

Bununla birlikte, günün birinde –bahçedeki buluşmadan on ay önce– "limonatacı"yı bakkalına –ona şeker ve limon satan yaşlı, suskun Yunanlının dükkânına– götürdüğünde, birden "öbür Stavro"nun ortaya çıktığını gördü. Hemen adamın gözlerine dikti gözlerini.

Kötü aydınlatılmış dükkânın bir köşesinde üçü başbaşaydılar, yüzündeki bütün kırışıkları yok eden, çizgilerini yumuşatan, ardına dek açtığı kıpırtısız, ışıklı gözlerini şişkin ve suskun yüzlü bakkala çevirmiş, beriki başıyla onaylarken, utana sıkıla ama kararlı bir sesle:

— Kir Margulis... –diyordu, – İşler kötü... Hava sıcak değil, limonata satılmıyor... Birikmiş üç beş kuruşumla sizin şekeri yiyorum... Anlıyorsun ya? Bu sefer de ödemiyorum, tamam mı? Gelecek sefere. Ölürsem on metelik yitirirsiniz.

Satıcı, eli sıkı ama insandan anlayan biri olduğu için yaşamı kadar kupkuru bir tokaya veresiyeyi bağışlıyordu.

Stavro dışarıda, malı koltuğunun altına sıkıştırmış, önüne gelen şöyle böyle tanıdığı adamın omzuna bir şaplak yapıştırmaya, ses benzerliklerine dayanan bir oyun oynamaya can atıyor, tek ayağının üstünde sıçrıyordu:

— Kandırdım onu Adrien, kandırdım! –diyordu delikanlının kulağına.

— Hayır Stavro! –diye karşı çıkıyordu Adrien, – Kandırmadın: Ödeyeceksin!..

— Evet Adrien, ölmezsem ödeyeceğim... Ölürsem, şeytan öder artık!..

— Ölürsen... O başka... Ama onu kandırdım diyorsun. Buysa dürüst bir insan olmadığın anlamına gelir...

— Belki öyleyim...

— Hayır Stavro, beni kandırmak istiyorsun. Dürüstsün!

Stavro ansızın durdu, arkadaşını bir kazık duvarına doğru itti, deminki ürkütücü, buyurgan tavrını takınarak Adrien'in burnuna haykırdı:

— Yoo, hiç de dürüst bir adam değilim!.. Ne yazık ki Adrien, dürüst bir adam değilim!..

Ve sonra çekip gitmek istedi ama korkuya kapılan Adrien ceketinin yakasına yapıştı, gitmesine izin vermedi, boğuk sesle bağırdı.

— Dur Stavro! Şimdi bana doğruyu söyleyeceksin!.. İki adam görüyorum sende; hangisi sahici, iyisi mi, dolandırıcısı mı?

Stavro yakasını kurtarmak için çırpındı:

— Bilmiyorum!

Ve yakasını Adrien'in elinden kurtararak:

— Rahat bırak beni! –diye bağırdı öfkeli bir sesle. Biraz uzaklaştıktan sonra, delikanlının canını sıktığını düşünerek ekledi:

— Çaylaklıktan kurtulduğun gün söyleyeceğim bunu sana.

Ondan sonra birbirlerini görmediler. Stavro martla ekim arasında pazarları dolaşır; kışınsa, Tanrı bilir nerde, kestane kebap satardı. İbrail'e yalnız mal almaya gelirdi.

***

Dereler ırmaklara, ırmaklar da denizlere kavuştukları zaman ne kadar sevinirlerse, Adrien de o gün Stavro'ya rastladığına öyle sevindi.

Stavro, her zamankinin tersine, o gün müthiş çalçeneydi, bu da Adrien'i çok sevindirdi. Karşısındaki yüzü akşamın alacakaranlığında inceledi, hiç değişmemiş buldu. Kimse bu adamın gerçek yaşını kestiremezdi.

Ama Adrien, şakaklarına doğru saçlarının uçuk sarısının koyu külrengine dönüştüğünü ayrımsadı.

— Neden öyle bakıyorsun? –diye sordu canı sıkılan Stavro; – Satılık değilim.

— Biliyorum ama hâlâ genç misin, yoksa yaşlandın mı onu görmek istedim.

— Hem gencim hem yaşlı, serçeler gibi...

— Hah, bu doğru işte. Sen gerçekten bir serçesin Stavro!

Ve küçük bir suskunluktan sonra:

—Yere düşürmek üzere tabakamı istemez misin? Bu sana belki nereden gelip nereye gittiğini, işlerinin durumunu öğrenmeye can attığımı anımsatır.

— Nereden gelip nereye gittiğimin pek önemi yok; ama işlerimin kötü gitmediğini söyleyebilirim. Bununla birlikte, şu aralar canım epey sıkkın yavrum!"

Ve bunu derken, Adrien'in dizine usulca vurdu.

— Kırk yılda bir böyle oluyorsun, –diye karşılık verdi beriki; –Peki, neden başın dertte babacığım? Limon mu bulamıyorsun?

— Hayır limon buluyorum, ama eski günlerdeki 'dürüst serseriler' kalmadı.

— Dürüst serseriler mi? –diye bağırdı Adrien, – Hah, bu çelişkili bir laf işte. Serseriler dürüst olamaz!

— Gerçekten öyle sanıyorsun değil mi? Bense bir sürü dürüst serseri tanıyorum."

Stavro olduğu yere çömeldi, gözlerini yere dikip öylece kaldı. Adrien az önce ciddi konuştuğunu anladı, bu konuyu biraz daha deşmek istedi, ama çok dikkatli davrandı:

— Böyle bir serseriye neden gereksinme duyduğunu söyleyebilir misin?"

— Gelecek perşembe, benimle Slobozia pazarına gelsin diye. Aslında benim için değil ama öyle sayılır... Biliyorsun, pazarlarda gözleme yapan bir çörekçinin yanına yerleşirim. Köylüler gözlemeyi yer, susar, ben de onlara limonata veririm; gerektiğinde gözleme hamuruna şöyle bir avuç tuz... Görüyorsun ya, dürüst değilim!.. Çörekçim var; Kir Nikolas...

— Kir Nikolas mı! –diye sıçradı Adrien.

— Evet, sizin komşu, senin eski işverenin. Ama rezillik şurada: Nikolas fırınını bırakıp pazara gelemiyor. Dolayısıyla uşağı Mihail'le Slobozia'ya gelip o gözlemeleri kızartırken paraları toplayacak bir 'dürüst serseri' gerekiyor. Tam iki gündür 'dürüst serseri'yi arıyorum.

Stavro son derece ciddi, üzüntülü bir sesle tamamladı sözünü:

— İbrail *insan yönünden* gittikçe yoksullaşıyor!

Adrien ani bir hareketle limonatacının önüne dikilip: — Bana bak Stavro! –dedi. – Aradığın dürüst serseri ben olabilir miyim acaba?

Pazarcı başını kaldırdı:

— Dalga mı geçiyorsun?..

— Dürüst serseri sözü veriyorum sana! Yanınızdayım.

Stavro birden şempanze gibi sıçrayıp bağırdı:

— Uzat şu pençeni, tutkulu Rumen kızıyla Kefalonyalı serüven düşkününün oğlusun sen!.. Atalarına layık adamsın...

— Ne biliyorsun atalarım konusunda?

— Oo, hiç kuşkusuz büyük serseriymişler!

Limonatacı bunu deyip boyacıya sarıldı, sonra koluna girdi, sürükleyip götürdü.

— Hadi bakalım, doğru Kir Nikolas'a bu iyi haberi vermeye!.. En geç yarınki pazar günü akşam yola çıkıyor, salı sabahı Slobozia'da oluyor ve iyi bir yer kapıyoruz. Bir gün iki gecelik araba yolculuğumuz var demektir; at, hanlarda rastladığımız şarabın niteliğine ve kendi gücüne bağlı olarak ya yürüyor ya da tırıs gidiyor.

***

Pazarların efendisiyle "yavrusu"nun gelişi fırında büyük patırtı kopardı. Kir Nikolas, Stavro'nun haykırmalarından, birinin oltaya geldiğini anladı; Stavro, soluk almaksızın, Türkçe anlatmaya girişti. Olup biteni anlayan Mihail, tek Türkçe sözcük bilmeyen Adrien'in şaşkın bakışları altında tartışmaya katıldı. Mihail'in ciddi bir yanıtından sonra, Kir Nikolas'ın omuz silktiğini, Stavro'nun yatıştığını, ardından kusursuz bir Rumcayla bağırdığını gördü:

— Ey *pedia mu* (sevgili çocuklarım), anasının ne diyeceğini merak etmeyin!.. Bundan elli yıl önce anamın yaşamına ayak uydursaydım eskiden şu güzelim İbrail'i kuşatan hendeğin ötesinde güneş nasıl doğup batıyor hiçbir zaman öğrenemezdim; görüyorsunuz ya dostlarım, bütün analar birdir. Çocuklarının bedeninde kendi küçük hazlarıyla sevimsiz sıkıntılarını yaşatmak isterler. Üstelik söylesenize bana, böyle yaratıldıysak kusur bizde mi? Öyle değil mi Adrien?

Mihail de Rumca karşılık verdi:

— Bunda haklısınız beyim, ama Adrien'in anasını tanımıyoruz; belki de sonradan insanı üzecek bir durumla karşı karşıyayızdır. Adrien'in, anasının onayını almaya gönderil-

mesinden yanayım; alırsa, buna ilk ben sevinirim. Ama anası onaylamadan, onun isteği dışında pazara gitmem.

Bu söz Adrien'i yıldırım gibi eve koşturdu.

Anası akşam yemeğini hazırlıyordu. Adrien gözleri yaşlı, yanakları al al, saçları havada, odanın ortasında durdu; söyleyeceğini önceden hazırlamadığı için tam anlamıyla sesi kesildi. Anası bunu sezdi, ondan önce konuştu:

— Yine bulutlardasın!

— Evet anacığım...

— Aynı gazeli okumaya geldinse rica ederim sus!.. Fazla yüreğimi paralamadan yapabileceğine inandığını yap, beni rahat bırak. Böylesi daha iyi.

— Yürek paralayacak bir şey yok ortada anacığım,–diye karşılık verdi Adrien; – bir hafta, on gün boyunca işsizim, Mihail'le Slobozia Pazarı'na gitmek istiyorum. O güzel yöreyi görmek ve burada yitirdiğimi orada kazanmak için güzel bir fırsat bu.

— Yalnız ikiniz mi?

— Evet... Hayır... Stavro da gelecek...

— Hah, bu güzel işte!.. Sence bir "düşünür" daha, öyle değil mi?

Ve oğlunun susması üzerine ekledi:

— Neyse, gidebilirsin!..

— Kızmadan mı anacığım?

— Kızmadan yavrum.

***

O pazar günü Grivitza Sokağı'nda, çörekçiye yakın oturan dedikoducu kadınların bakışları ve alayları altında yola çıktılar. Stavro, akşamüstü dörde doğru arabası ve gereçleriyle çıkageldi: Suyu koyduğu büyük fıçıyla şekeri, limonları, bardakları falan koyduğu limonata fıçısı... Çörekçinin önünde Kir Nikolas ve Mihail'in yardımıyla gözleme yapımında kullanılacak araç gereci arabaya yükledi: Bir masa, küçük bir fırın, koca bir hamur kazanı, iki torba un,

birkaç bidon yağ ve türlü aletler. Ayrıca, üçünün oturacağı bir yer yaptılar.

Adrien'in anası, seyircilerin alaylarından kurtulmak için, Stavro'nun gelişinden yarım saat önce oğluyla birlikte çıktı; Galatz Sokağı'nda birbirlerinden ayrıldılar, anası bir hanım arkadaşına gidecekti, oğlan da arabanın geçeceği anayola. Oğlunu kucaklayıp:

— Görüyorsun ya Adrien, bir dediğini iki etmiyorum, ama günün birinde yaptıklarına pişman olacaksın; şimdi çıkacağın küçük yolculuk yarın daha büyüklerine, öbür gün daha da büyüklerine girişme arzusu uyandıracak içinde; fakat bu geleceğin sağlayacağı mutluluk konusunda bana güvence veremezsen, Tanrı korusun ikimiz de epey gözyaşı dökeceğiz demektir.

Oğlan karşılık vermek istedi, ama anası çekip gitti. Olduğu yere çakılıp kalan Adrien, gözleriyle onu izliyordu; kadın tıpkı acılı, yalın, düz yaşamı gibi dosdoğru yürüyordu; bu doğru yoldan bir kerecik ayrılarak işlediği günaha gelince, kendisine epey pahalıya patlamış olmasına karşın hiç pişman değildi. Başında kaşmir örtü, sırtında ucuz kumaştan bir mintan, sağ elinde mendili ve sol eliyle yerden toz kaldıran uzun eteğini hafifçe yukarı çekiyor, bir şey –henüz yitirmediği, yitirmek üzere olduğu bir şeyi– ararcasına gözünü dikmiş önüne bakıyordu.

Zavallı kardeşim Adrien!.. Titriyorsun... Anayolda ilerleyen şu at arabasında, hayvanı tırısa kaldıran, Ermenice şarkılar söyleyen Stavro ile solunda sigara içip susan Mihail'in arasında, yastığına gömülmüş titriyorsun yiğit dostum, ama seni titreten soğuk değil! Korkudan mı titriyorsun acaba? Yoksa –şu iki iblis arasına sıkışmış– seni yalnız Slobozia Pazarı'na değil, daha yeni başlayan ömrünün büyük panayırına doğru sürükleyen yazgının yeliyle mi titriyorsun?..

İki sıralı ağaçların ve buğday tarlalarının arasında dümdüz uzayıp giden yolda, fırtına öncesinin günbatımı yan-

sıları altında, Stavro uzun uzun Ermenice ağıtlar söyledi. Mihail'le Adrien uzun süre hiçbir şey anlamadan ama her şeyi duyumsayarak dinlediler. Derken gece hepsini sarmaladı, onları kendi benleri ve düşünceleriyle başbaşa bıraktı. Köylerle köycükleri, karanlıklara gömülmüş evrenin varlıklarından habersiz olduğu, yoksul mu yoksul birer keder ve mutluluk yuvası başka köyler ve köycükler izledi. Tepede asılı fenerin, arabayla birlikte bir o yana bir bu yana sallanan ışığı, köye özgü, insanın içini paralayan birtakım gece görüntülerini ortaya çıkarıyor, bir an için aydınlatıyor, sonra görüntüler geri gelmemecesine yitip gidiyordu. Öfkeli öfkeli havlayan bir köpek; bir pencerenin köşesinde dışarı bakmaya çalışan birinin araladığı bir perde köşesi, basık damlı eski kulübeler, orası burası dökülmüş çitlerle çevrili avlular.

Stavro, aşağı yukarı iki saatte bir, bir hanın önünde duruyor, hayvanın gözlerini ovuşturuyor, kulaklarını çekiyor, yem torbasını boynuna asıp örtüsünü sırtına atıyor, sonra iki yol arkadaşıyla birlikte bağıra çağıra hana giriyordu. İçerde gürültücü, şakacı, uçarı bir adam oluyor, sağa sola hoş sözler yağdırıyor, zaman zaman köylülerden birinin külahına dostça dokunma gözü pekliğini gösteriyordu. "Han sahibi adına bir buçuk litre şarap" ısmarladıktan sonra büyük bir çelebilikle adamdan tabakasını istiyor, sigarasını sarıyor ve Papa kadar ciddi, teşekkür yerine adamın tabakasını yere düşürüveriyordu.

Adrien, Stavro'yu topu topu iki gündür tanıyan Mihail'in gizliden gizliye sürekli olarak adamı gözlediğini seziyordu. Limonatacının kısa yokluğundan yararlanarak dostuna Rumca:

— Ne yaramaz adam!.. İncir çekirdeğini doldurmaz şeyler için ne gürültü!.. –dedi.

Mihail de kulağına:

— Bir yerlerde *sessizlik* yaratmak isteyen bir *gürültü* bu,

ama nerede bilmem... –diye fısıldadı. – Şöyle ya da böyle, gizli bir şey var ardında.

***

Yedi saatlik tırıs gidişten sonra yorgunluktan ağırlaşan araba, yeni başlayan çisenti altında gece yarısına doğru kudurmuş gibi ata saldıran saralı köpek sürüsünden başka şey görülmeyen bir köye girdi. Stavro gözlerinin yaşına bakmadan kamçıladı köpekleri ve kendinden emin, atın az kalsın başıyla çarpıp yere yıkacağı avlu kapısına yöneldi. Oturduğu yerden hancıya seslendi:

— Grégoire!.. Hey Grégoire!

Uzun bir bekleyişten sonra bir karaltı gelip kapıyı açınca, garip yeminlerle ekledi:

— Yortular, İnciller ve bütün ermiş havariler! Senin kuyunun suyuyla limonata ve gözleme yapılsın istemez misin? Çabuk aç şu kapıyı, boynuzlu herif!

Seslenilen adam ağzının içinde bir şeyler geveledi, hayvanın dizginine yapıştı. Atı çözdüler, arabayı bir kıyıya çektiler. Sonra üç pazarcıyla hancı kendilerini Angel Dayı'nınkine benzeyen, içki ve sigara içilen, yemek yenen, insanına, yaşa ve "şarabın niteliğine göre" iyi ya da kötü şeyler söylenen Rumen "kârşuma"larından birinde buldu.

Stavro kısa konuştu:

— Güzel bir yemek yiyelim, ama gevezelikle vakit yitirmeyelim. Gece buradayız, sabah yola çıkacağız. İşin zor yanını atlattık. Yarın sabah ırmak boyunda giderken birbirimize öyküler anlatır, atın tam gözüne vuran sabah güneşini seyrederiz. Yarın hava güzel olacak.

Masaya bir düzineye yakın çırpılmış yumurta, islenmiş domuz yağı, peynir ve "insana şapkasını pencereden fırlattıracak" bir şarap getirdiler.

Hancı, Stavro'yla kadeh tokuştururken:

— Slobozia'ya gidiyorsun değil mi? –dedi.

Beriki başıyla onayladı; bunun üzerine hancı dalga geçmeye başladı:

— Limonatanı yine şeker yerine sakarinle, limon yerine de limon tuzuyla hazırlıyorsun değil mi?

Stavro adamın gözünün içine baktı, ağzındaki lokmayı çiğnemeyi sürdürdü; lokmasını yuttuktan sonra da:

— Ya sen... Köylüleri zehirleyen, keseni şişiren içkileri kuyu suyu ve alkolle hazırlıyorsun değil mi?

Şaşkına dönen Adrien araya girdi:

— İyi ama Stavro, şeker ve limon satın aldığını gördüm; limonata yapmak için almadın mı onları?..

— Hayır dostum, susayanların gözünü boyayacak şey onlar! –diye karşılık verdi Stavro. Sonra Rumca ekledi:

— İyice görüyorsun işte dürüst bir adam olmadığımı. Üstelik bu bir şey değil: Çok daha kötüsünü yapabilirim.

Mihail'le Adrien şeytanca bakıştılar, birincisinin gözleri ikincinin sorusunu yanıtladı:

— Bu işin içinde bir iş var.

Sonunda bizimkiler kalktı. Han sahibi bir kutu kibritle bir mum aldı, onları tavan arasına götürdü. Üst kat yarı yarıya saman doluydu. Orada, yere kocaman bir "rogojina" (hasır) serdi ve bizimkiler mideleri dolu, yorgunluktan ve şaraptan biraz başları dönerek giysileriyle hasıra uzandılar.

— Sigara içerken ateşe dikkat edin, –dedi hancı yanlarından ayrılırken; mumla kibritleri alıp götürdü. Üç dakika sonra üçü de uyuyordu.

***

Saat kaç olabilirdi? Doğrusu Adrien'in bunu söylemesi olanaksızdı ama karanlık gecenin bir anında, bir elin önce omzuna, sonra yüzüne dokunduğunu duyumsadı. Uykulu gözlerini araladı, evde değil, bir tahıl ambarında olduğunu anımsamakta güçlük çekti; az sonra yeniden uykuya daldı. Ama el bir daha yüzünde dolaştı, aynı anda sağ yanağına bir öpücük konduruldu. Adrien bu sefer uyandı, ses çıkar-

madan düşünmeye koyuldu. Hay aksi şeytan, neydi bunun anlamı?.. Karanlıkta göz kırparken yatanların yerini anımsadı; sağında, ortada Stavro yatıyordu, ötede de Mihail ve şöyle düşündü:

"Allah, Allah!.. Stavro mu öptü beni?.."

Dayanılmayacak kadar acı, elinin tersiyle ittiği bir düşünce yerleşti beynine:

"Yoo, hayır... Düş gördüm besbelli!.. Olacak şey değil bu!.." dedi kendi kendine.

Ama birkaç dakika sonra, Stavro'nun elinin birkaç kez göğsüne dokunduğunu duyumsadı. Ürktü, kısık ama yeterince yüksek bir sesle sordu:

— Tabakamı mı arıyorsun Stavro?

Soru gecenin dinginliğinde bir kubbe altındaymış gibi çınladı. Limonatacı olduğu yerde sıçradı, oğlanın koluna yapıştı, heyecanla kulağına fısıldadı:

— Sus!..

— İyi ama ne istiyordun?.. Sen mi öptün az önce beni? – diye sordu korkusu gittikçe artan Adrien.

— Sus!.. Bağırma! –diye fısıldadı beriki yeniden koluna yapışarak. Ardından birkaç suskunluk ve korku saniyesi geçti. Ansızın Stavro'ya Türkçe bir soru soran, iyice uyanmış Mihail'in sesi işitildi. Beriki önce karşılık vermeye yanaşmadı; sonra birkaç söz mırıldandı. Mihail bir soru daha sordu, Stavro daha uzun karşılık verdi. Bunun üzerine Mihail çok daha sert bir soru sordu; Stavro buna kuru bir yanıt verdi. Mihail düşüncelere dalıp bir süre sustu; derken dirseklerinden birine yaslanarak doğruldu, Stavro'nun gözünün içine bakıyormuşçasına bir dakika sorguya çekmeden usul usul konuştu. Derken beriki sözünü keserek kabaca karşılık verdi. Bunun üzerine Adrien'in ödünü patlatan bir şey oldu.

Adrien'in şiddetten hiç hoşlanmayan biri olarak tanıdığı Mihail ayağa fırladı, ortalığı çınlatan birkaç söz söyledi.

Stavro da ayağa fırladı, aynı sesle karşılık verdi. Ondan sonra topu topu birkaç gündür tanışan iki adam arasında kezzap gibi bir konuşma başladı. İnsanın gözünü çıkartacak kadar zifiri karanlık gecenin ortasında tümceler, sözcükler, kılıç oyunundaki vuruşlar gibi ağızlardan şiddetle fışkırıyordu. Başlarının birbirine değecek kadar yaklaştığı seziliyordu; gözlerinin çaresizlik içinde birbirini aradığı, kollarının sağa sola savrulduğu da. Türk dilinin sesli harfleri Adrien'in buz kesen yüreğinde, bir obuanın inleyişleri gibi çınlıyor, kalabalık ve sert sessizler de davul tokmağı gibi beynine beynine iniyordu.

Adrien olup biteni kavradı; Mihail'in Stavro'yu tam bir cendereye soktuğunu da anladı, zavallının içine düştüğü zor durum yüreğini kabartıp gözlerini yaşarttı. Hıçkıra hıçkıra:

— Rumca konuşsanıza be!.. –dedi. – Bir tek sözcük anlamıyorum dediklerinizden!

Bu acı patlaması tartışmayı küt diye kesti. Adrien'in sözlerinden sonra ağır bir sessizlik kapladı ortalığı, bunun üzerine o da sordu:

— Neden yaptın bunu?

Stavro delikanlıya döndü, güçlükle soluk alarak karşılık verdi:

— Ah zavallı dostum. Dürüst bir adam olmadığım için, söylemiştim sana.

Yatışan Mihail yanıtladı onu:

— Dürüst olmamaktan beter bir şey bu, düpedüz *sapıklık*. Siz bu ilişkiyi kirlettiniz ve kendi sapıklığınızı yaymak, genişletmek isterken suçların en büyüğünü işlediniz.

Mihail daha sonra kararlı bir sesle ekledi:

— Adrien'den içtenlikle özür dileyin şimdi, yoksa sizi şuracıkta bırakıp giderim!

Stavro karşılık vermedi. Kendine bir sigara sarıyordu; sigarasını yaktığında iki dost Stavro'nun yüzünün yandan tanınmaz hale geldiğini gördüler. Ağzıyla burnu uzamış,

bıyığı yukarı kıvrılmıştı. Yüzü mum gibiydi. Gözleri çukura kaçmıştı, dönüp onlara bakmadı; arkadaşlar kendilerine birer sigara sarıp yakarken de başı önündeydi.

Dışarda köpeklerin ulumalarıyla horozların ötüşleri havayı ve geceyi dolduruyordu.

***

— Evet, –diye söze başladı Stavro, Mihail'in artık yanıt almaktan umudunu kestiği anda.

— Evet, Adrien'den içtenlikle özür dileyeceğim... İçtenlikle ama alçalmadan... Üstelik hemen değil, beni dinledikten sonra...

Siz *sapıklıktan, şiddetten, kötü alışkanlıktan* söz ediyorsunuz. Böylece beni utançtan öldüreceğinizi sanıyorsunuz. Ben dolapçı olduğumu söylemiştim. Bu çok daha kötüdür, çünkü ben dolapçılıktan bile bile kötülük etmeyi anlıyorum. Sapıklık, şiddet, kötü alışkanlık ha? Hey gidi Mihail'ciğim hey?.. Bu dediklerin her gün çevremizde ama kimse başkaldırmıyor!.. Yasalara, törelere girdi hepsi; birer yaşama kuralı oldu. Ben de işte bu sapık yaşamın sakatladıklarından biriyim; ömrümde her şey sapıklık, şiddet ve kötü alışkanlık oldu; başka bir deyişle salgınların etkisi altında büyüdüm. Oysa hiç de eğilimim yoktu bunlara.

İnsanın istemeden konuşmak zorunda kalması hiç hoş değil, ama köstebek gibi karanlıkta oluşumdan yararlanıyorum ve kendimi savunmak için konuşmuyorum. Umurumda bile değil kendimi savunmak!.. Size, siz ahlaklı insanlara, tersine inansanız bile henüz yaşamın her yanını bilmeyen size Mihail, ahlaksız bir adam olarak bir yaşam dersi vermek istiyorum.

Ben ahlaksız, dümenci bir adamım. İkincisi için özür dilerim; ahlaksızlığa gelince, o konuda tek yargıç benim. Neyin yargıcı? Bunu görmek size düşüyor. Yaşamımdaki bir olay size bu fırsatı verecek; olay da evlilik serüvenim.

1867 yılına doğru, Prens Charles'ın ülkesine girişinden kısa bir süre sonra, ben de onun gibi ülkeme dönüyordum, ama prens olarak değil elbet. Ablamın dokunaklı yitişiyle bozguna uğramış, onun ardında Anadolu'da, Ermenistan'da, Rumeli'de yaşadığım serüvenler tarafından kirletilmiş olarak dönüyordum. Ne yazık ki öyküye çocukluğumu, ablamın başına gelen üzücü olayı ve sapıklığımı yaratan durum ve koşulları anlatarak başlayamıyorum. Öylesi çok uzun olurdu. Elimi sıkmaya devam ederseniz günün birinde onları da anlatırım belki, istemezseniz de umurumda bile değil.

O sırada yirmi beş yaşlarındaydım, biraz param vardı, üç Doğu dilini biliyordum ama Rumenceyi unutmuştum. Çocukluğumdaki insanlar beni tanımadılar, bu da işime geliyordu doğrusu. Dünyayı verseler tanımak istemiyordum. Ayrıca, elimde reaya belgesi vardı. Kendi dilimi kötü konuştuğumdan, yabancı sayıldım.

Neden ülkeme dönüyordum? Hem bir hiç hem büyük bir şey için. Bir hiç için, çünkü gün yüzü gördüğüm topraklarda artık köküm kalmamıştı, yabancı ülkelerde çok iyiydim. Bununla birlikte, bu işin yalnız dıştan görünüşüydü. Özgür göçebe ama ahlakdışı yaşıyordum. Kadın olarak yalnız anamı ve kız kardeşimi tanıyordum. Eşten ya da sevgiliden haberim yoktu ve yana yakıla arzuluyordum bunları; ama yanlarına yanaşmaya korkuyordum. İşte, sizin bilmediğiniz bir şey Mihail!.. Ah, ah! Ne çok haksızlık ediliyor yaşamda! Bir bacağı ya da kolu kesik birini görünce kimse kınamıyor, herkes adama acıyor; ruhu sakat adamaysa kimse acımıyor, herkes ondan kaçıyor!.. Oysa o zavallı, yaşamın ortadireğinden yoksun. Ben de öyleydim. Romanya'ya döndüğümde bu ortadireği, töreleri tensel haz yaşamına daha uygun olanlardan istemeye gelmiştim. Onlar bana bunu verdiler ama bir anlığına... Sonra hop diye utanç verici biçimde elimden alıp beni kötü alışkanlıkların göbeğine attılar. Bakın nasıl oldu bu iş:

Romanya'ya döner dönmez yine salepçiliğe başlamıştım, pazarları panayırları dolaşıyordum, ama İbrail dışında, yakın yörede, hatta daha uzaklarda. Kentte kimse işimin ne olduğunu bilmiyordu. Salebi gizlice bir Türk'ten satın alıyor, kendimi adamın yurttaşıymış gibi gösteriyor, yalnız istediğim şeyleri görmesine izin veriyordum. Böylece az çalışıp çok kazanıyor, öncelikle kemerimde sakladığım yedek akçalara güveniyordum. Derken eş dost edinmeye başladım.

*Giabur** gibi giyiniyordum, sağda solda hiç esirgemeden herkese okkayla şarap ısmarlayarak yaşarken, günün birinde *Ulitza Kalimereks*'e** dönüşümden beri (aşağı yukarı bir yıldır) aradığım şeyle birlikte iyi şaraba rastladım: Şarabı zaman zaman güzel bir *krasmaritza*, içki evi sahibinin kızı getiriyordu. Böylece o güzel şarabın ve kızın kara gözlerinden fışkıran alevlerin tutsağı oldum. Ama tedbirli davranıyordum. Kızın ailesi çok varlıklı ve katı ilkeciydi. Üstelik, varlığı onlardan gelse de kız yabancıları sevmiyordu.

Bunun üzerine ilk işim bir Rumen kimliği edinmek oldu. Buysa, Kutsal Bahşiş'in yürürlükte olduğu ülkelerde çok kolaydı. Bir gecede 'salepçi Stavro'yu gömdüm, "Şamlı bakır eşya tüccarı" Domnul İsvoranu oldum. Hem adım hem niteliğim hoşa gitti. Herkes bana saygı gösterip dikkat etmeye başladı. Kızın evinde ana yoktu. Baba, yaşlı ve sert bir adamdı, bacaklarından dertliydi.

Üç ay gelip gittikten sonra bir akşam yemeğe alıkondum. Yemekte, ananın yerini almış, kızı sevgisiyle canından bezdiren teyzeyle tanıştım ve her zaman ancak yarı yarıya yalan söylemenin iyi olduğunu öğrendim. Masada hem de Şamlı halı ve bakır eşya dükkânlarının bir şubesini Galatz'da açmış, cellat gibi iri yarı, güçlü iki erkek kardeş vardı. Neyse ki, hem Şam'ı, hem uğraşlarını onlardan iyi tanıyordum; o ülkede, sık sık halı ve işlenmiş bakır satmıştım.

---

* Varlıklı adam.

** Eski İlbrail'de bir mahalle.

Yemek sırasında, *Anadolu* yaşamından öyküler ve sahneler anlattım, özellikle Şam'daki halı ve bakır eşyanın ardındaki acıya değindim; orada, elle yapılan halı ve bakır eşyanın üretiminde beş yaşında çocuklarla yarı kör yaşlılara rastlanır: Birinciler günde iki metelik kazanır, çocukluk nedir bilmez, yaşama işkence kapısından girerler; ikincilerse yaşlılığın getirdiği dinlenme ve dinginliği tadamadan, açlıktan eriyip gider.

Anlattığım öyküler evin kızını hem eğlendiriyor hem de gözyaşı döktürüyordu; ama ötekilerin yüreği taş gibi, işin yalnız olay yanını akıllarında tutmaktalar. Bu hiç hoşuma gitmiyordu, öyle ki az kalsın geri çekiliyordum; derken, bu eve herkesle birden evlenmeye gelmediğimi anımsadım. Kız tam bana göreydi, eh, evlenmek istediğim de oydu. Kızla ilişkim aktardığım öykü ve anlatılarla sınırlıydı.

O akşam yemeğinden iki ay sonra, artık evin yakın dostu haline gelmiştim. Hemen hiç kimseyle görüşmeyen bu insanların evinde boğucu bir hava vardı, ama boğulan yalnız sevdiğim güzel yaratıktı. Her akşam gelip iki üç saat kalıyor; ona öyküler anlatıyor, şakalar yapıyor, kimi zaman da hoş ezgili, yanık Doğu türküleri söylüyordum. Bunlardan teyzeyle baba da hoşlanıyor, ama kız kendinden geçiyordu. Söyledikçe, daha istiyordu.

Baba, dükkândan bütün gürültücü, kavgacı adamları kovmuştu; bir şey içmeye gelen pek enderdi. Evin her işini gören teyze, dükkânın arkasındaki kapısı camlı bölmeye çekilmiş, sökükleri dikiyor, perde aralığından yarı aydınlık dükkânı gözlüyor; genç kız nakış ya da oya işliyor; babaysa yatağına uzanmış uyukluyor, ara sıra inliyor, anlattıklarını dinliyordu. Bir koyunu bile bezdirecek kadar sersemdi. Yanı başındaki sofada oturuyor, planıma uygun her şeyi içeren öyküler anlatıyordum adama.

Böylece adamın zayıf yanını yakaladım: İşini sürdürecek becerikli birine ihtiyacı vardı, beni işte bu adam sayıyordu. Bilirsiniz, Rumen ticaretten pek anlamaz; o toprağın kölesi-

dir. Kızına ticaretten anlayan bir koca almak istediğinden ve ancak yabancılar kolay ve kârlı işleri becerebildiklerinden, çok yer gezmiş, bir sürü dil bilen, kendisi kadar alık olan oğullarına bile öğüt verebilen biriyle karşılaştığına seviniyordu. Bu kaba saba adamların böyle bir serveti nasıl biriktirdiklerini merak ederken, kısa bir süre önce öbür dünyaya göçmüş ananın çok büyük ticari yeteneğe sahip olduğunu öğrenmiştim. Aynı yetenek kızında da vardı; ancak, ananın ölümünden beri ev cansızlaşmıştı.

Benim gelişim oraya yeni bir soluk getirmişti; evdeki beş kişinin her biri bu havayı kendine göre alıp veriyordu. Yaşlı adamla on beş günde bir pazarları eve gelen iki oğlu en sersemce şeylere gülüyor, bitmez tükenmez iş sorularıyla beni canımdan bezdiriyorlardı. Dürüstlüğümü sınamak üzere, bula bula benden yüklüce bir para istemeyi bulmuşlardı ya da bana yüklüce bir para vermeyi. İki durumda da kendi kendime, sersemlikle paranın ikiz kardeş olduklarını söyleyerek dileklerini yerine getirdim. Sizin anlayacağınız o üçü hınk demiş birbirinin burnundan düşmüştü.

Ölen kadının yaşlı kız kardeşi ne gülüyor ne de ağlıyordu. Buna karşılık, günlük işlerim konusunda sık sık canımı sıkıyordu. Bir süre sorularına yan çizdim, kuşkulandı. Sonra, o üç sersemin güveninden güç alarak yüklüce bir anapara bulamadığımdan, iki yıldır işlerimin kötü gittiğini anlattım. Bunu derken yine yarı yalan söylüyordum; çünkü dediğim doğruydu, güçlü bir anaparam yoktu... O günlerde en iyi iş dışardan bakır kap kacak getirip satmaktı. Zaten çok varlıklı olduğumu söylemediğim için verdiğim yanıt yerindeydi.

Ama beni asıl sevindiren, güzel Tinkutza'nın gösterdiği bağlılıktı. Beni anlayıp seven, bu umutsuz evde bana umut veren, iyi kalmamı sağlayan oydu.

Paraya hiç önem vermeyen, doğanın pisliklerini alıp getiren güçlü yaşam yellerini solumaya alışmış, özgür yaratılışlı

bir insan olarak bencillik ve sersemliğin her şeyi bozduğu bu evde, bütün gücüyle özgürlüğü özleyen bu varlık uğruna eğleniyordum.

Sık sık hemen hemen baş başa kalıyorduk. Karanlık bastırınca dükkânı kapatıyorduk. Teyze yatmaya gidiyor, sabah erken kalkıyordu. Ondan sonra –inlemelerinden uyuyup uyumadığını kestirebildiğimiz babanın yanında– başını nakşına eğmiş Tinkutza, yüreğimi hoplatan kaçamak bir bakışla:

"Hadi bana bir şey anlatın Bay İsvoranu; şöyle üzücü bir şey..." diyordu.

Bunun üzerine baba bağırıyordu:

"Hayır, üzücü değil! Üzücü öyküler canımı sıkıyor!.."

"Peki öyleyse neşeli bir şey," diyordu kız, bakışları dalgın.

"Herkesi hoşnut edecek bir şey anlatacağım size," diyordum. "Geçen yıl yanımda mallar, Jalomitza Nehri kıyısındaki panayırlardan birindeydim. Bilirsiniz, bir panayırda herkesle iyi geçinmek bilgeliktir. İnsan bir çırpıda bir sürü insanla tanışır, sonra hop diye ayrılır, ama gezgin bir satıcının başka bir gezgin satıcıya rastlaması, bir rahmetlinin kendisini gömmüş papaza rastlamasından çok daha kolaydır..."

"Hah, bu güzel işte," diye homurdanıyordu yaşlı adam.

"Ben de tam öyle davranıyordum, dediğim gün bakın neler geldi başıma. Bir süredir, Trandafir adında bir gezgin satıcı tanıyordum; bu Çingene, ağaçtan gerdanlıklar sattığını öne sürüyor, ama aslında hani şu, bul karayı, al parayı denen üçkâğıtçılıkla alıkları yoluyordu. Kısacası, Trandafir serserinin biriydi. Ama bu serseri ilgimi çekiyordu. Koluna astığı gerdanlıklarla gelip benim tezgâha yaslanıyor, ağzını açmadan piposunu tüttürüyor, yaptığından tiksinip kovulana dek yere tükürüyordu. Bunun üzerine: 'Gerdanlıklar var! Gerdanlıklar var,' diyerek kalabalığa karışıyordu. Gözleri fıldır fıldır, oyununa gelecek köylüleri arıyor, yanına yak-

laşan cebi boş uzaklaşıyordu. Yaşamını daha dürüst kazanmasını sağlamak üzere günün birinde ona iş değiştirmesini önerdim.

'Nee,' diye karşılık verdi; 'beni yanına ortak mı almak istiyorsun?'

'Hayır' dedim, 'seni ortak alamam, ama salepçi yapabilirim. İyi para var bu işte.'

'Pöh!' dedi, 'İyi para var elbet! Senin salebin altı ayda bir güzel Miranda'mın boynundaki altınlara bir yenisini eklememe izin vermez, o zaman canım kız başkasına kaçar, sevda dediğin gelgeçtir!..'

Haklı olduğuna karar verdim: Salep insana düka altını kazandırmıyor, oysa Çingene'nin 'üçkâğıdı' o gün tam beş düka getirdi, hem de yarım günden kısa sürede. Ama bu seferki dükalar eğlenceli bir öykü eşliğinde geldi: Varı yoğu yutulmuş genç bir köylü Trandafir'in peşini bırakmamıştı, tarlalarda yaptıkları çılgın kovalamacadan sonra, hakemlik edeyim diye gelip karşıma dikildiler. Köylü:

'Paramı geri vermek istemiyorsa, işini bana öğretsin; ben de onun gibi yapayım', diyordu. Trandafir'se:

'Kaçık bu oğlan! Ne belaya çattık, ne belaya!' diye karşılık veriyordu. 'Hayır babalık' diyordu beriki; 'ya parayı, paramı verirsin, ya da işi öğretirsin! Dürüst olmaya değmez; ben de senin gibi yapacağım.'

'İyi ama, sen benden dürüst değilsin ki', diye bağırıyordu Trandafir, 'Sen de paramı almak istedin ama ben daha kurnaz davranıp seninkini aldım, hepsi bu.'

'Evet', diye onayladı köylü, 'senden daha dürüst davranmadım; bu yüzden, dükanın birini sana bırakıyorum: Öbür dördünü bana geri ver. Yoksa, gider kendimi Jalomitza'ya atarım, buysa büyük günah olur... Evde güzel ve yalnız bir kadın var... Birbirimize vurgunuz... Beş altını bütün varlığı olan gerdanlığından çıkardım, iki at satın alıp toprağı sürecektim...'

Trandafir bir yeri kızgın demirle dağlanmış gibi sıçradı:

'Nee? Sersem herif, at satın almak için karının boynundaki altınları mı çıkardın? Yoo, sen boynu altınlı bir kadına lâyık değilsin!'

'Evet ama neylersin?' diye sızlanıyordu delikanlı.

'Ne mi eylersin?' diye gürledi Çingene, 'karının boynundaki altınları oldukları yerde bırakır, atları üç fersah öteden çalarsın!' Sonra bana döndü: 'Şundan daha alık bir Rumen gördün mü?..' diye sordu. Ardından düşüncelere daldı, sigarasını tüttürdü, yere tükürdü. Köylü ellerini yüzüne kapamış ağlıyordu. Derken şuna tanık oldum: Trandafir delikanlıya döndü, ellerini yüzünden çektirdi, şimşek hızıyla iki tokat attı. 'Neden beni dövüyorsun?' diye bağırdı tokadı yiyen. 'Sersem olduğun için... Ağlayan erkekleri hiç sevmem' diye karşılık verdi Çingene, kömür gözlerini fırıl fırıl döndürerek. 'Al şu beş altını, bu gece evine dön, köyden bir tüfek atımı uzakta, anayolda bekle: Gün ağarırken iki atı getirip sana iki tokat daha atacağım... Bunu, yenilerini ekleyecek yerde, güzel bir kadının boynundaki altınlara dokunmamayı öğrenesin diye yapacağım.' Bu serüvenden altı ay sonra, Nazîru yolunda Trandafir'e rastladım. O atlıydı, ben arabalı. Birbirimizin yanından geçerken sordum:

'Sözünü tuttun mu Trandafir?'

'Evet,' diye yanıtladı; 'İki at verip iki tokat attım oğlana.'

***

Ben anlatırken baba uyumuş, Tinkutza'ysa her zamankinden daha çok duygulanmıştı. İşte o anda ömrümde ilk kez ışıl ışıl parlayan, nemli, sevdalı gözlerle bakan güzel bir kızın karşısında buldum kendimi. Bana doğru eğildi, elimi tuttu, keman telinden daha yumuşak bir sesle:

"Söyleyin bana Bay İsvoranu," dedi. "Çingene Trandafir kadar sevebilir misiniz birini?.."

Elim yandı mı buz mu kesti bilemeyeceğim, ama apansız bir korkuya kapıldığımı, başımın damdan düşmüşüm gibi

dönmeye başladığını, başka bir şey beklemeden şapkamı aldığım gibi sıvıştığımı biliyorum.

Kız bunu şaka sanmıştı, ertesi gün beni görünce katıla katıla güldü. Bense üzgündüm. Bir kadınla yalnız kalma korkum gittikçe artıyordu. Birkaç ay başbaşa geçirilecek gece ve gündüzlere bağladığım umut da boşa çıkıyordu; sözün tam anlamıyla ruhu sakat biriydim.

Bununla birlikte, ateşten korkan atlar gibi, alevi gözümün önünde dolaştıra dolaştıra ondan korkmamayı öğreneceğimi sandım. Üstelik kim söyleyebilir öyle olmayacağını? Ne biliyoruz insan doğası konusunda? Kuşkusuz hayvanlardan daha az şey!.. Çarpılmış duyularımı bastırmaya, yabanlaşmış içgüdülerimi evcilleştirmeye vakit bulabilseydim, belki yeniden dengeye kavuşurdum. Ama bunun için insanların iyilikseverliğiyle durum ve koşulların yardımı gerekliydi. Ne birinciler ne de ikinciler beni kurtarmaya razı oldu. Durum ve koşullar yoksul bir adam haline getirdi, insanlarınsa kendi bencilliklerinden başka bir şey gördükleri yoktu. Sonuç olarak duvara tosladık; ama en acınası duruma düşen ben oldum.

Kişiliğimde belli bir iyileşmenin başladığını görmeden Tinkutza'yı babasından istemeyecektim; derken başka bir damat adayı çıkageldi, durumumu güçleştirdi. Kızcağız benden başkasıyla evlenmek istemediğini söyledi bağıra çağıra, bunun üzerine babası bana ne düşündüğümü sordu.

Ne mi düşünüyordum? Evlenme düşüncesi ödümü patlatıyordu!.. Ne diyeceğimi bilemedim... Kaçak, belirsiz konuştum... Gururu kırılan Tinkutza, yüreğimi dağlayan gözyaşları döktü. Baba, çekingenliğimi varlıklı biri olmayışıma yordu, şunları söyleyerek beni avuttu:

"Burada çalışarak zengin olursunuz!"

Duydunuz mu? Evlerinde servet aradığımı sanıyorlardı.

Sizin anlayacağınız uçurum adım adım yaklaşıyor, ben de dosdoğru oraya yürüyordum: Tinkutza'yı babasından

istedim. Kız göklere uçtu, ev uyuşukluğundan uyandı, bense hapı yuttuğumu sezdim. Kızı isteyişimden sonraki günler ölüm cezasına çarptırılmış bir hükümlünün son günlerine benzedi. Tinkutza havalarda uçuyordu:

"Coşku mu sizi böyle sus pus etti?" diye sordu bir gün, "Bense nasıl mutluyum!"

Zavallı kız!

Kendimi avutmak üzere sabahtan akşama şaka yapıyordum, ama şakalarımın eskisi gibi olmadığını görüyorlardı, hele nişan gecesi az kalsın bayılıyordum. Oradaki hısım akraba buna hiç akıl erdiremedi; nişanlım gibi bayılmamı aşırı coşkuma verdiler. Konuşayım, bir şeyler anlatayım diye üstelediler. Beynimi çatlattım, anlatacak bir şey bulamadım. Derken, kilisenin mutluluk dileklerini sıraladıktan sonra yüzüklerimizi takan papaz, aklıma bir olay getirdi.

"Bir tarlada papaz, işçilerin işi ağırdan almalarından, kendisiyle alay etmelerinden yakınıyordu. İşleri kızıştırmak üzere şöyle dedim:

'İşçileri daha hızlı çalıştırmak istiyorsanız tek bir yolu var Peder.'

'Nedir oğlum?'

'Şöyle okkalı bir küfür, bir araba sürücüsü gibi küfür etmek!'

'Oo, biz küfür edemeyiz, büyük günahtır.'

'Evet, günah elbet,' diye onayladım. 'Ama Bükreş Piskoposu başka çare olmadığı zaman küfür etmeye izin vermiş.'"

Papazın yüzünde kuşkular belirdi, ama törene katılanlar bağırdılar:

"Nasıl olmuş? Nasıl olmuş? Anlatsanıza!"

"Şöyle olmuş: Günün birinde Bükreş Piskoposu resmi bir tören için bir kente gidiyormuş. En iyi posta arabasını getirtmişler, yüce din adamı binmiş. Ancak araba sürücüsü, alacağı yüklü bahşişe karşın bu işten hiç hoşnut olmamış: Bildiğiniz gibi, sürücüler küfür etmeden araba kullanamaz.

Sürücü için kamçısını şaklatıp küfretmek, alacağı bahşişten çok daha önemliymiş, gerçek bir Piskoposun sürücüsüyse adına layık biriymiş. Adamcağız yüce din adamının öfkesinden çekinerek üç saat dudağını ısırıp arabasını sürmüş, ama bir köprüye gelince zınk diye durmuş. Öfkeden ıstakoz gibi kıpkırmızı bir suratla soluk soluğa dört atın koşumlarını çözmüş, ne pahasına olursa olsun küfretme hakkını elde etmeye kararlı, öylece beklemiş. Piskopos sabırsızlanmış, bir süre sonra arabanın küçük kapısından başını uzatıp neden durduklarını sormuş. Sürücü külahını çıkarmış, ezile büzüle açıklamış:

'Durum şu Yüce Efendi'miz: Atlar sürücünün küfürlerine alışık, Kutsal Efendi'mizin varlığından ötürü küfür edemeyince beni tanımıyor, geçide girmek istemiyorlar.'

Piskopos sürücüye:

'Siz de onlara: Deh, deh! Yiğit atlarım benim!.. diye bağırın,' öğüdünü vermiş.

Kurnaz sürücü dudaklarının ucuyla yinelemiş:

'Deh, Deh! Yiğit atlarım benim!..' Ama hayvanlar hiç oralı olmamış.

'Bunları yola çıkarmak için küfürden başka çare yok mu?' diye sormuş sabrı tükenen Kutsal Peder.

'Hayır Kutsal Pederim, yok. Atlar yalnız arpayla ve küfürle yürür!..'

'Peki,' diye karşılık vermiş Piskopos, 'küfredin, ben günahınızı bağışlıyorum!'

Sürücü ok gibi yerinden fırlamış, dizginlere yapışmış, yorulmak bilmez kamçısını şaklatmış ve ölüleri bile titreten bir sesle bağırmış:

'Deeh, deeh, deeeh!.. Hey gidi Meryem Ana'nın kutsal pabuçları!.. Bütün kutsal ikonolar!.. On dört İncil!.. Altmış dinsel tören!.. On iki Havari, kırk kilise kurbanı aşkına!.. Deeh, deeh, deeeh!.. Yiğit atlarım, Tanrı'nın ve Kutsal Ruh'un cezaları, deeh!..'

Posta arabası geçidi kuş gibi geçmiş. Öbür kıyıya vardıklarında Piskopos yine başını dışarı uzatmış, zafer kazanmış bir komutan gibi kendisine bakan sürücüye:

'Atlarınızın eğitimine diyecek yok, ama din bilginiz biraz eksik: On dört değil, dört İncil var; altmış dinsel tören değil, yalnız yedi tane var.'

'Haklısınız Kutsal Peder, bunu ben de biliyordum; ancak dörtle yedi yeterince küfür edemeyecek kadar kısa sayılar; o zaman biz arabacılar dini düzeltmek için elimizden geleni yapıyor, onu işimizin gereklerine uyduruyoruz.'"

Anlattığım olay, yarattığı neşeyle papazı sıkıntıya düşürüp beni rahatlattı, Tinkutza'nın ağzı kulaklarındaydı, benimle övünüyordu.

Ah, ah! Neden iş o noktada kalmadı? Neden kıyamet kopmadan alıp başımı kaçmadım? Uzun, bitip tükenmeyen yıkım üç hafta sonra başladı. Nişanlımın verdiği her öpücüğün aslında tabanları yağlayıp dünyanın bilinmeyen köşelerine kaçma öğüdüne benzediği anlatılmaz, inanılmaz işkencelerle geçen üç haftanın sonunda, düğünlerle birlikte geldi yıkım.

Şimdi hem benimkini hem çocuk gibi lekesiz Tinkutza'nın yaşamını cehenneme çeviren korkunç olaya; evet sevgili Mihail'ciğim, sizin *sapıklık*, *şiddet*, *kötü alışkanlık* dediğiniz şeye geliyorum. İki ayak üzerinde yürüyen bütün hayvanların –yaşamı zehirleyerek, tertemiz insanlara zulmederek– töre, alışkanlık, gelenek adına yaptıkları uğursuzluklara geliyorum; yaşadığım hastalıklı olaydan önce el değmemiş nişanlım kadar temizdim ben de.

Belki söz konusu olaydan hiç haberiniz yoktur Mihail. Bizim ülkede düğün gecesi aileden kadınlarla yabancı kadınların, gelinle güvey gerdeğe girdikten birkaç saat sonra zifaf odasına doluştuklarını, onları başka bir yere kovaladıklarını, yatakta gelinin iffetinin tartışılmaz kanıtını aradıklarını, çarşafı alıp yan odada yiyip içmekte olan

konuklara gösterdiklerini bilmezsiniz. Ben bundan çok daha kötüsünü, kanlı sancağın bir sopanın başına tutturulduğunu, Petroy-Kazassu yolunda bir alay kaçığın bu edepsiz ganimetin çevresinde toplandıklarını gördüm; bu bir alay kaçık, keman çalan bir Çingene eşliğinde bir pazartesi sabahı gün ağarırken 'kızıl yaşam suyu'nu talihsiz kızın mutlu anasına götürüyorlardı.

Bundan daha barbarca, daha aşağılık bir şey biliyor musunuz Mihail? Şu gösteriden, şu kötü ve utanç verici yöntemden daha insanlık dışı, daha acımasız, daha görülmemiş sapıklık, ırza geçme ya da şiddete başvurma, günah ya da eziyetçilik var mıdır yeryüzünde?..

Bense bunu biliyordum... Düğün günü gelip çattığında başıma gelecekleri biliyordum. Bu mide bulandırıcı törenin beni öteden beri tiksindirmiş olmasının dışında, duyularımın bana acıklı biçimde döneklik ettikleri saatte o iç karartıcı maskaralığı cehennemin dibine yollamak, ondan kaçınmak bir ölüm kalım sorunuydu.

Babasıyla teyzesini çağırıp konuştum. Baba, bu tiksinç töreyi sevmesine karşın pek fazla tutturmadı, ama yaşlı teyze ulusun bilmem ne zamandan kalma, onur koruyucu geleneği diye kesinlikle yerine getirilmesini istedi.

Tartışma orada kesildi ve düğün alayı güzel bir pazar günü öğleden sonra çağın görkemi içinde kiliseye yollandı: Önde giden iki atlının dışında herkes yayaydı; onların arkasında altın kakmalı, işlemeli bir gümüş tepsiye yatırılmış iki kocaman Moskova mumunu taşıyanlar yürüyordu; en arkada da bütün düğün alayı. Kiliseden çıkışta, atlılar yine öne düştüler, tabancalarını havaya boşaltarak, kollarına dolanmış beyaz havluları sallayarak, yeleleri kurdelelerle süslenmiş, aralarına gümüşler serpiştirilmiş atlarını oynatarak ilerlemeye başladılar. Tepside şimdi geleneksel ekmekle tuz vardı. Tepsinin hemen ardında elimde mum, kolumda Tinkutza, korku ve yılgıyla titreyen ben yürüyordum;

nişanlım, yüzünü gözünü bütünüyle örten süslerin altında alabildiğine mutluydu. Bizim arkamızda düğün alayı vardı; keman, kopuz, klarnet ve pistonlu korna çalan on iki kişi herkesin kulağını patlatıyordu. Geçtiğimiz yollarda çeşmeden dönen kadınlar kovalarındaki suyu bolluk dileyerek düğün alayının arkasından yere saçıyordu.

Ve akşam ölüm saatim gelip çattı. Masada aile bireyleriyle birlikte yirmiye yakın konuk vardı. Düğün çığırtkanlarının çektiği nutuklar herkesi kırıp geçiriyordu, benim de onlara ayak uydurmam, yeni evlilerin anlattıklarına yeni masallar eklemem gerekti. Şarapla kafayı iyice bulmuş biri, gerdeğe kızlığını yitirmiş olarak giren bir gelinin, hem de düğün gecesi, nasıl pataklandığını anlatma densizliğini gösterdi; oğlan ertesi gün gelini arabaya atmış, sırtı öküzlere, yüzü geriye dönük oturtmuş, arabanın arkasında bir çomağın ucunda dibi delik bir çömlek sallanıyormuş, kızı bu gösteriyle götürüp anasına babasına teslim etmiş.

Tinkutza'ya baktım: El değmemişliğinden emin, hiç istifini bozmadan oturuyordu. Ama ben irkildim, iki eş arasında olup bitenlerin yalnız onları ilgilendirdiğini söyledim bağıra bağıra.

"Bunun başkalarını ilgilendirip ilgilendirmediğini az sonra göreceğiz!" diye karşılık verdi birkaç yakın dost.

Bu "az sonra"nın nasıl bir şey olduğunu gerçekten gördük, gece yarısı ekmek içinden yapılmış küçük topların dört bir yandan üstüme yağışını, küçük topları ekmek parçalarının, onları da koca koca dilimlerin izleyişine tanık oldum.

"Bu da ne demek?" diye sordum.

"Masadan kalkıp görevini yerine getirmeye gitmelisin demek!" diye bağırdı kızın sağdıcı.

İnanın dostlarım, hiçbir şey anlamıyordum; sağdıcım beni bir köşeye çekip hangi görevi yerine getirmem gerektiğini söyleyince anladım. O benimle konuşurken, kızın sağdıcıyla teyzesi bize ayrılmış odada Tinkutza'yı hazırlıyor-

lardı; derken gelip beni öptüler, sonra baba gelip kucakladı, başka bir şey demeden kapıyı açtılar, beni içeri ittiler, kapıyı üstümüze örttüler.

Ömrümün en acıklı anları olan o dakikalar boyunca şöyle belli belirsiz Tinkutza'nın kar beyazı yastıkta dinlenen güzel başını, çevresine yayılmış kara saçlarını gördüğümü anımsıyorum; o gece görüp göreceğim bu oldu; bayılıp odanın ortasına serilmişim!..

Korkunç bir ateşle yirmi dört saat sayıkladım; on beş gün hasta yattım. Bilincim yerinde değilken neler söylediğimi anımsamıyorum ama beni görmeye pek az kişinin geldiğini çok iyi anımsıyorum. İyileştiğimde, kendimi düşman bir dünyada buldum. Kayınbabamla teyze, eve bulaştırdığım leke konusunda açıklama istediler. Bağlı* olduğumu söyleyerek bir süre paçayı kurtardım. Hiç acımadılar bana, tersine daha çok nefret ettiler.

O andan sonra tam on ay her yandan nefret ve düşmanlık yağdı. Hiçbir şeye katmadılar beni; hiçbir işi bana vermediler; hırsızmışım gibi, parayı sürekli kilit altında tuttular. Kendi olanaklarımla –salepçiliğe dönmenin dışında– hiçbir işe girişemezdim; bütün paramı düğün armağanlarına harcamıştım. Ve işte ondan sonra bugün bile tüylerimi ürperten korkunç yaşam başladı.

***

O yaşamı size bütün ayrıntılarıyla aktaramam, çok acı çünkü...

O uğursuz eve kapatılmıştım, kırk yılda bir, o da geceleri sokağa çıkmayı göze alıyordum. Dükkâna inmem bile yasaklanmıştı. Ne bir arkadaş... Ne bir ilişki... Ne bir iş... Ne desem, ne önersem ters kaçıyordu... Masada sağır ve dilsiz gibiydik... Ayağımda şıpıdık terlikler, sırtımda gömlek, bir asalak hayalet gibi, evdeki birtakım garip insanlar gibi odadan odaya dolaşıyordum.

---

* Büyünün bir erkeği güçsüz bırakacağına inanılır.

İki kayınbiraderim her pazar geliyorlardı. Onlardan beni Galatz'taki işlerine almalarını istedim, doğrusu bunu biraz bekliyordum. Onlarsa boşanmadan dem vurdular. Gerçekten de en akıllı çözüm bu olurdu diyeceksiniz belki. Hiç de değil.

Eşim, evleneli beri ailesinden kopmuştu. Şimdi bütün yaşamı benim yoksul, sakat yaşamıma bağlanmıştı. Ne ağlayıp sızlanmış ne diş bilemiş, başına gelen talihsizliği umulmadık bir yiğitlikle kabul etmişti; bir büyücünün beni bağladığına içtenlikle inanıyor, iblisi yenmesi, cinsel güçsüzlüğüne karşın sevdiği kocasını iyileştirmesi için canla başla Tanrı'ya yakarıyordu.

Eve kapatılmış, günlerimizi ardı arkası gelmeyen baş başa konuşmalarla, aşılamayacak sevecenlik gösterileriyle geçiriyorduk. Ondan özür diliyordum... O da beni hiçbir yönden kusurlu görmediğini söylüyordu. Ah, ah, nasıl unutabilirim beni anlayıp acımış olan biricik insanı? Ve bizi zehirleyen nefret olmasa, bütün gücümle özendiğim gerçek bir koca ve erkek olabileceğime kalıbını basacak tek kişiyi?.. Eskisi kadar utangaç değildim, artık karımdan korkmuyor, ilk dokunmalarda kanımı donduran ürküntüyü duymuyordum. Giderek belli belirsiz arzular, zayıf uyanmalar, karım beni kucakladığı, okşadığı, sevgisi konusunda güvence verdiği zaman bedenimde dolaşan küçük tensel hazzı duyduğum anlar bile oluyordu.

Ama sevginin bin bir güçlükle yarattığını, nefret bir anda yerle bir ediyordu, bundan ötürü insanları hiç bağışlamayacağım. Her sabah ben odadan çıkar çıkmaz mutsuzluğumuzun iki baykuşu zavallı kadının üstüne çullanıyor, bir şey olup olmadığını soruyorlardı. Karım konuşmaya yanaşmayınca uğursuz çakallar boşansın diye başının etini yiyor, umutsuzluğa düşürene dek işkence ediyorlardı zavallıya.

Doğanın yeniden kurmaya çalıştığı şeyin böyle sürekli hırpalanıp yıkılması on ay sürdü. Boğulmak üzereydik.

Galatzlı iki cellat, saldırgan olmaya başlamışlardı. Bana hakaret edip karımı boşanmaya razı etmem için baskı yaptılar. Artık dayanacak gücümüz kalmamıştı. Birbirimize sarılı oturuyor, çoğu kez yemeğe bile inmiyor, günü tek öğünle geçiriyorduk; birden kafamızda kaçma düşüncesi belirdi.

Eşim, elimde kalan üç beş kuruşla geçinip geçinemeyeceğimizi sordu, o uğursuz evden uzakta kendisine sağlayacağım özgürlük ve sevgi dolu gelecekle ilgili kararlı yanıtım üzerine gözlerinden mutluluk yaşları döküldü. Düşman bir dünyada yitip gitmiş iki kardeş gibi birbirimize sarıldık, yüzlerimizle giysilerimizi kendi gözyaşlarımızla ıslatarak, yeryüzünde tadılabilecek en güçlü mutluluğu yaşadığımız saatler geçirdik.

Ama bunlar birlikte geçirdiğimiz son saatler oldu. İnsanların azgın nefret dalgası gittikçe yaklaşıyordu.

Şubat sonlarına doğruydu... Tasarımızı yapmıştık: Bir ay daha bekleyecek, mart sonlarına doğru, İstanbul'a giden bir yelkenliye binip kaçacaktık.

Ancak iki üç gündür evdeki iki zorbanın davranışlarında garip bir değişiklik göze çarpıyordu. Sabahları karımı görmeye gelmez olmuşlardı, artık gözünü korkutmuyorlardı. Yaşlı adam, günün birinde bana dilediğim gibi girip çıkabileceğimi söyledi. Ağzım bir karış açık kaldı!.. Hemen Tinkutza'ya koştum, ama o hüngür hüngür ağlamaya başladı:

"Büyük bir yıkım geliyor galiba başımıza!" dedi. "Kötü düşler görüyorum: Senin çevrende ağlayan çocuklar var, bense altınla, değerli taşlarla bezenmişim... Çok kötü bu. Sakın dışarı çıkma!.. Başına neler gelir kim bilir?.. Şu zindana on aydır dayanıyoruz; birkaç hafta daha acı çekelim?.."

Bu sözler üzerine yüreğime bir hançer saplandı, titremeye başladım; ama yiğit dostlarım, insanın yazgısı önceden yazılıyor alnına. Ertesi sabah dingin bir kış sabahı... Üç karış kalınlığındaki kar, el değmemiş kefeniyle dünyayı örtüyor, dört bir yana uçan kızakların çıngırakları özlem dolu sesle-

riyle ortalığı çınlatıyordu. Pencere önündeydim, evin duvarları üstüme üstüme geliyordu. Çılgına döndüm!.. Karşı konmaz bir güç beni dışarı çağırıyordu, devinim, yaşam, aşağı yukarı bir yıldır sürmediğim özgür yaşamanın azgın gizemi demek olan dış dünya. Karımın ayaklarına kapandım, bir saatçik, yarım saatçik, beş dakikacık şu duvarların, damların, yoksulluğun dışına çıkmama izin vermesini istedim!..

Beni dinledi, izin verdi, iki tabancayla hançerimi yanıma almamı, kimsenin burnumun dibine gelmesine göz yummamamı öğütledi. Terliklerini öptüm, kürkümü, astragan kalpağımı aldım dükkâna indim.

Ve bu iniş hem benim hem zavallı Tinkutza'nın sonu oldu!.. Hemen o gün olmadı, o sabah hiçbir şey gelmedi başıma, öğleden sonra ve ertesi günkü çıkışlarım sırasında da; ama hiç kuşkusuz dükkândan geçerken kapılardan birinin ardına gizlenip gözetleyen yaşlı adam beni görüyordu...

O evde geçirdiğim son pazarın akşamı –gözlerim kocaman buz parçalarını sürükleyip götüren Tuna'nın görkemiyle kamaşmış– on ay boyunca eşlerin en seveceni, kızların en eldeğmemişi olan karımı son kez kucakladım.

İkimiz de dingindik... Ama akşam yemeğine inerken, acıklı bir ağırlık yüzlerimizi uzatmış, bizi ağlayacak duruma getirmişti. Yemeğin sonuna doğru eşim sordu:

"Kardeşler neden yok?"

"Az sonra gelecekler," diye karşılık verdi baba.

Nargilelerimizi yaktık, birer Türk kahvesi içtik. Dışarda karanlık ve sessizlik... Saat ilerliyordu. Yaşlı adamla teyze arasındaki anlamlı bakışmayı yakalayan Tinkutza, ansızın hıçkırmaya başladı.

Tam o sırada kapı gıcırdadı, yüzleri cellatlarınki gibi kararmış iki kardeş, yanlarında betimi benzimi attıran bir herifle boy gösterdi.

Bir zamanlar dostum olan, şimdi gammazcılık edip suç işlemeye gelmiş bir Rum'du bu.

Üçü de açık kapının önünde dikiliyordu, iyi akşamlar yerine söylenen ilk söz döneğin ağzından çıktı. Kolunu uzatıp beni gösterdi ve Rumence:

"Sizin Bay İsvoranu bu mu?.. Eh, bağlı olmasını anlıyorum elbet: Stavro bu be, salepçi, ibne Stavro..."

Ortak günahımızı dile getiren bu son sözcük üzerine Tinkutza bir çığlık attı ve yere yuvarlandı, bense...

Kayınbiraderlerimin acımasızlığıyla dükkâna sürüklendim, yere yıkıldım, bayılana dek başıma, yüzüme, göğsüme tekme yedim. Sonra...

Sonra dışarda, bir çıkmaz sokağa açılan avlu kapısının önünde, karlar üstünde kendime geldim. Buz kesmiştim... Kollarım, bacaklarım, göğsüm, başım sızlıyordu... O karakışta don gömlek kalmıştım, başım da açıktı.

Bütün gücümü toplayıp on sekiz ay önce bana salep sağlayan Türk'ün evine gittim; adam beni tam bir Hıristiyan gibi karşıladı, kardeş gibi yaralarımı sardı.

Dört gün sonra o yiğit adam, kiminle konuştuğunun ayrımında olmaksızın hasta yatağımda, o sabah bütün kentin ağzında dolaşan haberi getiriyordu: Tinkutza'nın cesedi, Tuna'nın sol kıyısında, Lipovanlar* tarafından bulunmuştu...

O günden bu yana tam otuz beş yıl geçti, her yıl o uğursuz günde buz parçalarını sağda solda dolaştıran Tuna'nın kıyısına gider, adına sürdüğüm lekeden ötürü Tinkutza'dan özür dilerim.

Yaptığım densizlikten ötürü sizden de özür dilerim Adrien...

***

Köy yolunda üç adamı taşıyan araba, çavdar tarlaları arasında tırıs gidiyordu. Sabah serinliğinde durmadan hapşıran atın gözlerinde, gündoğusunun kızıl kubbesinde ışıldayan Çobanyıldızı'nın yansısı vardı.

---

* Eski İnançlılar adında bir dinsel topluluğa bağlı etnik Ruslara verilen ad.

Tarladan bir çayırkuşu havalandı, ok gibi göğe yükseldi. Stavro, taş gibi yere düşene dek onu bakışlarıyla izledi; gözlerini kuşun yittiği yere dikip bir şarkı tutturdu, yurdu olmayan insanların bildiği dilde, kâğıda dökülemeyen bir ezgiyle:

Çayırkuşu olsaydım,
Onun gibi maviliklere dalardım;
Ama bir daha inmezdim,
İnsanların buğday ekip biçtikleri,
Nedenini bilmeden ekip biçtikleri yeryüzüne.

2

Kira Kiralina

Üç pazarcının öğle yemeği için konakladıkları korulukta Stavro, bir saattir ondan çocukluğunu ve tahıl ambarında, anlatısının başında değindiği kızkardeşinin öyküsünü anlatmasını isteyen iki kafadarın üstelemelerine hedef oluyordu. Nazlanışı anlatmak istemeyişinden değildi –havası, şimdi böyle uzak anıları eşelemeye yatkındı– ama insan geçmişin sularını tutan paslanmış alavere havuzlarını açmaya hazırlanırken böyle olur, karşısındakileri biraz yalvartmak gerekir.

Hayvan, kısa adımlarla çevrelerinde dolaşıp, taze otları yiyip gürültülü gürültülü solurken, onlar da küçük korunun yumuşak yosunları üzerine uzanmış, sigaralarını tüttürüyorlardı. Stavro kalktı, çalı çırpı toplayıp bir ateş yaktı, kor birikince arabadan öteberiyi alıp geldi, bakır ibrikle su kaynattı, kahveyle şekeri içine attı. Sonra tam bir kahveci gibi, kokulu ve köpüklü kahveyi fincanlara boşaltıp arkadaşlarına verdi, sonra Türk gibi bağdaş kurup oturdu, anlatmaya başladı:

— O sıralar kaç yaşında olduğumu anımsamıyorum. Ama kısa bir süre sonra Kırım Savaşı'nın patlak verdiğini biliyorum.

Küçük bir çocuk olarak, her gün, bilemediğim nedenlerden ötürü anamı döven babamın acımasızlığını anımsıyorum. Anam sık sık evden uzaklaşıyor, hem gelişinde hem

gidişinde dayak yiyordu. Giderken gidişini kolaylaştırmak için mi yoksa kalsın diye mi, dönüşünde de evden uzaklaştığı için mi yoksa bir daha dönmesin diye mi pataklandığını kestiremiyordum.

O dertli günlerde babamın yanında en az onun kadar sert ağabeyim, anamın yanında da onunla birlikte sızlanan, sevgiyle bağlı bulunduğum, benden dört yaş büyük ablam Kira olurdu.

Yavaş yavaş bulutlar dağıldı, büyüyüp anlamaya başladım. Ve garip şeyler anladım... Sekiz dokuz yaşlarındaydım sanırım, ablam da on iki-on üç; öyle güzeldi ki, tepeden tırnağa seyredebilmek üzere bütün gün yanından ayrılmazdım. Sabahtan akşama süslenirdi. Aynı şeyi anam da yapardı, o da kızı kadar güzeldi. İkisi de aynanın karşısına geçer, abanoz bir kutudaki kızılkınayı yağa batırıp kirpiklerine sürer, kaşlarını ucu kömürleştirilmiş fesleğenle, dudaklarıyla yanaklarını kırmızı boyayla boyarlardı. Bu uzun işlem bittikten sonra birbirlerini kucaklar, karşılıklı tatlı sözler söyler, sonra beni süslemeye başlarlardı. Benim süsüm de bittikten sonra, el ele tutuşur Türk ya da Rumlar gibi halay çeker, birbirimize sarılırdık. Böylece üçümüz ayrı bir aile oluştururduk...

Şimdi artık babayla büyük oğlu her akşam eve gelmez olmuşlardı. İkisi de bölgenin en becerikli, en çok aranan arabacılarıydı; işlikleri kentin öbür yakasında, Karaköy mahallesindeydi, bizse Cetatuia mahallesinde oturuyorduk. Onlarla aramızda koskoca bir kent vardı. Karaköy'deki ev babamındı. Orada besleyip barındırdığı iki çırağı, hepsine bakan yaşlı hizmetçi kadınla birlikte oturuyordu. Yedi kişiydiler. Biz oraya hiç gitmezdik, beni korkutan babamın işliğini şöyle böyle hatırlıyorum. Cetatuia mahallesinde, anamın evinde yaşıyor, bütün gün hiçbir iş yapmıyor, eğleniyorduk... Kışın çay, yazın şurup içiyor, bütün yıl kadayıflar, saray tatlıları

yiyorduk, kahve yudumluyor, nargile tüttürüyor, süsleniyor, dans ediyorduk... Güzel bir yaşamdı doğrusu...

Evet, güzel bir yaşamdı doğrusu, babamın ya da abimin ya da ikisinin birden şenliğin ortalık yerinde belirdikleri, anamı ayaklar altına aldıkları, Kira'yı yumrukla yere yıktıkları, değneklerini kafamda kırdıkları günün dışında... Hepimiz iyi Türkçe biliyorduk, kadınlara *paçavra*, bana da *küçük pezevenk* diyorlardı. Talihsiz kadınlar zorbaların ayaklarına kapanıyor, bacaklarına sarılıyor, yüzlerini korumaları için yalvarıyorlardı:

"Yüzüme vurma!" diye bağırıyorlardı; "Tanrı ve Meryem Ana aşkına, yüze vurmayın!.. Gözlere dokunmayın!.. Bağışlayın..."

Ah, ah! Bu iki kadının gözleri, güzellikleri!.. Onlarla yarışacak tek kişi yoktu yeryüzünde!.. Saçları altın sarısı, bacakları ceylan gibiydi; kaşlar, kirpikler ve gözbebekleriyse abanoz gibi kapkara. Çünkü anamda, Rumen kütüğüne göre üç değişik soy aşılanmıştı: Ülkeyi ele geçirişlerine göre sırayla Türk, Rus ve Rum soyu.

Anam ilk oğlunu on altı yaşındayken doğurmuş; ben dünyaya geldiğimde kimse üç çocuk anası olduğuna inanmazmış... Sevilmek, okşanmak üzere yaratılmış bu kadın, etinden kan çıkana dek dövülüyordu. Babamın onu hemen hiç sevip okşamayışına karşılık, sevgilileri bu açığı bol bol kapatıyordu; anamın mı kocasını aldatarak kendini dövdürmeye başladığını, yoksa babamın mı karısına kötü davranıp kendini boynuzlattığını hiçbir zaman öğrenemedim. Şöyle ya da böyle, bizim evde patırtı hiç bitmedi, haz çığlıklarının ardından hep acı çığlıkları geldi; kötek biter bitmez ıslak yüzlerde kahkahalar belirirdi.

Yavuklular epey edepli bir biçimde Türk gibi bağdaş kurup gitar, kastanyet ve Çingene tefi eşliğinde Doğu havaları söyleyerek halı üstünde kadın oynatırken, ben pastaları atıştırarak gözcülük yapıyordum. İpekliler giymiş, havalarda

uçan anamla ablam, ellerinde mendil fırıl fırıl dönüyor, kendilerinden geçiyorlardı. Derken yanakları al al, kocaman yastıklara uzanıyor, bacaklarıyla ayaklarını uzun eteklerin altında saklıyor, yelpazeleniyorlardı. Damıtılmış içkiler içiliyor, buhurlar yakılıyordu. Erkekler genç ve güzeldi. Hepsi esmer, kara kaşlı kara gözlü, iki dirhem bir çekirdek, bıyıklar sivri, sakal özenli, düz ya da kıvrık saçlar misk katılmış badem yağı kokuyordu. Gelenler Türk ya da Rumdu, kırk yılda bir de Rumen. Aslında genç, yakışıklı, ince, sıkı ağızlı olmaları, tezcanlı davranmamaları koşuluyla ulusun hiç önemi yoktu.

Benim durumum epey tatsızdı... Şimdiye dek kimseye anlatmadım o günlerde çektiklerimi.

Görevim, pencere pervazına oturup gözcülük etmek, her türlü baskını önlemekti. Bu da epey hoşuma gidiyordu çünkü bizi döven Karaköylü adamlardan ölesiye nefret ediyordum. Ancak yüreğimde görevimle kıskançlığım arasında korkunç bir kavga oluyordu.

Kıskanıyordum, korkunç kıskanıyordum.

Ev duvarlarla çevrili geniş bir avlunun dibindeydi. Pencerelerin kimisi bu avluya, kimisi de arkaya, limanın üstündeki yaylaya açılıyordu. Eve yalnız öndeki kapıdan giriliyordu ama kaçmak için doğrusu pek o kadar güçlük çekilmiyordu; nitekim, yaylanın bayırı dile gelse kim bilir kaç kişinin üstünden yuvarlandığını anlatırdı!..

Pencereye sımsıkı yapışıyor, kulağım paslı menteşelerin gıcırtısında, bütün gece kapının üstünde yanan feneri gözlüyordum.

Ancak içerdeki şenlikten de gözümü ayırmak istemiyordum. Anamla Kira, belleri yüzükten geçecek kadar sıkılmış mintanları, kavun gibi memeleriyle insanı çıldırtacak kadar güzeldiler; gür saçları çözülüp omuzlarına bırakılmış, alınlarında parlak kırmızı bir kurdele, uzun kirpikleri, arzuyla yanan gözlerindeki alevi dizginlemek üzere şeytanca açılıp kapanıyordu.

Konuklar, kadınların hoşuna gitmek için giriştikleri yarışta saçmasapan gevezelikleriyle çoğu kez gülünç düşüyorlardı. Nitekim bir akşam anamı övmek isteyen biri "kart tavuktan iyi çorba olur" dedi. Kadıncağızın canı sıkıldı, yelpazesini herifin suratına fırlatıp ağlamaya başladı. İkinci konuk kalktı, patavatsız herifin suratına bir şamar indirip yüzüne tükürdü. Birbirlerinin yakasına yapıştılar, odanın altını üstüne getirip nargileleri devirdiler. Hepimiz gözlerimizden yaş gelesiye güldük. Anam ortalığı yatıştırmak için gidip ikisine de sarıldı.

Zaten bu sarılmalar, öpücükler pek çok şeyi ödüllendirmekte kullanılırdı. Güzel bir ses, hoş bir laf, güzel bir oyun için öpücük verirdi; surat asan birini neşelendirmek, yaralayıcı bir sözün yarattığı izlenimi silmek, çok kıskanç bir çılgını yatıştırmak, bir sersemin şaşkınlığını geçirmek için de öpücük dağıtırdı.

Kira da başka türlü göz kamaştırırdı. Daha on dördünde bedeni alabildiğine gelişmişti, gören on altısında sanıyordu. Hafif düşük ufacık burnu, çıkık çenesi, sevi tanrısının neredeyse karşılıklı iki ben kondurduğu gamzeleriyle anasının gözü, hoppa bir kızdı; şeytanlıkları, alayları, dalgalarıyla hem hayranlarını hem beni tedirgin ediyordu.

Eve gelen adamlara *misafir* deniyordu. Misafirler her fırsatta kızın elini, sandallarını öpüyorlardı. Kira da konukların burnunu ya da sakalını çekiyor; nargilelerin tömbekisinin altında yanan kömürlerin üstüne şurup döküyor; kendi bardağıyla içki sunuyor, canlarını sıkmak için bardağını kırıyor ama bir dakika sonra dönüp saçının ucunu, incittiği adamın dudaklarına bastırıyordu...

Bütün bunlar beni çılgına döndürüyordu, çünkü Kira'yı anamdan çok seviyordum... Tapıyordum ona ve benden başkasını okşamasına dayanamıyordum.

Bir akşam beni kıskançlıktan delirtmek için, sandallarından birinin bağı çözülünce, gidip ayağını misafirlerden

birinin dizine koyarak, bağlamasını istediğini anımsıyorum. Talihli adam için bunun ne büyük bir fırsat olduğunu anlıyorsunuz değil mi? Gözlerimi kurt gibi açmış bakarken aşağılık herif bu işi alabildiğince uzatarak yerine getirdi; derken kızın topuğunu, hatta baldırını okşamaya başladı. Kira... Kira hiçbir şey demiyor, adamın yaptığına göz yumuyordu!.. Bunun üzerine aklım başımdan gitti, öfkeyle bağırdım:

"Babam geliyor!.. Kaçın!.."

İki misafir göz açıp kapayıncaya dek pencerelerden dışarı fırladı, yamaçtan aşağı yuvarlanarak karanlıklara karıştı. Rum, fesiyle gitarını unutmuştu, anam bunları tuttuğu gibi pencereden fırlattı, o arada Kira iki nargileyi saklıyordu.

Bu öylesine eğlenceli bir sahneydi ki bir anda öfkem geçti, katıla katıla gülmeye başladım, pervazdan aşağı halının üstüne yuvarlandım, soluğum kesildi, mosmor oldum. Anam, babamın gelişiyle korkudan aklımı kaçırdığımı sandı; zavallı kadınlar korkunç çığlıklar atmaya başladı, babamı da iblisi de unuttular, umutsuzluk içinde üstüme kapandılar.

"Baba falan yok!.." diyebildim sonunda; "Kira bacağını okşattığı için kızmıştım! Onun için öç aldım. O kadar!"

Kadınlar bu sefer sevinçten avaz avaz bağırmaya başladı. Kıçıma kıçıma vurdular, kucaklayıp öptüler, onlar babamın korkusundan kurtuldu; ben de yarısı okşama tokatlardan. Odada halay çekmeye başlamıştık.

***

Böylece iki üç yıl geçti; çocukluğumun, anısı belleğimde açık seçik kalan biricik yılları. On, on bir yaşlarındaydım. Kira da on beşinde ve ben ablamın yanından ayrılmıyordum. Ancak sonradan anlayabildiğim bir tensel haz, beni onun dizinin dibinde tutuyordu. Köpek gibi ardından gidiyor, elini yüzünü yıkarken gözlüyor, kokusunun sindiği giysileri tutup tutup öpüyordum; kızcağız elinden geldiğince sevecenlikle kendini koruyor, beni tehlikesiz, çocuksu

sayıyordu. Doğrusunu isterseniz belli bir niyetim yoktu, ne istediğimi bilmiyordum, arzudan ölüyor, onun yanında kendimden geçiyordum.

Anamın evinde sevgi cehenneminde yaşadığımızı belirtmeliyim. Burada her şey aşktı: Bu iki kadın, hayranları, süslü entariler, içkiler, kokular, şarkılar, oyunlar... Hayranların gülünç, acıklı kaçışları bile bana haz yüklü, tutkulu gözüküyordu. Yalnız babamın gelişi, bizi ayağının altına alışı sevgisiz ve tatsızdı. Anam o zaman:

"Her mutluluğun bir de ters yüzü var, yaşamı bile ölümle ödüyoruz... Bundan ötürü yaşamın tadını çıkarmak gerekir. Gününüzü gün edin çocuklarım, öyle ki Son Yargı gelip çattığında hiçbir şey için pişman olmayasınız," derdi.

Eh, böyle bir yaşam anlayışıyla, Kira'yla ikimizin anamın yolundan gitmeye can atışımızı anlamak kolaylaşıyor elbet. Kişisel servetini doğudan kaçak mal getirip satan erkek kardeşlerinin eline bırakmış olan anam, canının çektiği hazzı tadıyor, erkekleri kendine hayran bırakıyor, az çok hoşnut ettiği hayranlarını entari değiştirir gibi değiştiriyor, yüzünü elinden geldiğince korumaya çalışarak babamın ayakları altında yuvarlanıyor, kötek biter bitmez başka bir eğlenceye geçiyordu.

Hatta belli bir erdemi bile vardı; kusurun kendisinde olduğunu bildiği, babamın öfkesinin bize yönelmesinden korktuğu için biz pencereden atlayana dek kapıyı kilitli tutuyor; sonra yiğitçe açarak bütün köteği tek başına yiyordu.

Birkaç saat sonra geri döndüğümüzde onu sofaya uzanmış, morluk ve şişlikleri yok etmek üzere yüzüne kırmızı şaraba batırılmış ekmek içi bastırırken buluyorduk. Çılgınca gülerek doğrulur; elinde ayna, morarmış yüzünü göstererek:

"Pek bir şey yok, değil mi? İki güne kadar bir şeycik kalmaz... O zaman misafirleri çağırırız!.. Kötek de gelirse gelsin!.." diyordu.

Bedeni için tasalanıyorduk, bakılamayacak kadar kötü olmalıydı... Oysa o kahkahayı basıyordu:

"Aman canım!.. Beden gözükmez!"

Ve morluklar geçer geçmez şenlik yeniden başlıyordu, hem de eskisinden daha hızlı.

Evde yemek falan pişirilmiyordu, çünkü kavrulmuş soğan anamın midesini bulandırıyordu. Yakınlardaki bir lokantayla anlaşmıştı, yemekleri onlar gönderiyordu: Çorbalar, yemekler, pastalar, kremalar anamın yolladığı bakır kaplarda geliyordu. Pazartesi sabahları bir çamaşırcı kadın gelip haftalık çamaşırları alıyor, temizleri bırakıyordu. Merhem ve ilaç satan yaşlı Türk'ün dışında eve gelip giden bu kadardı işte, girdikleri yerden çıkıp çıkmayacakları pek kesin olmayan misafirler; bir de çağrılmadan gelen misafirler, canımızı sıkan ziyaretlerde bulunan babamla ağabeyim bunun dışındaydı elbet. Babam aşağı yukarı iki yıldır evde yatmıyordu, ayda topu topu üç dört kez bizi pataklamaya geldiğinden ev dingindi.

Ev işleriyle hiç uğraşmayan iki kadın, zamanlarını dinlenmekle, yıkanmakla, süslenmekle, yiyip içmekle, nargile tüttürmekle, hayranlarını ağırlamakla geçiriyorlardı. O arada Tanrı'ya yakarmayı da unutmuyor, ama hiç kiliseye gitmiyorlardı. Aslında Ulu Tanrı'ya ayrılan süre pek kısaydı. Anam şöyle bahane buluyordu kendine:

"Tanrı, arzularına karşı çıkmadığımı görüyor. Nasıl yarattıysa öyleyim... Uslu bir kul gibi, yüreğimin çığlık ve buyruklarını dinliyorum."

Kira karşı çıkıyordu:

"İyi ama anacığım, ara sıra işe İblis'in karıştığı kanısında değil misin?"

"Hayır" diye karşılık veriyordu anam; "İblis'e inanmam, Tanrı ondan güçlüdür... Ve şimdiki gibi oluşumuz Tanrı'nın dileğidir."

Üstelik anam Tanrı'nın dileğinden hoşnuttu, çünkü hiç de zor şeyler istemiyordu.

Tanrı her şeyden önce sabahları ana kızın diledikleri kadar yatakta kalmalarını istiyordu, tereyağla bal sürülmüş kızarmış ekmekleri gövdeye indirip sütlü kahve içtikleri rahat yatakta. Tanrı daha sonra onlara yıkanmalarını, bedenlerini aselbentli iksirle ovmalarını, yüzlerini usul usul kaynayan sütün buharına tutmalarını, içine misk katılmış badem yağıyla saçlarını, maun ağacı suyuna batırılmış fırçayla da tırnaklarını parlatmalarını buyuruyordu. Derken büyük bir ustalık isteyen kaşların, kirpiklerin, dudakların, yanakların boyanması başlıyordu. Bütün bunlar bitince öğle yemeği yemek, nargile içmek ve ikindi uykusuna yatmak gerekiyordu; güneş ikindiyi boylayınca buhurları yakmak, şurupları yudumlamak ve son olarak da günün en büyük dilimini yaşamaya başlamak gerekliydi: Şarkı ve danslarla gece yarısına dek sürecek cümbüş.

Anam, babamdan daha varlıklıydı, çılgınca para harcamasına karşın erkek kardeşlerinin pek de aydınlık olmayan işlerine yatırılmış serveti öyle çok gelir getiriyordu ki her ay (yine erkek kardeşlerinin elinde) Kira'yla benim için yüklüce bir para birikiyordu.

Anamın öyküsünü pek iyi bilmiyordum. Bununla birlikte bize anasıyla babasının varlıklı hancılar olduklarını söylediğini anımsıyorum. İyi yürekli ve dindar bir Türk olan babası, Bâb-ı Âli'nin bir fermanıyla XVIII. yüzyılın sonlarında, bir han açmak üzere İstanbul'dan İbrail'e gönderilmişti. Görevi, Sultan'ın Paşalığına göndereceği ulu kişileri karşılayıp ağırlamakmış. Üç karısı varmış; ikisi Rum, biri Rumen. Sonuncusu anamın anası; diğer ikisi, içlerinden biri delirip kendini asan üç oğlanın anaları. Anamla iki üvey kardeşi baba evinde sadece evin altını üstüne getirmekte anlaşırmış. Görünüşe göre o evde para biriktirmekten ve iki Tanrı'ya üç dilde yakarmaktan başka bir iş yapılmazmış.

İki oğlan kaçakçılık işine girmiş, henüz küçük olan anam da onları izlemeye hazırmış ama yiğit Türk, anamın deyimiyle "Tanrı'nın burnunu karıştırdığı bir anda" kızına vurulan asık suratlı, duygusuz bir adamla, yani babamla evlendirmeye karar vermiş onu. Dedem babama yığınla altın vermiş, servetinin büyükçe bölümünüyse evli kaldığı sürece dilediği gibi kullanmak üzere anama bırakmış. Böylece anam malı mülkü elinden gitmesin diye Türk'ün arzusuna boyun eğmiş, nefret ettiği adama perçinlenmiş, bilmem kaç yıllık ağır bir bağlılıkla kedi gibi yaltaklanmış, adamın güvenini kazanmış, babasının ölümünden sonra kendi payını koparmış, ona hayran erkek kardeşlerine teslim etmiş.

İşte ondan sonra cümbüş başlamış, babamın bütün hoyratlığına karşın durduramadığı çılgın aşklar ve hazlar gözümün önünde birbirini izler olmuştu. Aslında anam kendisini bıraksa bütün servetini babama seve seve verirdi ama o, adına sürülen lekenin öcünü almak istiyordu. Evlerini ayırdıkları gün babam payına düşenleri alıp giderken Kira'yla beni gösterip anama:

"Şu iki yılanı sana bırakıyorum," demişti; "benim çocuğum değil bunlar, analarına benziyorlar!.."

"Yok babaları gibi mi olacaklardı?" diye karşılık vermişti anam. "Katı yürekli, insanların yaşamasının önünde duran cansız bir adamsın... Zaten benim değil senin oğlun olan şu kuru filizi yeşertmiş olmana bile şaşarım."

Zavallı anacığım o cansız adamın yaşamımızı engellediğini söylemekte yerden göğe kadar haklıydı. Bu engelleme gün geçtikçe artıyordu. Anamın yüzüne canından çok değer verdiğini bildiğinden, özellikle bu yaşam kaynağına vuruyordu; nitekim zavallıcık son zamanlarda yüzündeki morluklarla şişlikleri geçirebilmek için sekiz gün harcıyordu; o süre içinde ne eğlence oluyordu ne de misafir. Bu, anamı kara kaygılara düşürdü, bizi artık eskisi gibi okşamaz oldu ve ömründe ilk kez umutsuzluktan ağladığını gördüm.

Ancak bu umutsuzluk yaşlı zorbayı çıldırttı, on misli öç almasına yol açtı; öyle çıldırttı ki, kabak tam anlamıyla başımıza patladı.

Bir akşam ev misafir doluydu. En az yedi kişi vardı. Anam tavandan sarkan koca avizenin dışında duvarlara dört şamdan astırmıştı. Mumları saydım, tam yirmi dört tane. Işık insanın gözünü kör ediyordu. O gün çilingiri getirtmiş, yalnız anahtarla kapanan kalın avlu kapısına kocaman bir sürgü koydurtmuştu. Kendini güvenliğe aldıktan sonra o güne dek gördüğüm en çılgın eğlenceye girişmişti. Bugün düşünüyorum da galiba mutlu yaşamının sona ermek üzere olduğunu sezmiş, son demlerini dolu dolu yaşamak istemişti.

Yedi konuğun üçü o günlerin eğlencelerinde büyük ün yapmış Rum çalgıcılardı. Şenlik başlarken anam her birine içinde oyalı mendile sarılmış on düka altını bulunan bir kese vermiş:

"Bakın *palikarya*lar (arslanlarım)... Bu keselerde bütün gece çalsanız hakkedeceğinizin beş katı para var!.. Onu size yalnız eliaçıklığımdan vermiyorum. Bu evde sevincin ücreti yüksektir, bakarsınız şu pencerelerden tüymek zorunda kalırsınız: Bacaklarınız esnek mi?.."

Ve gidip bayıra bakan pencereleri açmıştı. Palikaryalar eğilip aşağı baktılar, sağı solu kolaçan ettiler, ellerindeki altını şöyle bir tarttılar: "Eyvallah!," deyip çelebice kabul ettiler. Bunun üzerine şenlik, şarkı ve dans başladı.

Klarnet, çığırtma ve gitar ustaca çalınıyordu. Sofanın üzerine yan yana uzanıp, kendilerinden geçmiş anamla Kira, Rumen doynalarını, ardı arkası gelmeyen Türk manilerini, dört misafirin hem el çırpıp hem söyleyerek katıldıkları Rumca çoban türkülerini dinliyorlardı.

Anam her şarkı ve oyundan sonra konuklara içki, kahve ve nargile sunuyordu. İki tepsi kadayıf ve saray burması midesine düşkünlerin gözlerine şölen çekiyordu.

O akşam gözcülük etmedim; ablamla, anamla ya da ikisiyle birlikte baygın düşene dek oynadım. Bu o evde geçen kısa çocukluğumun en büyük tutkusuydu: Kira'dan en çıldırtıcı okşayışları elde edene dek tek başıma yaptığım göbek dansı, o son akşam öylesine kusursuzdu ki bu işi iyi bilen üç çalgıcı coşkuyla sarılıp beni kutladı. Kira kendinden geçmişti. Anam bağırdı:

"Hah!.. bu benim oğlum işte; kuşkuya yer yok artık!.."

Bir dinlenme sırasında halının üstünde Türk gibi bağdaş kurup oturan adamlar nargilelerini höpürdete höpürdete içerken Kira en ateşli hayranlarından birine ne olduğunu sordu.

"Son gelişimizde bayırdan aşağı yuvarlanırken topuğunu incitti!.." diye karşılık verdi konuk.

Ve kahkahalar arasında zavallı adamın o anda ovucusuyla birlikte yatağında nasıl küplere bindiğini anlattı. Bu öykü bodur, okkalı bir adam olan gitarcıyı kaygılandırdı. Pencereye gidip yüksekliği gözüyle ölçtü. Misafirlerden biri bilgi verip onu yatıştırdı:

"Çok yüksek değil!.. Çok çok iki metre. Yalnız fazla öne atlamamak gerekir, kendinizi usulca bırakmalı, eğimde sıkı durmalısınız. Bayırın dibinde fesinizle gitarınızı bulursunuz!.."

Herkes kahkahayı bastı, sonra yeniden oynamaya başladılar.

***

Bu olay haziran ayına doğru ekinlerin toplanmasından kısa bir süre önceydi.

Avluya bakan yakada pencerelere kalın örtüler gerilmişti, Tuna'ya bakanlardaysa yalnız ışıkkesenler vardı. O sabah, ağaran günün kızıllığı camlara vurduğunda hepimiz yorgunluktan pestil gibiydik. Herkes esniyordu... Yakılan günlüklere karşın, odanın havası içilen nargileler yüzünden ağırlaşmıştı.

Annem pencerelerden birine gitti, açıp serin havayı derin derin içine çekti... Yanı başında Kira ile ben, daha şimdiden bataklığı ve söğüt ormanını aydınlatan doğan güne bakıyorduk. Derken annem konuklarına dönüp:

"Evet dostlarım, şenlik bitti!.. Şimdi artık yatağa," dedi.

Tam o sırada küt diye avluya düşen bir bedenin gürültüsü hepimizi tepeden tırnağa titretti, az sonra büyük kapının menteşe ve kilidinin gıcırtısı işitildi. Anam bağırdı:

"Kaçın!.. Duvardan atladılar!.."

Baba oğul güm güm kapıyı çalarken konuklar iki pencereden kendilerini dışarı atıyor, aşağıda yün şilteler varmışçasına her türlü tedbiri bir yana bırakıyorlardı. İlk fırlayanlar çalgıcılar oldu, ötekiler çok uzağa atlamamalarına dair uyarıları unutmuş, onları arkalarından itip duruyorlardı. Birkaç saniye sonra ev bomboştu, misafirler birer ikişer kumlu bayırdan aşağı yuvarlanıyorlardı; o geceki şenliğin izlerini saklamaksa kimsenin aklına gelmiyordu.

Bunun üzerine anam göğsünü gere gere kapıyı açmaya gitti. Açar açmaz saçından yakalanıp yere serildi; abimse aynı şeyi Kira'ya yaptı; kız kardeşimin böyle tekme tokat dövüldüğünü görünce nargilelerden birini alıp abimin başına indirdim. Kira'yı bıraktı, elini kanayan başına götürüp bu kez benim üstüme yürüdü. Aşağı yukarı yirmi yaşında, çok güçlü biriydi. Ağzımdan burnumdan kan gelene kadar dayak yedim.

O arada anam sözün tam anlamıyla pestile dönmüştü. Üstü başı yırtılmış, yarı çıplak kalıp bayılmıştı, ama baba onu hâlâ pataklıyordu. Abim kanlı başını yıkamaya gitti, Kira çekmecelerden birine koştu, elinde bir kamayla geri geldi; ikimiz de gözümüzün önündeki korkunç olay karşısında ağzımız açık kalakalmıştık: Baba tahta topuklu bir sandalet almış –kaçan misafirlerden biri düşürmüştü besbelli– artık ancak kollarını belli belirsiz oynatan anamın suratına suratına vuruyordu. Kanlar içindeki yüz artık açık bir yaraya dönüşmüştü.

Kira, hoyrat adamı sırtından bıçaklamak üzere yaklaştı, ama sendeledi, düşüp bayıldı. Baba onu yerden kaldırdı, yataklık denen büyük dolaplardan birine fırlattı, kapısını kilitledi. Beni büyük bir mendille başındaki yarayı silen abimin denetimine bıraktı; anamı sırtına alıp avluya çıktı, birkaç dakika sonra bodrumun ağır kapağının gümbürtüyle zavallının üstüne kapandığını, kadıncağızı diri diri mezara gömdüğünü işittim. Geri gelince doğruca üstüme yürüdü, yumrukları sıkılı, gözleri ardına dek açıktı, eh dedim içimden, sonum geldi. Ama kılıma dokunmadı, yalnız:

"Demek böyle ha?.. Abinin kafasını kırıyorsun, ablan olacak kaltak da beni gebertmek niyetindeydi!.. Peki, üçünüzün de işi bitik artık!" dedi.

Mumları söndürüp beni de yanlarına alarak çıktılar. Avludan geçerken bodrumun kapağına kaçamak bir göz attım: İki koca halkayı birbirine tutturan asma kilit her türlü kaçışı olanaksız kılıyordu; zavallı yaralı, pestili çıkmış ama hâlâ yaşayan anamın o korkunç mezarda, Kira'nın da umutsuzluk içinde yük dolabında yattığını düşündükçe hıçkıra hıçkıra ağlıyordum.

Dışarda gün ağarmıştı... Türk kömürcüler semerleri sırtlarında, sivri uçlu değnekleri koltuklarının altında limana, işe gidiyorlardı. Peki ben, ben nereye gidiyordum?..

Babamın evine vardık, hemen değirmentaşının başına geçirildim, çıraklar onunla kör baltaları, makasları ve oluklu oyma kalemlerini biliyorlardı. Yanım yörem yerlere saçılmış meşe, ıhlamur, söğüt kütükleriyle, tekerlek, poyra, tekerlek parmağı, araba oku, tekerlek çemberi gibi araba parçalarıyla doluydu; hepsi yonga yığınlarına gömülüyordu.

Öğlene kadar bir lokma yemek vermediler. Çalışmaya alışık olmadığım için elim ayağım titriyordu, yere yıkılmak üzereydim. Abim beni kırbaçladı, yaşlı hizmetçi de yiyecek olarak topu topu biraz ekmek, zeytin ve su getirdi.

Ama en acısı herkesin gözünün üzerimde olduğunu duyumsamaktı, kaçmayı aklımın köşesinden geçirmezdim. İkindi olduğunda ben hâlâ taşı çeviriyordum, ayakta duracak halim kalmayınca abim geliyor, bacaklarımı tekmeliyordu. O ve babası bütün işçiler gibi bellerinde meşin önlük, yalnız işleyen araçların gürültüsüyle birtakım kısa açıklama ya da buyrukların işitildiği kederli bir hava içinde kaşlar çatık, suratlar asık gidip geliyor, durmadan çalışıyorlardı.

Akşam olunca beni penceresi mazgallı bir odaya kapattılar. Geceyi orada bir şiltenin üzerinde, karanlıkta ağlayarak geçirdim, benden daha kötü durumdaki sevdiklerimi düşündüm.

Ertesi gün bir öncekinin aynıydı. Yüreğim daralarak, babanın acımasızlığının, dövüldükten sonra kilit altına alınmış iki zavallı kadını yazgılarıyla baş başa bırakmaya dek varıp varmayacağını merak ediyordum. Akşam olunca daha az ağlamayı, ilk fırsatta oradan sıvışmanın çaresini aramayı kararlaştırdım.

Avluda her boydan bir sürü merdiven, yattığım daracık odada da işlenmemiş araba tekerleği parmaklarının bulunduğunu görmüştüm. Bu bir bakıma özgürlüktü. Hizmetçi kadın peynir ekmekten oluşan akşam yemeğini getirdi, tam bir kötü yüreklilikle:

"Burası evden kötü değil mi?.. Görüyorsun ya, yaşam hep keyifli şeylerden oluşmuyor. Ayrıca acılar da var. Keh, keh!" dedi.

Sonra kapıyı üstüme kapadı. Hemen uyudum. Uyandığımda vakit hâlâ geceydi. Bir daha uyuyamadım, yüzü gözü yaralı anacığımı düşünüp ağladım. Derken horozlar ötmeye başladı, günün ağardığını gördüm. Bütün ev derin uykudaydı. Hemen pencereyi açtım, tekerlek parmaklarından biriyle pek de kalın olmayan demirleri hafifçe ayırdım. Avluda baltanın biri kütüklerden birine saplanmıştı. Onu oradan çıkardım, küçük bir merdiveni koltuğumun altına

sıkıştırdım, başka bir merdivene çıktım, duvarı aştım; dışarı çıkınca bacaklarımın tüm gücüyle limana seğirttim.

Evimizin umutsuzluk içinde uyuduğu bayırın dibine vardığımda ortalık yeni ışıyordu ve ömrümde ilk kez hep yuvar teker indiğim bayırı tırmanmaya giriştim.

Tepenin başına gelince yüreğim güm güm atarken merdiveni dayadım, cama vurup parçaladım. Bunun üzerine bir anlık büyük coşkunun ardından yattığı yüklükte bağıran Kira'nın yumuşacık sesini işittim:

"Sen misin Dragomir?"

"Benim!.. Seni kurtarmaya geldim!.."

Elimde balta, kırılan pencereden içeri atladım, yüklüğün anahtarını çevirdim. Beti benzi sararmış, ağlamaktan gözleri şişmiş Kira boynuma sarılıp telaşla sordu:

"Peki annem?.. Annem n'oldu?"

"Bodrum'a kapatıldı, hemen onu ordan kurtarıp sıvışalım!.."

Evin kapısı kilitliydi. Pencerenin birini açıp avluya atladım, bodrum kapağının halkalarını kırdım, ardımda Kira, aşağı indim. Çürümüş sebze, yosun, lahana kokusu genzimizi yaktı, iki üç yıldır kimse bodruma inmiyordu. Yerlerde kaplumbağalar dolaşıyordu; kuş yumurtasından biraz daha irice yumurtalarını duvar diplerine bırakmışlardı. Anacığım kırk sekiz saattir işte bu korkunç ortamdaydı.

Bulduğumuzda ayaktaydı, giysi denecek halleri kalmamış öteberisini başına sarmıştı. Kaygan basamakları çıkmasına yardım ettik; dışarı çıkınca göz kamaştırıcı anamızdan geri kalanları görüp bir din şehidinin ayaklarına kapanırcasına kendimizi yere attık. Gözünün birini sarmıştı, yüzünün geri kalanı da korkunçtu; burnu kanamış, dudakları yarılmış, boynu ve göğsü kurumuş kana bulanmıştı. Elleri de kan içindeydi, parmaklarından biri ezilmişti.

Bizi yerden kaldırdı, boğuk bir sesle:

"Önce hemen kaçalım!.. Yanınıza biraz da yiyecek alın!" dedi.

Yatak odasına döndük, ikisi de elini yüzünü yıkayıp buldukları şeylerle bir çırpıda giyindiler; anam, takılarıyla parasının durduğu çekmeceyi yanına aldı, merdiveni avluya atıp, geçen gece misafirlerin kaçtığı pencereyi kapattıktan sora ağır ağır bayırdan aşağı indik. Yazgımızda en sonunda aynı bayırdan inmek de varmış meğer.

Bir saat sonra, Kazasu yolunda buğday tarlaları arasındaydık. O günlerde tabya adı verilen iki küçük tepenin önünde anam kısa bir mola verdi... İki tabya arasındaki çimenlere oturduk, burası bizi yoldan gizliyordu, anamız hatırladığım kadarıyla şöyle konuştu:

"Çocuklarım... Babanızdan çok kötülük bekliyordum ama oracıkta öldürülmek yerine yüzümün gözümün dağıtılmasını beklemiyordum, sol gözümün hemen hemen yerinden çıktığını bilesiniz. Buysa benim için ölümden beterdir... Ulu Tanrı köstebeği nasıl gün ışığından uzak yaşasın diye yarattıysa, beni de kadınlığım için yaratmış; o hayvanın nasıl toprak altında yaşayabilmek için gerekli her şeyi varsa, benim de yaşamın hazlarını tatmaya yarayan niteliklerim vardı. İçimden gelenin dışında bir yaşam sürmeye zorlandığım an canıma kıymaya yemin etmiştim. Bugün, bu yemini düşünüyorum. Şimdi sizden ayrılıyorum... Evimizden uzakta yaralarımı sarmaya çalışacağım. Gözümü kurtarabilirsem, yüzümdeki bütün çirkin izleri silebilirsem yaşayacağım, siz de beni yeniden göreceksiniz... Ama gözüm gitmişse beni bir daha göremeyeceksiniz... Bakın size ne diyeceğim: Sen Kira, –düşündüğüm gibi– Tanrı'dan gelen ve neşe içinde yaşanan erdeme uygun yaşayacak gücü duyumsamıyorsan, kupkuru ve zorlama biçimde erdemli olma, yüce Tanrı'yla alay etme, seni nasıl yarattıysa öyle ol: Yaşamdan keyif alan bir kız ol, gerekirse bir sürtük ol, ama sevip acımayı bilen bir sürtük! Öylesi çok daha iyidir. Sana gelince Dragomir,

erdemli biri olamazsan kardeşinle anan gibi ol, istersen hırsız ol ama sevip acımayı bilen bir hırsız, çünkü yavrularım, yüreğinde duygu bulunmayan bir adam, babanız gibi, canlıların yaşamasına engel olan bir ölüdür...

Şimdi güneş ufkun üç mızrak altına inene dek şu bulunduğumuz yerde kalacaksınız. Yağmur yağarsa ya da yıldırım düşerse sakın koşup ağaçların altına sığınmayın, şu tepede gördüğünüz oyuğa saklanın. Akşam duasından az sonra iki atlı gelip sizi arayacak, kanatlarının altına alacak; bunlar sevip acımayı bilen, sözüne güvenebileceğiniz erkek kardeşlerim olacak. Şimdi ben onların yanına gidiyorum, sizi de götüremem, çünkü daha çocuksunuz; istemeden onlara kötülük edebilirsiniz. İkindiden önce gelmezlerse kente dönün, adımı verip her zaman gittiğim lokantadan yardım isteyin; ama o zaman da kardeşlerim gelip sizi alana dek odanızdan çıkmayın! Size bir öğüdüm daha var: Bedenimiz en korkunç hastalıklara açıktır. Tanrı'nın lütfuyla ne ben, bu acıları çektim ne de sizler ama varlıkları tartışılmaz, yeryüzünde pek çok insan bu hastalıklara tutulmuştur. Mutlu anlarınızda onları düşünün ve her yıl bu hastaların bakıldığı hastanelere paranızın bir bölümünü ayırın! Kardeşlerimin evine sizin adınıza epey para bırakacağım..."

Bunları dedikten sonra çekmecesinden iki yüzük çıkardı, ipek bir mendile koyup düğüm attı, Kira'nın göğsüne tıkıştırdı, ikimizi de uzun uzun öptü, başlıklı mantosuna gömülüp uzaklaştı.

Otuz adım kadar uzaklaşınca geri döndü, ellerini dudaklarına götürdü, sonra kolunu havaya kaldırdı, işaret parmağıyla gökyüzünü gösterdi, arkasına dönüp gözden kayboldu.

"Ne demek istedi?" diye sordum Kira'ya.

"Birbirimizi artık öbür dünyada görürüz demek istedi sevgili kardeşim," diye karşılık verdi ablam.

Gerçekten de anamı bir daha göremedim...

***

Yalnız kalınca açlığımızı unuttuk, yorgunluk ve güneşin sıcaklığı ikimizi de onarıcı bir uykuya daldırana dek birbirimize sarılıp ağladık. Uyandığımızda da içimizde artık bu dünyada olmadığımız, arada çok korkunç bir şeyler geçtiği izlenimi uyandı; bir karabasanın pençesine mi düştüğümüzü, o âna kadar ki yaşamımızın bir düş mü olduğunu kestiremiyorduk artık. Önümüzdeki kolza tarlası, boğucu meltemin esintisiyle çok hoş bir kokuyu burnumuza getiriyordu; kelebekler, kızböcekleri, yabanarıları paylaşamadığımız sevinçleriyle aralıksız canımızı sıkıyorlardı.

Akşam duası gelip çattı... Ufuk çizgisine doğru alçalan güneşin parlaklığı azalıyordu... Kaygılandık, gözlerimiz anamızın yitip gittiği yönde ıssız yolu titizlikle taramaya başladı; tabyalardan birinin tepesine çıktık, uzakta Kazasu yolunda bir toz bulutunun belirdiğini gördük. Birkaç dakika sonra arkalarında bir toz bulutu bırakarak dörtnala gelen iki atlı belirdi. Korktum, atların nalları altında ezilmemek için aşağı indim, atların tartımlı nal sesi kulağıma dek geliyordu. Kira beni izlemedi. Tepenin başında durmuş, hafif eteği yelde uçuşurken elindeki mendili sallıyordu, adamlar şimşek hızıyla yanımıza gelince bir sevinç çığlığı attı. Atlılar hayvanlarını dizginlerinden çekip tarlalara daldılar, gemlerini çıkarıp yoldan görünmelerini engelleyen iki tabya arasında otlamaya bıraktılar.

Kira hemen tepeden indi, başındaki örtüyü çıkardı, –altın sarısı saçları omuzlarında– iki geniş, bol yapraklı meşe gibi önümüzde dikilen, tanımadığımız dayılarımızın ayaklarına kapandı. Bu iki devin boyları aynıydı, kırk elli yaşlarında gözüküyorlardı, biri öbüründen daha gençti, sıfır numara kazınmış kafalarına birer mendil bağlamışlardı; sarkık bıyıklarıyla sakalları ağızlarını örtüyordu; iri gözleriyle insanın içine işleyen, dayanılmaz bir bakışla çevreyi süzüyorlardı ama bakışları dümdüz ve duruydu. Kıllı elleri ayı pençesini andırıyordu; enselerinden dizleri-

nin hemen üstüne dek uzanan kepenekleri içinde birer kara iblis gibiydiler.

Bir an öyle durup bize baktılar; ben ayakta iki masal kahramanıyla karşı karşıya olduğumu düşünüyordum; Kira'ysa, ayaklarına kapanmış durumdaydı. Derken pelerinlerini çıkardılar, o zaman Türk gibi giyindiklerini gördüm: Kolsuz ceketler, geniş poturlar, enli yün kırmızı kuşaklar; ama asıl gerçek birer antartes* gibi tepeden tırnağa silahlı olduklarını görünce dudaklarım uçukladı. Omuzlarında kısa namlulu tüfekler; kemerlerinde tabanca ve kamalar.

İşte tam bu anda Kira'nın korkunç tutkusu alevlendi. Bu iki adama yönelttiği yakarışla öç uğruna hem koca bir aileyi hem kendini yaktı.

Adamlardan daha yaşlısı Kira'yı kaldırıp gözlerinin içine baktı, elleri ablamın omuzlarındaydı. Yüzünü örten kıl ormanında beliren kıpırtıdan adamın gülümsediği seziliyordu. Bu gülümseyiş gözlerinde daha açık seçik yakalanıyordu. Kalın, madensel bir sesle Rumence:

"Söyle bakayım küçük kız!.. Şu üç dilden hangisiyle derdini daha kolay anlatıyorsun: Türkçe, Rumca ya da Rumence?" dedi.

"Rumence sevgili yiğidim" diye karşılık verdi Kira, inanılmaz bir yiğitlikle dosdoğru gözünün içine bakarak.

"Peki adın ne?"

"Kira."

"Peki Kira'cığım, seni dayın olarak kucaklıyorum ama vay geldi şu kirazları dişleyecek sevgilinin başına!.."

Ablamı kucaklayıp kardeşine aktardı. Sonra bana dönüp:

"Ya sen yiğit Dragomir: Korktun mu ne!.." dedi yanaklarımdan öperken. Kısa namlulu tüfeğini pelerinin üstüne yatırırken ekledi. "Sakallarımız mı ürküttü acaba seni?"

Bunu derken kendini otların üstüne bırakıp beni yanına çekti. Karşılık vermeyi göze alamıyordum. Üsteledi:

---

* Yunanca haydut.

"Söylesene Dragomir, belki korku nedir biliyorsundur ha?"

"Evet" diye yanıtladım çekine çekine.

"Nedir seni korkutan?.."

"Silahlarınız o kadar çok ki..."

Homeros'a özgü bir kahkaha patlattı:

"Ha... Ha... Haa! Sevgili Dragomir'ciğim! İnsan Tanrı'yla ve yarattıklarının adaletiyle bozuşmuşsa ne kadar çok silah taşısa azdır!.. Ama sen bu yaşta bunu anlamazsın..."

Tam bu sırada Kira diz çöktü, yakarır gibi ellerini bitiştirip bağırdı: "Bunu çok iyi anlıyorum işte!"

"Peki ne anlıyorsun Kira Kiralina, sevgili gül fidanı?"

"İnsanların kötü olduklarını, senin de onları cezalandırdığını!.."

"Aferin Kiralina!.." diye bağırdı el çırparak. "Körpecik yüreğinde bir öç ateşi yanıyor mu?.."

"Evet, kutsal ve haklı bir öç ateşi yanıyor!.."

Bunları derken pelerininin üstünde yatan ağır tüfeği kaptı, dudaklarına götürüp öptü ve bağırdı:

"Akşama kalmadan şu tüfeği babamın göğsüne boşaltmalısın!.. Kardeşin de aynı adaleti abime uygulamalı!.. Yalvarırım bizi bırakıp giden anamın hatırına yapın bunu!.. İki anasız çocuğun öcünü alın, ondan sonra köleniz olayım. Alıp beni dilediğiniz yere götürün!.."

Dayı silahı elinden aldı, yüzü ciddileşti, ardından:

"Bak Kira" dedi... "Tanrı seni kız yaratırken yanılmış!.. Öç almaktan söz ederken, istemediğin zaman sana sarılıp öpecek hayranlarına attıracağın birkaç sopayı düşünmüştüm... Sense, bizim zaten düşündüğümüz bir şeyden söz ediyorsun. Ateşe yağ döküyorsun..."

Ve kısa bir suskunluktan sonra:

"Söyle bakalım cehennemin küçük kızı, bu akşam babanın kafasını havaya uçmuş görünce ödün patlamayacak mı?..." diye sordu.

Kira gözleri faltaşı gibi açılmış, yüzü kıpkırmızı yanıtladı:

"Koşup ellerimi kanına batırıp yüzümü yıkayacağım!.."

Dayım kaşlarını çattı, uzaklarda acı acı inleyen çobanın kavalını dinlermişçesine, bakışlarını batan güneşin alevden tekerine çevirdi. Sonra, kardeşiyle Rumca konuşmaya girişti, iyice anlaşılmaz olsunlar diye sözcüklerin orasını burasını doğruyordu.

Gece karanlığa bürünen tabyaların üzerine çökerken, koyun kadar uslu atlar tarladaki otları yiyorlardı.

Hiçbirimiz ses çıkarmıyorduk... Serinleyen hava Kira'yı ürpertti; alçak sesle konuşan dayı iki pelerini aldı, bizlerin omzuna atıp sarmaladı. Bu halde karanlık iyice bastırana dek bekledik. Ondan sonra iki adam doğruldu. Büyüğü kız kardeşime:

"Evet, tatlı sesli, küçük yosma, Kira Kiralina," dedi; "İstediğin gibi olsun!.. Arzun kanımı kaynattı... Hemen bu akşam deneyeceğiz... Bu iş için siz de bize yardım edeceksiniz."

Kira diz çöküp dayının elini öptü. Ben öbür dayının elini öptüm, o da bana:

"Peki Dragomir, sen de öcünün alınmasını istiyor musun" diye sordu.

"Abimle babamdan nefret ediyorum," dedim.

Dayıların büyüğü atına atladı, Kira'yı yakalayıp yanlamasına önüne oturttu, küçük dayı da beni alıp terkisine yerleştirdi, bir kayışla kendisine bağladı. Tarladan ağır ağır çıktılar ama yola varınca, büyük dayı atını mahmuzladı, hayvan hemen dörtnala kalktı, bizimki de yirmi adım gerisinden.

Bir sigara içimi böyle uçar gibi yol aldık. Kentin kıyısına varınca sola dönüp doğruca Tuna'ya inen bir yola daldılar; bu masalsı dörtnal, bende bir an için şeytan tarafından kaçırıldığım izlenimini uyandırdı. Yolu gümüş rengine boyayan

inanılmaz ayışığında, Kira'nın pelerininin dışına taşan saçı çözülmüş, uçuşuyordu.

Az sonra bir bayırdan inmeye başladık; ırmağın parlak atkısı gözüktüğünde atlar çılgın hızlarını kestiler, bir söğüt ormanının dibinde zınk diye durdular; limandan ve bizim evden yürüyerek bir saat uzaklıktaki Katagatz adlı yere gelmiştik. İki adam burada, atlarından inmeden birbirlerine yaklaşıp anlayamadığım bir iki şey konuştular; sonra dayıların büyüğü parmaklarını ağzına götürüp uzun, tiz bir ıslık çaldı, kısa bir ara verip aynı ıslığı iki kez daha yineledi.

Bir süre sonra söğütlükten uzun, beyaz sakallı bir Türk çıktı, tahta takunyalarını sürüye sürüye yaklaştı, kollarını göğsünde kavuşturup bir selam çaktı.

Dayılarım Türkçe karşılık verdiler:

"İyi akşamlar İbrahim."

Adam atların dizginlerine yapıştı, biz de adamın ardına düştük. Söğütlerin öbür yanında bilmem kaç su baskınına kafa tutmuş kulübesi vardı. Orada tatlı su ıstakozları avlıyor, karpuz yetiştiriyordu. Üçüncü işiniyse kolayca kestirebilirdiniz. Atları sazdan bir barınağa bağladı, kulübesine girdi, büyük dayı çok kısa bir süre için ardından gitti; sonra tek başına geri geldi, Kira'yı kucağına aldı, uzun adımlarla yola koyuldu. Kardeşi de beni kucakladı. İki adam, kucaklarında bebek gibi taşıdıkları bizler, ırmak boyunca, limana doğru yollandılar. Ayakları nemli toprağa gömülüyordu. Kuru dallar ayaklarının altında çatırdıyordu.

***

Yokuşun dibine gelince tırmanmaya başladık. Ev hâlâ karanlıktı, camı kırık pencerenin tahtalarla kapatıldığını gördük. Dayılarımız kulak kabarttı; sonra dipçiklerle pencereyi örten tahtalar söküldü, eve girdik. Büyük dayı:

"Avluya geçip bodruma saklanacağız, gerekirse sabaha dek orda kalacağız. Pencereyi kapatın, beş altı mum yakın, bir şeyler yiyin, giyinik olarak sofada yatın, anladınız mı?..

Sofada ve sakın mumları söndürmeyin! Gelip sizi sorguya çekerlerse aklınıza geleni söyleyin: Uzun süre canınızı sıkamayacaklar nasılsa. Ama avluya bakan pencerenin perdelerini açık bırakın! Bu çok önemli işte... Ve hep sofanın üstünde kalmayı unutmayın."

Bunu dedikten sonra pencereden atlayıp gittiler.

Ah, ah! O gece geçirdiğimiz saatler!.. Daha bin yıl yaşasam, ayrıca ölümümden sonra bile o korkunç saniyeleri unutmayacağım...

Babamdan da ona benzeyen yaratıktan da nefret ediyordum; şeytanın ikisini birden almasını bütün yüreğimle istiyordum!.. Birinin yeryüzünden silinmesini istemek, duyduğunuz nefrete bağlıdır, adamın öldürülüşüne tanıklık etmekse, şey ister... Ne desem bilmem ki?.. Şey ister!.. Katı yüreklilik diyesim geliyor ama Kira katı yürekli değildi ki.

Her neyse... Aslında insan olmak ve yaşamı hayvanlardan daha az anlamak nasıl da hüzün verici!.. Nefretin yanında neden acıma da var?.. Ve neden insanları severiz?.. Neden hem bizi hem başkalarını üzen duyguların tutsağı oluruz?..

Yalnız kalınca, mumları yaktıktan sonraki ilk işim, Kira'nın gözlerine bakmak oldu; can alma duygusunun yerli yerinde durduğunu gördüm. Dahası, sevincinden havalara uçuyordu. Kendinden geçmişti. Şöyle açık bir entari giydi, misafir ağırlayacakmış gibi boyandı, o arada durmadan şarkılar söylüyordu. Sol elmacık kemiğinin üstünde ceviz büyüklüğünde mor bir şişlik vardı:

"Gel şunu öp!" dedi bana. "Bu akşam, kısa namlulu tüfek hepsini silecek..."

"Kira," dedim yarasını öperken; "dayılarımıza seslenip hep birlikte buradan gitsek daha iyi olmaz mı, ne dersin?.."

"Hayır!" diye bağırdı Kira; "Önce anamızın katilini cezalandırmak gerek!.. Ancak ondan sonra gidebiliriz!"

"İyi ama, korkunç şeyler olacak!"

"Niye korkunç olsun, çok güzel olacak!" diye uludu, sonra kollarını iki yana açıp beni kucakladı.

Dakikalar, korkunç bir karabasan görüyormuşuz gibi, ağır ağır, tüylerimizi ürperterek geçti. Babayla abinin ne o akşam ne daha sonraki akşamlar gelmeyebileceklerini, bu işten bıkan dayılarımın planlarından vazgeçeceklerini umuyordum. Ama doğum meleklerinin verdikleri karar arzularımızdan daha güçlüdür; ayrıca Kira'nın da onlarla aynı şeyi isteyip istemediğini kim bilebilir?

Ya kendine bakmak üzere aynaya, ya kolaçan etmek üzere pencereye koşuyor, saçlarını avuçluyor, tülüyle dans ediyor, garip garip gülerek kendini yastıkların üstüne atıyordu. Derken düşüncelere daldı, kalktı, yan odalardan birine gitti, küçük bir hançerle geri geldi:

"Şunu görüyor musun?" dedi bana kısık sesle: "Dayılarımızın saklandıklarını söylersen bunu kendi yüreğime saplarım. Sen de sap gibi kalırsın!.. Anamın başına yemin ederim!"

Ödüm patladı. Bu aklıma gelmemişti. Kira'ya yalvardım:

"Koy onu yerine Kira. Ben de anamın başına yemin ederim kimseye bir şey söylemeyeceğim..."

Ama o, yeminime karşın hançeri sıktırmasına koydu.

Daha hançeri oraya sokuşturduğu an, ana kapının menteşeleri gıcırdadı, can çekişen birinin haykırışları gibi yüreğimde yankılandı. Kira tir tir titredi, gözleri alev alev yandı, sofanın tepesine, sağıma attı kendini ve kulağıma yanaşıp:

"Avluya bakan pencerelere sakın bakmayacaksın, tamam mı sakın!" diye fısıldadı.

Derken anahtar kilidin içinde gıcırdadı; elim ayağım buz kesmiş, Kira'nın yanına çivilenmiştim. Ardında abim, kaşları çatık, yumrukları sıkılı babamın kapıda belirdiğini gördüm...

Adamcağız bayıra açılan pencereyi göstererek:

"Kim kırdı bunu? Ananız nerde?" diye soracak vakti bulabildi.

Hemen hemen eşzamanlı iki tüfek sesi camları parçaladı, evi sarstı, odayı yanık çaput ve barut kokusu doldurdu. Kira'ya sarıldım korku içinde, abimin sırtüstü devrildiğini, babamınsa limana bakan pencereden dışarı uçtuğunu görebildim; boğazım daralarak, gözlerimi yumdum ama az sonra yine açtım, abim yerde yatıyordu, başı karpuz gibi duvarlardan birine vurup dağılmıştı; iki dayım, babamın uçtuğu pencereden yarı bellerine dek sarkarak tabancayla dört el ateş ettiler.

Kira beni itip odanın ortasına fırlayarak bağırdı:

"Kaçırdınız, kaçırdınız!.. Topu topu sol kulağı koptu herifin!"

Dayılarım hiç karşılık vermediler, mumları söndürdüler, küçük dayım avluya çıkarken büyüğü bizi giriş kapısına doğru itti. Bir divana oturttu ve zifiri karanlıkta bize:

"Gelin sizi öpeyim sevgili Kiralina, sevgili Dragomir, bu belki de son kucaklaşmamızdır... Babanız elimden kaçırdığım üçüncü adam, kader meleğime inanacak olursam, ölümüm ayışığında tüfeğimden kurtulan üçüncü kişinin elinden olacak. Postumu kurtarmaya çalışacağım elbet ama insan yazgısının dışına çıkamaz. Şimdi beni dinleyin!.. Ananızın sürekli gittiği hanın sahibi az sonra sizi almaya gelecek. Onun hanında iki odanız, gereken öteberiniz var; yarın da buraya, üstünüzü başınızı almaya dönecek. Bir daha bu eve hiç, ama hiç ayak basmayacaksınız!

"Bizi yanınıza almıyor musunuz?" diye sordu Kira, titreyen bir sesle.

"Hayır, buna hakkım yok... Bizim sürdüğümüz yaşam çetindir, sizse pamuklar içinde yetiştirilmişsiniz..."

"İyi ama babam bizi öldürür..."

"Kılınıza bile dokunamaz... Ayrıca, kısa bir süre sonra, namluyu yeniden yanağına dayarız: O gün artık elimizden

kurtulamaz: Şöyle ya da böyle yaptığını öder, çünkü o tek biz iki kişiyiz. Dolayısıyla siz keyfinize bakın, bizi hiç tanımamış gibi yaşayın: Bizi artık ancak köpeğin ölümünden sonra görebilirsiniz. Zaman zaman bizi görmek isterseniz, hancıya yanaşıp adımı söyleyin: Kozma. O size bildiklerini anlatır. Ama Katagatz'daki ıstakoz avcısı İbrahim var ya; o, hancıdan daha fazlasını bilir her zaman; pencereden onun "Istakoz!.. Taze ıstakoz var!" diye bağırdığını işitir işitmez aşağı inin, ardına düşüp kentten çıkmasını bekleyin: O size her zaman bizden bir haber getirecektir. Son olarak, bu gece olup bitenler konusunda sizi sorguya çekerlerse gördüklerinizi anlatın ama sakın düşüncelerinizi söylemeyin, zaten hiçbir şey düşünmeyin.

Sonra sustu... Avludan ayak sesi geliyordu: Hancı girdi odaya. Dayım bizi kucaklayıp gözden yitti. Ardından biz de yola çıktık.

Han, bizim evden elli adım ötede, konumu bizimkinin aynıydı. Ama bize gösterilen odalarla –üstelik bunlar sözümona hanın en iyi odalarıydı– kendi odalarımız arasında nasıl da büyük bir ayrım vardı!.. Odaları görünce gözyaşlarına boğulduk. Neyse ki Tuna'ya bakıyor, ayrıca birbirlerine açılıyorlardı.

Kira, yanan tek mumun oynak ışığında bu çapsız eşya, bu değersiz, aşınmış halı karşısında kendini olduğu gibi yatağına attı, öç almanın boşluğunu düşünüp benden daha çok ağlamaya koyuldu.

Odamda tek başıma kalmaktan korktum, faltaşı gibi açılmış gözlerim, bir battaniye kapıp kız kardeşimin yatağına uzandım. Mumları yanar, Kira'yı ağlar bırakıp üç günlük işkencenin verdiği yorgunlukla az sonra uykuya daldım.

***

Ertesi gün, her şeye karşın günün ilk ışınları şimdi gözüme daha güzel gözüken odaya vurunca keyfim yerine geldi. Ama babamı yeniden karşımda bulacağımı düşününce

ödüm patladı. Uyumakta olan Kira'yı uyandırdım, oradan kaçmayı önerdim. O da benim gibi düşünüyordu. Gözleri ağlamaktan kızarmış, yüzü gözü şişmiş, bitkin bir halde yatağın kıyısında oturuyordu. Pişman olduğunu sezdim, sordum:

"Yok, pişman değilim," diye karşılık verdi. "Babanın kaçmış olmasına üzgünüm... Oğlu gibi o da *öbür dünyayı boylamış olsaydı*, şimdi evimizde olacaktık... Şu çirkinlik midemi bulandırıyor..."

Küçümseyen bakışlarla odayı süzdü. Çıktık. Hancı, sabahın serinliğinde kapı önünde nargilesini içiyordu. Ayağa kalkıp bizleri selamladı.

"Neden bu kadar erken sokağa çıktığınızı sorabilir miyim?" diye sordu, büyük bir saygıyla, Türkçe.

"Bak Ebu Hasan," diye aynı dilde karşılık verdi Kira, "sorgulanmaktan ve babamızdan korkuyoruz."

"Bu evde bulunduğunuz sürece, can güvenliğiniz benden sorulur küçükhanım." Dönüp arkasına kısaca göz attıktan sonra alçak sesle ekledi: "Bunun için buradasınız."

Bu adamın kim olduğunu, anamla ilişkisini hiçbir zaman öğrenemedim; ama onun yanındayken, kimsenin gelip bizi rahatsız etmediğini biliyorum; babam da bir daha gözükmedi. Ancak hiçbir şeye inanamadığımız için ablamla zaman zaman oradan uzaklaştık; böylece bir ay süren pırıl pırıl, güneşli, başıboş, güzelim kederli yaşam başladı.

Bu, kafeslerinden kaçan tam bir açlıkla ışığın içine dalan, kendi kanatlarıyla uçmayı deneyen biz kuş yavruları için yepyeni bir şey, o güne dek tatmadığımız bir tensel haz, inanılmaz bir yaşamdı.

Hanın arkasında çok pis ama bizim için çok kullanışlı bir kapı vardı, kimseciklere görünmeden gidip gelmemize izin veriyordu: Kapı, bayıra yerleştirilmiş ilkel bir merdivene açılıyordu, merdivense tam pencerelerimizin altındaydı. Başımıza gelen talihsizliğe alıştığımız zaman gülerek, şimdi-

ki yerimizin her şeye karşın daha iyi olduğunu düşündük, çünkü anamın pencerelerinin altında böyle merdiven yoktu.

Sabahları, kahvaltıdan hemen sonra handan kaçıyor, ancak öğleyin geri dönüyorduk. Yemeklerimiz odamıza getiriliyordu. Öğleden sonralarını da dışarda geçiriyorduk. Ekin toplama dönemi sona erdiğinden, Kira has buğday saplarını demet yapıyor, keyifle tarlalardaki zavallı iki bük-lüm başak toplayıcılarına uzatıyordu. Ya da sürülmemiş otlu topraklarda koşmaya gidiyorduk, binlerce koyundan oluşan sürüler, kapkara dışkılarıyla dikenlere yapışmış yün topaklarını arkalarında bırakarak, oradan oraya seğirtiyordu. Yaşlı kadınlar dikenden dikene dolaşıyor, yün topaklarını topluyordu. Biz de aynı şeyi yaptık, sevinçle devşirdiğimiz ganimeti götürüp onlara armağan ettik.

Bir keresinde, zıplayıp oynayışlarımızı anamızın bizi bırakıp gittiği iki tabyaya dek uzattık ve dayılarımızla birlikte ayrıldığımız akşam, yiyecek çıkınımızı orada unuttuğumuzun farkına vardık. Başıboş dolaşan köpekler çıkını yırtıp yiyecekleri yemiş, geride yalnız bez parçaları kalmıştı.

Bu durumu görünce bir güzel ağladık. Başımıza gelen yıkım, yavaş yavaş unutmakta olduğumuz için daha hüzün verici gözüktü gözümüze; bu apansız çocuksu kederler, göz açıp kapayıncaya dek göğüslerimizi şişiren taşkın sevinç saatleriyle yer değiştiriyordu. Kozma Dayı'nın deyişiyle "pamuklar içinde yetiştirilmiş" iki çocuk, iki sera çiçeği olarak, yalnız ana kucağındaki hazları biliyorduk: Danslar, şarkılar, cilveler, bir de bulamaç. Bunlar da güzeldi elbet. Ama şimdi, anamızın odasının dışında da bir *dünya* olduğunu görüyorduk ve bu dış dünya ışıklıydı, yabanıl kokularla doluydu, öbüründen çok daha güzeldi: O güne dek bir kelebeğin ardından koşmanın, bir yeşil çekirgeyi okşamanın, boynuzlu kocaman yabanarılarını yakalamanın, kuşların uçsuz bucaksız evrenlerindeki ötüşlerini dinlemenin, göze görünmeyen cırcır böceğinin gün batarken cırcırını, çobanın

uzaklarda yankılanan kavalına karıştırışına tanık olmanın, bir arının gömüldüğü çiçekten ayakları çiçektozuna bulanmış olarak geri geri çıkışını izlemenin ne demek olduğunu bilmezdik. Ve hepsinden önemlisi, insan bedenini bir yaz günü tarlada esen yelin okşayışlarına bıraktığı zaman yüreğini kaplayan hazdan hiç haberimiz yoktu.

Bütün bunları tattık, onların yanında pastaların tadı uçup gitti; dansın verdiği tensel haz, nargilelerin dumanı, tütsülerin kokusu unutuldu. Yüzü gözü dağılmış anacığımız, öç alma arzumuz da unutuldu. Kira'nın derisi iki günde esmerleşti ve hiçbir tarlada, gözleri sevgiyle nemlenmiş, saçları yelde sancak gibi sallanan, iç etekleri yukarı çekilmiş, göğüsleri Güneş Tanrı'ya tam bir şehvetle sunulmuş böylesine güzel bir kadın koşmadı!..

O arada, bizim kenar mahallede bir söylenti dilden dile dolaşmaya başlıyordu. Abimi öldürüp babamın sol kulağını kesenlerin yemin billah anamın yavukluları olduğu anlatılıyordu!.. Ve garip bir rastlantıyla o acı olayın yaşandığı akşam, İstanbul'a gitmek üzere gemiye binen iki misafirin adı veriliyordu. Bunlara bakarak babamın, abimin ölümünü sakladığını, gidip zaptiyelere haber vermediğini anladık.

Bize gösterdiği ilgisizlik, kaygılarımızı yok ettiği için gittikçe daha rahat dolaşmaya başladık; derken, Kira bunlara daha az katılır oldu. Çünkü anlayacağınız gibi bizim eski misafirler yeni yuvamızın çevresinde ulumaya, gelip geçenin daha seyrek olduğu, Tuna'ya bakan pencerelerimizin dibinde sevda şarkıları söylemeye giriştiler. Sürekli çöken basamaklara bir bir güçlükle tutunan adamların sayısı gün günden arttı; bayırın çeşitli katlarına dizilmiş insanların tam bir ses uyumsuzluğu içinde çalgılarına yumuluşları, ağlayıp sızlayışları, panayırlardaki çığırtkanlar gibi haykırışları, zaman zaman birer kum torbası gibi paldır küldür bayırdan aşağı yuvarlanışları gerçekten gülünçtü. Kira'yla ben, birbirleriyle yarışarak buluşma günü ve saati koparmaya

çalışan bu kaçıklara bakıp epey eğleniyorduk: Ebu Hasan kafalarına soğuk sular boşalttı ama aşk, sudan güçlüdür, adamlar bizi eğlendirmeyi sürdürdüler. Kira, akıllarını başlarından iyice almak üzere yeniden allanıp pullanmaya, cilveler döktürmeye başlamıştı. Dolayısıyla sabahları tarlalarda koşuşturmaya tek başıma gider oldum. Doğrusu bunu seve seve yapıyor ama artık o kadar uzağa gitmiyordum. Tuna, karşı konmaz bir güçle beni kendine çekiyordu. On bir yaşını doldurmuştum. Yorgunluktan bitkin düşmüş, kürekçilerin kendilerini akıntıya bırakıp şarkılar söyledikleri kayıkların birinde ırmak üzerinde kaymanın hazzını henüz tatmamıştım.

O günlerde limanda henüz bir iskele yoktu, su göğsümüze gelene dek şöyle on beş yirmi adım gidebiliyorduk. Bir kayığa binebilmek için küçük tahta iskelelerden geçmek gerekiyordu; uzaklarda demirlemiş yelkenliler, gövdelerini bir dizi kütük ve tahtadan yapılmış büyük iskeleyi tutan dubalara sürtüyorlardı. Türk, Ermeni ve Rumen hamallardan oluşan bir taşıyıcı ordusu karınca gibi bu iskelelerin üstünde koşarak gidip geliyordu.

Önce bütün bu insanları uzaktan izlemeye başladım; sonra, kentte oturan beş altı farklı halktan çocukların arasına karıştım, oyunlarından hoşlandım. Özellikle esmer iblis yavruları gibi çırılçıplak suya girişlerine bayılıyordum. Onlarla birlikte yıkanmak bile istedim ama sudaki oyunlarını, birbirlerini başlarından tutup boğacak kadar batırışlarını görünce korktum, nitekim günün birinde benim gibi sarı saçlı küçük bir Lipovan'ı kıyıya getirdiler, oğlan yarı boğulmuştu, artık soluk almıyordu.

Bunun üzerine oğlanları bırakıp güneş altında teknelerine uzanmış, sigara içen ya da şarkılar söyleyen yarı uykulu kayıkçılara bakmaya gittim; içlerinden birine Türkçe, beni biraz dolaştırıp dolaştırmayacağını sordum. O da bana kayıkla gezebilmek için para vermek gerektiğini söyledi;

o güne dek üstümde para bulundurup bir şeyin bedelini ödemenin ne demek olduğunu bilmiyordum. Adam çaylaklığıma şaştı, insanları nehirde taşıyarak yaşamını kazandığını anlattı. Benimle konuşurken zaman zaman arkamdaki birine göz kırpıyordu, sonra tertemiz giysilerime bakarak kahkahayı patlattı:

"Ah! Şu zengin çocukları!.. Yaşamak için para gerektiğini bilmezler!"

Bunun üzerine geri döndüm, kızılcık ağacından yapılmış boğumlu değneğine yaslanmış, temiz giyimli, yakışıklı yaşlı Türk'ü gördüm; konuştuklarımızı dinliyordu. Parmağıyla işaret edip beni yanına çağırdı:

"Türk müsün?.." dedi. Bu dili çok güzel konuşuyorsun.

"Hayır," dedim; "Rumen'im."

Uzun süre dostça, usulca beni sorguya çekti; bütün sorularına yanıt vermedim. Yine de hoşuma gitmişti... Ah, ah! Nasıl olup da başıma gelecekleri sezememiştim?

Karşımda hem benim hem Kira'nın yaşamını altüst edecek aşağılık varlık vardı: Nâzım Efendi; o günlerde pek çok kişinin yaptığı gibi bu adam da haremlere körpe tenler sağlayan yelkenlilerden birinin sahibiydi!..

Canavar herif bana en yumuşak yüzünü gösterdi: Ciddi, dingin, özentisiz. Yanımızdan ayrılıp halı döşeli, minderleri kıtık doldurulmuş teknesine doğru yürürken üstünde durmaksızın:

"Günün birinde tek başına ya da kız kardeşinle ırmakta dolaşmak istersen kayığım emrindedir," dedi.

Sonra Arap kürekçisine seslendi, talimatını verip suya açıldı. Sözleri beni havalara uçurdu, dediğini hemen o an yapmadığıma üzüldüm. Onu bir daha göremem diye korktum.

Olanca hızımla hana koştum, bayırdaki merdiveni tırmanırken bana bakan Kira'ya öpücükler gönderiyordum.

"Hiç çelebi değilsin!" dedi ablam. "Eğlenmeye gidip beni burada sıkıntıdan ölmek üzere yalnız bırakıyorsun!.."

"Yarın bir Bey'in teknesinde kral kızı gibi eğleneceksin!" diye bağırdım boynuna atılırken. Ve soluk soluğa az önce bulduğum sıra dışı armağanı anlattım. Ah neden benden daha olgun, daha deneyimli çıkmadı acaba!.. Sözlerimi içer gibi dinledi. Allı pullu bir yelkenliyle Tuna üzerinde gezinme düşüncesinin verdiği sabırsızlıkla o geceyi uykusuz geçirdi.

Ertesi sabah uzun süre hem beni hem kendisini süsledi. Öğleye doğru suyun kıyısına indik. Küçük kayığıyla Arap oradaydı, Türk yoktu. Kira, tam bir gözü peklikle adama:

"Bizi gezdirme buyruğu aldın mı?" diye sordu.

"Evet," diye karşılık verdi adam ayağa kalkarak.

Kira küçük iskele üzerinde koştu, ceylan gibi tekneye atladı. Tam ablamın ardından tekneye atlarken arkamdan bir kayıkçının daha sonra bütün dertli anlarımda sık sık anımsayacağım şu sözleri mırıldandığını işittim:

"Aman ne güzel av!"

Bu sözleri Kira'ya aktarıp anlamını sordum: "Sersem bu adamlar," diye karşılık verdi.

Hafif bir meltem esiyordu, ilk kez suyun üstünde yağ gibi kaymanın hazzını tattık; teknenin yelkeni hafifçe şişmişti. Kıyı arkamızda uzaklaştı, açıktaki küçük dalgalar üzerinde sekmeye başladık. Kira korkup bağırdı:

"Irmağın ortasına gitme!.. Liman çizgisinden ayrılma!"

Arap dümeni kırdı: Yeniden kıyıya yöneldik, evimiz olanca hüznüyle yaylanın başında belirdi, yanında da odalarımızın açık pencereleriyle han. Tekne evle hanı, limandaki koşuşmayı, sayısız yelkenliyi, mavnayı ve dubayı ağır ağır geçti; limanın öbür ucuna geldiğimizde ıssız bir iskeleye yönelip yanaştı. Türk, iskelenin ucunda ayakta bizi bekliyordu. Yanımıza gelince yerlere dek eğilerek Kira'yı selamladı, karaya çıkmasına yardım etti. Ablam bundan çok hoşlandı. Adamın hareketlerinde ve olgun davranışlarında bizim zırzop misafirlerde görmediğimiz bir incelik vardı.

Ah, ah! Zavallı insan yüreği nasıl da kendini bırakır

yaşama sevincine!.. Nasıl da gözümüz kördür!.. Nasıl bir şaşkınlıkla Türk'ün biz yola çıkarken hiç ortalarda gözükmeyişini sonra ansızın kuşkulu bir biçimde iskelenin ucunda görünüşünü algılayamamıştık acaba?

Adam beceriyi daha da öteye götürdü. Dinginliği, ölçülü davranışları, ak sakalı karşısında Kira işi, yelkenlisini gezip gezemeyeceğini sormaya dek vardırdı ama adam avından emindi, son derece ince bir Türkçe'yle yanıt verdi:

"Hemen değil sevgili küçükhanım! Yelkenlim ırmağın öbür yakasında, Macin koyunda iskeleye yanaşmış yük alıyor; ayrıca çalkantıya alışık olmadığınızdan mideniz bulanabilir. Ama merakınızı gidereceğim... Bu arada kayığımı emrinize vermekten mutluluk duyarım, kullanırsanız onurlanırım."

Bunları söylerken ipek giysilerini dalgalandırarak yerlere dek eğilip bizi selamladı, ellerini alnına, dudaklarına, göğsüne götürdü, sonra kayığına atladı.

***

Bu yeni haz bize anamızı, babamızı, dayılarımızı, misafirleri, giderek Tanrı'yı bile unutturdu. Bütün ten ve ruhumuzla kendimizi bu çelebi adamın pençelerine bıraktık. Üç gün arka arkaya Tuna üzerinde gezdik, gittikçe daha uzağa açıldık; günün birinde tekne o kadar açıldı ki kendimizi öbür kıyının sularında bulduk. Sonunda muradımıza erdik; yelkenliye çıktık. Büyük ve yeniydi. Katran kokusu genzimizi yaktı; Arap'ın yelkenler, yelken direkleri ve ipleri konusunda yaptığı açıklamalardan hiçbir şey anlamadık.

Nâzım Efendi bizi sırtında kaftan, ayağında terlikle mizana direğinin yanındaki görkemli kamarasında karşıladı. O güne dek bu kadar çok halı, bakır kap, sırmalı yastık, küçük kafesli cumba ve silahı bir arada görmemiştik: hepsi altın, gümüş, fildişi kakmalı kısa namlulu tüfekler, tabancalar, yatağanlar. Bilmediğimiz kokular yayan tütsüler genzimizi okşuyordu. Duvarlar halı kaplıydı, kamaranın onur köşe-

sinde Sultan Abdülmecid'in resmi, güzel Arap harfleriyle yazılıp çerçevelenmiş Kur'an'dan ayetler, Kira'nın bakışlarını ayıramadığı göz kamaştırıcı odalık resimleri. Onları gören Kira haykırdı:

"Ne kadar güzeller!"

"Siz de onlar kadar güzelsiniz küçükhanım!" diye övgüler yağdırdı Türk. Harika baklavalar getirildi önümüze; ayrıca süslü fincanlarla kahve, tömbeki kokulu göz kamaştırıcı nargileler.

Bu bana ait baba, tam benim adamım! Nefis nargileci!

Ev sahibimiz alabildiğine çelebi, neşeli, iyi yürekliydi. Kira'yı çaktırmadan anamız babamız konusunda sorguya çekti; ablam da her şeyi değilse bile yetecek kadarını anlattı. Dansa bayıldığını hemen açığa vurdu. Nâzım Efendi gününden hoşnut ayağa kalkıp bizi uğurladı:

"Peki, ne zaman isterseniz burada oynarsınız!" dedi.

Sonra yeniden Romanya kıyısına çıkarıldık.

Ben buluşumdan hoşnuttum, göğsüm kabarıyordu; hiçbir şeyden kuşkulanmıyordum... Kira, benden daha hoşnuttu, en küçük bir kuşku dolaşmıyordu beyninde. Önceki bütün alışkanlıklarımızı, kaygılarımızı bir yana atmıştık. O uğursuz yelkenli tüm yaşamımızı doldurmuştu. Her gün tekneyle oraya gidiyor, odalarımıza artık sadece yatmaya ve yemek yemeye dönüyorduk. Dahası var! Kira artık süslü entarilerini beğenmiyor, odalarımızıysa dayanılmaz buluyordu. Kozma Dayı'nın babamın işini bir an önce görmesini bekliyor; eviyle servetine kavuşmak, allı pullu bir hanım haline gelmek, öbür misafirleri değil, Nâzım Efendi'yi ağırlamak istiyordu! Zavallı kız!

Bir hafta boyunca Türk'ün kamarasına gittik, dans ettik, eğlendik. Adamla içli dışlı olduk, utanıp sıkılmayı unuttuk. Kira, "Gerçek baba böyle olur işte!" diye yeminler ediyordu. Adam, sandıklarından göz kamaştırıcı odalık giysileri çıkarıp tam anlamıyla kamaşmış gözlerimizin önüne seri-

yordu; günün birinde Kira'yı bunlarla donattı. Resimlerdeki gibi, gerçek bir odalığa dönüştü. Kıskanmayayım diye benimle de ilgilendi, başıma bir fes oturttu, ayağıma bir şalvar çekti, belime tabancalar yerleştirdi. Böyle süslendikten sonra eh, hadi artık demir alıp gidelim diyecek duruma gelmiştik doğrusu.

Aslında onu da yaptı ama iyice gözümüzü boyamak üzere. O akşam bizi soydu, giysileri sandıklarına koydu, ağzından sular aka aka geri yolladı.

Ertesi sabah –o gün Rumen toprağında geçirdiğimiz son gündü– Kira öfkeden ağladı: Babamız hâlâ yaşıyordu, Kozma Dayı namluyu şakağına dayamamıştı! Oysa bu kurtarıcı işi yapmakta gecikirse namluyu onun şakağına dayayacak biri çıkacaktı.

Sabah erkenden pencerelerimizin altında boğuk bir ses işittik:

"Istakoz var!.. Taze ıstakoz!"

Hah işte! Belki sonunda iyi haber gelmişti!

Istakoz satıcısı tam zamanında boy göstermişti. Koşarak aşağı indik. Yılların ve ıstakozların ağırlığı altında beli bükülmüş yaşlı İbrahim, kaçamak bakışlarla çevreyi kolaçan ederek pencerelerimizin altında dönüp duruyordu. Ardına düşüp Katagatz'a yollandık; limandan uzaklaşınca burnumuzun dibine gelip:

"Vah size!.." dedi. "Kozma, babanızın adamlarınca tuzağa düşürülüp vuruldu, kardeşi de yaralandı, ama atına atlayıp kaçabildi."

Ah nasıl da gözyaşı döktük o gün! Koruyucumuz vurulmuştu! Yazgı meleği sözünü tutmuştu! Şimdi n'olacaktık? Hiçbir şeyden korkusu kalmayan babam mutlaka bizi kaçırmaya gelecekti.

Korkudan ödümüz patladı. Hana dönmektense Tuna'ya sığınmak çok daha iyiydi! Nitekim kayık bizi kıyıda bekliyordu; yelkenliye çıkınca çocuklarıymışız gibi Nâzım Efendi'nin kollarına atıldık.

Kira, güzel yüzü yaşlar içinde yeni babamıza başımıza gelen son yıkımla birlikte her şeyi olduğu gibi anlattı ve umutsuzluk içinde:

"Eve dönmektense kendimizi suya atarız!" diye bağırdı.

"İyi ama yavrularım, umutsuzluğa kapılacak bir şey yok," dedi adam kaçıran herif; "Atanız dolayısıyla Türk kökenlisiniz. Anneniz, gözüne baktırmak için mutlaka İstanbul'a gitmiştir, ben de sizi oraya götürürüm. Ananızı buluruz, mutlu olursunuz!"

Bunu dedikten sonra bizleri kucakladı.

"Ne zaman yola çıkıyorsunuz," diye bağırdı Kira.

"Birkaç saat içinde, güneş batar batmaz."

Talihsizliğin doruğundayken kavuştuğumuz mutlulukla diz çöküp ayaklarına kapandık. Kurtarıcımızdı bizim. Ve o akşam, limandan gelen sağır edici gürültü arasında gömüldüğümüz kamarada afyon doldurulmuş çubuklarımızı tüttürüp, bilinçsizlik ve mutluluğun yarattığı sisler arasında sağa sola sallanırken havalara uçtuğumuzu sanıyorduk.

Oysa havalara uçmuyorduk, anamızı bulmak üzere İstanbul'a da gitmiyorduk. Kendi isteğimizle düpedüz kaçırılıyorduk.

Başka bir gün, İstanbul'da bir hareme kapatılan ablamı ararken başımdan geçenleri anlatırım. Ben, iyiliksever kurtarıcımın elinde oyuncak oldum, düzelmemecesine baştan çıktım. Kira hepten yitip gitti; gerçi iki yıl sonra adamın yanından kaçtım, sokaklarda salep satarak ablamı aradım ama boşuna.

On dört yıl sonra Romanya'ya döndüğümde, kaçırılışımızdan kısa bir süre sonra tuzaktan kurtulan dayımın öcünü aldığını öğrendim. Bir gece, kaçırmamak için hem babamın hem anamın evini ateşe vermişti. Bu kez gerçekten kaçırmamış, babam diri diri yanmıştı.

3

Dragomir

Adrien'in Stavro'dan Kira'nın öyküsünü dinleyişinden bu yana dört yıl geçmişti. Talihsiz limonatacıyı bulup sevgi ve dostluğunu göstermek üzere giriştiği bütün aramalara, harcadığı bütün çabalara karşın adamcağız ortalarda yoktu. Öldü sanıyordu. Bu arada şimdi artık iyice çalkantılı hale gelen bizim delikanlının yaşamı kendi yazgısını izliyordu.

Bu yazgı, yaşamında en çok değer verdiği şeye; insan ruhu denen uçsuz bucaksız uçurumna bakmasına olanak sağlıyordu. Söz konusu uçurumları, adsız sansız insan kalabalığı içinde bulup ortaya çıkarmak alabildiğine zor ve ender olsa da Adrien onları kimi zaman da rastlantıyla aramayıp bulgulamayı hep başarıyordu.

Nitekim öldüresiye sıkıntılı bir akşam, bir aydır yaşadığı Kahire'de, Darb-ül Barabra Sokağı'nda ayaklarını sürüye sürüye dolaşırken, bir Yahudi-Rumen lokantasına girdi; her türlü insanın, toplumun her katmanından kimsenin geldiği, karma bir yerdi burası. Bay Goldstein'ın müşterileri arasında hiçbir kafa birliği yoktu; birbirlerine şu kadarcık güven duymazlardı; çoğu kez nefret bile ederlerdi. Onları bir araya getiren, Yahudi turna balığı yahnisi ile Rumen erik rakısı cuykaydı. Parası olduğu zaman Adrien de öbürleri gibi yapıyor, bunları yiyip içiyordu ve o akşam parası vardı. Ama lokan-

tayı dolduranlardan açıkça tiksiniyordu. Gereksiz konuşmalardan kaçınmak üzere başını öne eğip kimseyi selamlamadan örtüsüz masalarında, en silik işçilerin toplandığı köşeye, salonun dibine yollandı. Orada insanları rahatça dinleyip gözlüyordu.

"Şu adamla Stavro arasında ne büyük benzerlik var!" dedi içinden; balığını eliyle yerken bulunduğu köşenin tam karşısında oturan, yüzü yandan görünen adamı kaçamak bakışlarla süzüyordu. Kötü giyimi ve bir aylık sakalıyla yaşı geçkince adam, eli çenesinde kıpırdamadan oturuyor, önünde bir bardak cuyka, tembel tembel çıkış kapısına bakıyordu. Dış görünüşü, insanların bakışlarını ondan kaçırmaları için gereken her şeye sahipti, ama Adrien –Stavro'nun Mısır'da olabileceğini aklının köşesinden bile geçirmese de– bu yaşlı, sessiz, yalnız adam karşısında yüreğinin küt küt attığını duyumsadı. Yüzünü görmek istedi, ama beriki hiç kıpırdamıyor, uyuşmuş gözüküyordu. Bunun üzerine –Doğu ülkelerindeki, kendi toplumsal konumumuzda ya da daha aşağısında bulunan birine salt duygudaşlıkla bir kadeh içki ısmarlamaya izin veren alışkanlıktan yararlanarak– hizmetli oğlana seslendi, köşedeki adama bir cuyka ısmarlamak istediğini söyledi; içki alanın teşekkürleriyle iyi dileklerine yol açacaktı. Oysa büyük bir şaşkınlıkla adamın ısmarladığı içkiyi geri çevirdiğini gördü.

— Şuradaki bey ısmarladı, –dedi hizmetli oğlan Adrien'i göstererek.

— Kim ısmarlarsa ısmarlasın, –diye karşılık verdi adam, gösterilen köşeye dönüp bakmadan.

Ama sesinin tınısı, Adrien'in Stavro'yu tanımasına yetti, heyecan içinde kalkıp yanına gitti, omzuna dokundu. Yanındaki iskemleye çökerken soluğu kesik, kulağına fısıldadı:

— Olabilir mi? Sen, burada ha?

— Bilmiyor muydun? –diye sordu Stavro, pek şaşırmış gibi görünmeden ama gözlerine inanamayarak.

—Nasıl olur! –diye bağırdı Adrien kızgınlıkla. – İçeri girdiğimi gördün ve koşup boynuma sarılmadın ha? Üstelik masana gönderilen bir kadeh dostluk içkisini geri çevirdin. İyi ama n'oldu? Son yıllarda canavara mı dönüştün?

— Benim gibi ömrünün sonlarına yaklaşınca böyle oluyor insan: Artık yakınlık gösterileri yetmiyor...

— Peki, senin gözünde ben sadece bir yakınlık simgesi miyim?

— Ben yakınlıkla ısmarlanan içkilerden ya da bir bardak içkideki yakınlıktan söz ediyorum. Sana gelince...

— Evet, bana gelince?..

— Her şeyden önce, ben bayır aşağı inerken sen yokuş yukarı çıkıyorsun, aramızda tepenin doruğu var. Ayrıca...

Stavro bunu dedikten sonra kuşkulu gözlerle çevresine bakınıp sustu.

— Aç değil misin Stavro? –diye sordu Adrien dostça.

— Evet, açım.

— Doldurulmuş turnabalığı yer misin? Burada çok güzel pişiriyorlar.

— Turnabalığı, kurbağa ya da fil, neye gücün yetiyorsa getirt... Ama parasını kendim de verebileceğim bir kadeh cuykanın dışında bir şey olsun, –diye karşılık verdi Stavro ve yorgun bir anlatımla elini sıkıntılı yüzünde dolaştırdı.

***

Stavro bir saat sonra Adrien'in küçük bir gaz lambasının aydınlattığı odasında bir bardak şarabın karşısında, tutkulu insanların yüreğini ayakta tutan son direnç desteğini de yitiriyordu:

— Sevgili Adrien'ciğim, sana en son "açlıktan nefesi kokan pipo üreticisi'" serüvenimi de aktarmıştım. Şimdi şu acıklı halimin bana Kira'nın, daha doğrusu o zamanki küçük Dragomir'in öyküsünün devamını sormanı engellediğini biliyorum. Senin için, o uzak geçmişe dönmeyi çok isterim ama insanın, eski bavulları karıştırırken çok üzüldüğünü bilmelisin.

İstanbul'da, Nâzım Efendi'nin gemisinden kaçtığımda, sanırım on beşimdeydim... Yakışıklıydım, ahmaktım, bir Türk şehzadesi gibi giydirilip kuşatılmıştım. Yalnız giysilerim güzel bir Arap atı değerindeydi. Beni kaçıran adam öyle demişti... Ayrıca benim için ısmarlanmış, Sultan'ın saatçisinin yaptığı bir saatim vardı; bütün parmaklarımı süsleyen yüzükler; her yanı sırma işlemeli fesim; son olarak da ceplerimi sarkıtan çil çil Türk liraları, küçük bir saman sapını kaldırma zahmetine girmeden on yıl yaşayacak param vardı.

Ama servet, yaşamaya yetmiyor. Yüreğimde büyük bir acı, ondan daha büyük bir çocuksuluk vardı, bu ikisiyse duygusal bir varlığın önünde sonunda defterini dürmeye yeter. Acım, Kira'yla anamın, yaşamam için gerekli fakat yitirdiğim iki varlığın yazgıları karşısındaki güçsüzlüğümden geliyordu; çocuksuluğumsa özgür kalır kalmaz, insanların ablamla anamı bulmama yardım edecekleri inancından; onları bulabilmek için her türlü özveriye hazırdım. Bilincine varmaksızın iyice sapıklaştırılmış, yeni durumuna ayak uydurmuş bedenimi bile gözden çıkarmaya hazırdım; insan yaşarken her şeye alışıyor, hele başlangıçta çok zor gelen günaha her şeyden kolay alışıyor. Bu dediğim öylesine doğru ki, tutsakken, bilmem kaç kez kendi kendime: "Ah, ah! Kira'yla anam yanımda olsa seve seve burada kalırım," dedim.

Tam bir mucizeyle bulunduğum altın kaplı zindandan kaçabildiğimi görünce –Tanrı beni bağışlasın!– bir an için Kira'yla anamı unuttum! Artık tepemdeki zorbadan korkmuyordum. Ben adamın tedbirsizliğinden faydalanarak karaya çıkarken onun yelkenlisi demir alıyordu; gün ağarırken Boğaz boyunca uzanan iskelede koşup ardından küfür yağdırdım, al sana diyerek kolumu salladım: "Hadi git! Cehennemin dibine git! Seni kokulu pislik! Karadeniz'e açıldığında yüce Tanrı korkunç bir fırtına koparsın yelkenlinin tepesinde! Şişmiş cesedini derin sulardaki balıklar yesin! Amin!"

Bir karabasanı andıran yelkenli görünmez olunca başımı döndüren bir sevinç kapladı içimi, Galata sokaklarında dört bir yana koşmaya, bir sürü uyuz köpeğin kuyruğuna basmaya başladım, salepçilere çarptım, kör hacıları devirdim, kaldırımlara yerleştirilmiş nargileleri dağıttım. Çünkü artık umulmadık bir özgürlüğüm, yepyeni gözlerim vardı. Gelip geçen beni deli sandı, bir çavuş yolumu kesti, dokunmadan saygıyla selamladı, beni kıkır kıkır güldüren çelebiliğiyle:

"Doğrulayın Küçük Bey, böyle eğlenmek babanızın şanına yakışmaz!" dedi. "Lakabınız nedir acaba? Lalanız neredeler?"

"Ne demek bu *lakaplar*, *lalalar?*" diye sordum, dizlerime düşen şalvarımı toplayarak.

Ve başka bir şey söylemeden arkamı dönüp yürüdüm. Adamın biri atla gidiyor, atın sahibi atın kuyruğuna yapışmış, ardından koşuyordu. Bu beni çok eğlendirdi, soluğum kesilene dek adamın arkasına takıldım.

Özgürlüğümün ilk günü sevincim tamdı, üstüne en küçük bir kaygı, sıkıntı gölgesi düşmüyordu. Bin şeyi aynı anda yapmak istiyordum: Köprülerden geçmek, Haliç'e gitmek, göbek atan çıplak kadınların bulunduğu genelevlere girmek, Pera'ya çıkan dik yokuşları tırmanmak. Sonunda ata binmeye karar verdim, en güzelini seçtim. Atın sahibi ince, çelebi bir adamdı. Ata binmeme yardım etti, üzengileri ayağıma göre ayarladı. Kısa sürede ata binmeyi de nereye gideceğimi de bilmediğimi anlayıp bana dizginleri nasıl tutacağımı gösterdi, nereye gitmek istediğimi sordu.

"Her yere!" diye karşılık verdim, üzengiler üzerinde yükselerek.

"Her yere mi?" dedi şaşkınlık içinde; "İyi ama efendimiz aynı anda her yere birden gidemez, bir yol seçmesi gerekir."

"Peki öyleyse karaltılara, Boğaz'a vuran tepelere götürün beni."

Adamın verdiği talimatlarıyla Yıldız Köşkü'ne, Dolmabahçe'ye yöneldik; ikisi de gözlerimi kamaştırdı, zihnimi

alıp masalsı dünyalara uçurdu. Tırıs giden atın sırtında sağa sola salınmanın verdiği hazla yarı kapalı gözlerimin önünden geçip giden sıra dışı güzellikler arasında, bedenim, ruhum, gerçek varlığım artık bu dünyada değildi. Geçmişim bütünüyle silinmişti... Kim olduğumu unutmuştum... Dizgininden tuttuğu ata yön veren, ben kendisine hiçbir şey sormadığım için ağzını açıp tek söz etmeyen adamı da unutmuştum; bu masalsı yolculuk boyunca çenem sımsıkı kenetli kaldı ve sanki bir düşteymişim gibi, bir ara atın durduğunu, hiç tanımadığım bir sesin miyavlar gibi:

"Bakın efendim, vakit geç oldu, yakında gece bastıracak. Ben acıktım, hayvan da öyle. Sizi evinizin kapısına götüreyim mi?" dediğini işittim.

O zaman attan inmem gerektiğini anladım, başım dönerek indim. Bacaklarımın arasındaki ağrı dengemi yitirmeme yol açtı, küt diye yere oturdum.

"Orada mı kalmak istiyorsunuz?" diye sordu adam. Başımla onayladım, cebimden bir altın lira çıkarıp adama uzattım. Bir şeyler ödemek gerektiğini biliyordum ama ne paranın ne de yaşamak için gerekli öbür şeylerin değerlerinden haberim vardı.

"Borcunuz üç çeyrek," dedi adam; "Bozuk paranız yok mu acaba?"

Hiç düşünmeden adama iki lira daha uzattım:

"Hayır efendi, çok verdiniz diyorum, size paranın üstünü verecek kadar bozuğum yok."

"Peki öyleyse üstü kalsın," diye mırıldandım.

"Yoo olmaz!.. Ben bu parayı ancak bir haftada kazanabilirim."

"Zararı yok, kalsın..."

"Allah korusun!" diye gürledi adam. "Güçlü babanızın o zaman kafamı uçurmaya hakkı olur! Hayır, hayır, alamam!"

Sonra kemerinden kesesini çıkardı, içindeki bütün mecidiyeleri, çeyrekleri, beşlikleri, metelikleri kucağıma boşalttı;

bu da bana çok gözüktü; yerlere dek eğilip selamladı, atına binip uzaklaştı. Boğaz kıyısındaki son derece temiz, güzel yolun yeşile çalan çimenleri üzerinde tek başıma kaldım. Dingin sulara çevrili bakışlarım, Doğu masallarının bin bir görüntüsünü büyük bir susuzlukla içiyordu. Batan güneşin usulca karamış Boğaz aynasına yansıtıp göz alabildiğine uzattığı yalıların ve tepelerdeki çam ağaçlarının gölgeleri, ayrıca biraz daha gerideki, denize devrilmiş doruklarda yitip giden bin türlü canlı renk, kor gibi yanan altın sarısı bakır rengi lekeler.

Böylesine güzeldi demek yeryüzü? O ana dek bütün bunlardan haberim yoktu. Onu bu haliyle ilk kez görüyordum... Geçmiş yaşamımı, anamın oturma odasıyla Nâzım Efendi'nin su üstünde çalkalanan zindanı doldurmuştu. Bu peri masallarına özgü günün sonunda, özellikle de günbatımında öylesine mutluydum ki usulca yakınımdan geçen kayıktan güzel, yanık bir türkü yükseldiğinde hemen hemen gece bastırmıştı. Neredeydim? Yemeği nerede yiyecek, nerede uyuyacaktım? Kira'yla anam neredeydiler?.. Hangi sevgiye yöneltecektim adımlarımı?

Hıçkırıklar boğazımda düğümlendi, çığlıklarımı tutamadım, yüzüm sıcak gözyaşlarına boğuldu.

Kayıkçı sesimi işitti, tekneyi bana doğru çevirdi, iskelenin iki metre ötesine gelince boynunu uzatıp bir dakika bana baktı, sonra Rumca bağıra bağıra uzaklaştı:

"Aman vre! Göründüğün kadar mutsuz olamazsın. Üstün başın altın dolu!"

O akşamdan beri güzel sesli insanlara hiç güvenim yoktur.

Kente giden ıssız yolda bütün üzüntümü, acımasız yaşamın pençelerine bırakılmış, körpecik delikanlılığımın bütün acısını hıçkıra hıçkıra anlattım. Ne şalvarımı aşağı sarkıtan altınlar ne parmaklarımı süsleyen yüzükler ne şehzadelere yakışır saat bana en küçük bir öğüt verebildi, ne de beni avutabildi. Hepsinin değeri gözümde bir anda sıfıra indi. Beni, değil Kira ve anamla değil, şöyle bir tutam saçlarıyla

buluşturabilecek adama sırtımdakilerin hepsini seve seve verirdim, onların varlıkları beni para denen ilençli madenden çok daha güçlü kılardı. Yüreciğime bütün bu maden parçalarından çok daha iyi gelirdi.

Karanlık yoldaki her ağaca, alev alev yanan alnımı dayadım, sert kabuklarını gözyaşlarımla ıslattım. Her ağaç gövdesini kucakladım. Ağaç gövdelerinin içten kayıtsızlıkları karşısında durmadan haykırdım:

"Anacağım!.. Anacağım!.. Kira!.. Kira!.. Nerelerdesiniz? Bakın ben özgürüm... Ama nereye gideceğimi bilmiyorum... Üstelik karanlık bastı... Bu kent kalabalık, çok kalabalık... Ama ne Kira var ne de anacığım."

Bir köşeyi dönünce güçlü bir ışık gözümü aldı... Ellerinde yanan meşaleler, çıplak ayaklı "yolaçıcı"lar hep bir ağızdan bağırarak hızla yanımdan geçti:

"Savulun, savulun!"

Önümden geçen görkemli arabadan kıl payı kurtulurken havada bir kırbaç şakladı, şiddetli bir acı boynumla çenemi yaktı. Yüzüm toprağa dönük, çimenlere yıkıldım. Babamla abimin yaptıklarından sonra böylesine canım yanmamıştı.

Gözüm bir şey görmez olmuştu, el yordamıyla doğruldum. Şimdi yol eskisinden daha karanlıktı, müthiş bir yılgı kapladı içimi. Her şeyden korkarak, kendi soluğumdan bile ürkerek, tek bir söz etmeden olanca gücümle koşmaya başladım, kulaklarımın gürültüsü, esen yel tarafından kamçılanıyordu. Derken evler, kirli temiz sokaklar, insanlar, bağıran satıcılar, yerinden kıpırdamaya üşenen köpekler gözüktü ve sonunda boş bir arsada küt diye düşüp bayıldım...

Adamın birinin beni oturtmaya çalışmasıyla ayıldım ve ayışığında İbrahim'in, Katagatzlı ıstakoz avcısının yüzüne benzeyen bir yüzle karşılaştım. Yüreğimde ablamla anamı bulma umudu uyandı. Adamın boynuna sarıldım, yağ ve tütün kokuyordu, bir yandan hıçkırırken bağırdım:

"Ablamla anamı yitirdim, çok umutsuzum!.. Onları bulmama yardım edin, ceplerimdeki bütün altını, yüzüklerimi, saatimi, giysilerimi size vereyim..."

"Allah aşkına bağırmayın!" diye fısıldadı yaşlı adam kulağıma, terli eliyle ağzımı kapatırken ve beni yerden kaldırırken:

"Gelin benimle", dedi. Ardına düştüm. O zaman koluna bir sepet lokum astığını, ekmeğini bununla kazandığını gördüm.

Yarım saati aşkın yürüdük. O susuyordu, bense tam bir bitkinlik içindeydim. Hiçbir zaman ayaklarım bunca çamura batıp çıkmamış, gözlerim bunca kirli mahalle görmemiş, yoksulluğun bu kadar korkuncuna tanık olmamıştım o akşama dek. Sonunda beni bir tür dükkân arkasına götürdü, içerde kötü bir yatakla bir testi su vardı, ikisi de yerdeydi. Bütün eşya buydu.

"Şimdi bana başınızdan geçenleri anlatın," dedi; kolundaki sepeti yere koyup yatağın kenarına bağdaş kurdu.

Bir saatten az sürede ona öykümü, kısaca ama tümüyle anlattım; anamın evinden başlayıp İstanbul'da karaya çıkışıma dek hiçbir şeyi atlamadım. Tek söz etmeden beni dinledi. Sonunda ayağa kalkıp:

"Şuraya uzanın...", dedi kötü şilteyi göstererek. "Bu akşam size verebileceğim tek şey bu."

Biraz kafam karışıktı ama tatlı yaratıklarımı bulmama yardım edeceğine bütün yüreğimle inanmıştım. Kütük gibi yatağa devrildim, bir köşede gözünü dikmiş beni izleyen kurtarıcıma baka baka uykuya daldım.

Ertesi sabah beni erkenden uyandırdı.

"Yola çıkmak gerek..."

"Kira'yı aramak üzere mi?" diye sordum bir solukta.

"Hayır yavrum, Kira'yı aramak üzere değil, bir daha görüşmemek üzere, çünkü üstünüzdeki altınlar, değerli takılar, giysiler ilençli! Allah yardımcınız olsun!"

Sonra odanın kapısını çekti, beni sokakta bırakıp sepeti kolunda uzaklaştı.

***

O yaşlı adam, çavuş, kayıkçı ve at kiralayan adam uzun süre karşılaşacağım en iyi insanlar, biricik dürüst kişiler oldu; özgürlüğümün ilk günü de düşündükçe yüreğimi ısıtan tek gün. Daha sonra attığım ilk adım beni doğruca uçuruma sürükledi.

Böylesine acımasızca kapı önüne konunca o kadar şaşırdım ki adamı kaçık sayıp ne ağlamaya ne de umutsuzluğa kapılmaya vakit bulabildim. Zihnim bunca kötülüğe inanmak istemedi; usuma gelen ilk şey gidip daha az katı yürekli adamlar aramak oldu. Oysa yaşam, istediğimden âlâsını sunmak üzere yolumu gözlüyordu.

Nasıl çocuksu bir gariplikse anamın hâlâ bir hastanede yüzünü gözünü iyileştirmeye çalıştığına inanıyordum; dolayısıyla soruşturmaya oralardan başlamalıydım. Kafamda bu düşünce, gelip geçenlere kentin merkezini sora sora yürümeye başladım. Hepsi beni Pera'ya yöneltti, öğlene bir saat kala oraya vardım.

Ayakta duramayacak kadar karnım acıktığından, mis gibi kızarmış koyun eti kokusu gelen yan sokaklardan birinde yiyecek aramaya giriştim. Köşe başında küçük bir dükkânın önünde adamın biri kömür mangalı üstünde şişe geçirilmiş etleri yelpazeliyordu. Fesini ensesine yıkmış, gömleği açık, kıllı, yanık göğsü ortada satıcı mangalın çevresinde döneniyor, gözlerini de dört döndürürken gelip geçenlere sesleniyordu:

"Şiş kebap!.. Şiş kebap!.."

Kimsenin bulunmadığı dükkâna girdim, ekmekle kebap ısmarladım. Tahta masa başında yarım somunla üç şişi yalayıp yuttum, doya doya su içtim. Sonra cebimden bir avuç altın, gümüş, bakır para çıkarıp adama uzattım:

"Ne tuttuysa şuradan alın," dedim. Satıcı şöyle bir geri çekildi, kuşkulu gözlerle beni süzdü, kapıya kaçamak bakışlar gönderdi, sonra bütün cesaretini toplayıp bir altın lirayı alıp kemerine koydu. Çıkarken kendi kendime:

"İki şeyden biri," diyordum; "Ya bir yemek bütün gün atla gezmekten daha pahalı ya da bu hırsız herifin 'güçlü babam'ın kafasını uçurmasından hiç korkusu yok!"

Hem kaygılı hem de büyük eli açıklıkla bana hizmet edecek sevimli insanı bulmaya kararlıydım, alandaki en büyük kahveye doğru yürüdüm. İçimden:

"Büyük, soylu insanlara seslenmek çok daha akıllıca olacak," diye düşünüyordum: "Onlar paramı çalmaya kalkmaz, altınlarımla yüzüklerimden korkmazlar."

Düşüncem yerindeydi. Kahveye girmeden pabuçları çamurlu tüm insanlar gibi ayakkabımı parlattım. Bu kez daha kurnaz davrandım: Öbürlerinin boyacılara kaç para verdiklerine baktım; onlar gibi, ben de en küçük parayı, bir meteliği verdim. Sonra üstüm başım pırıl pırıl kahveye girdim.

İnsan, zar ve pul sesinden oluşan korkunç bir gürültü kulaklarımı sağır etti. Masalarda hemen hiç boş yer kalmamıştı, herkes oyun oynuyordu; gerçekten de burada yalnız asker-sivil büyükler, soylular vardı. Birbiri ardından masaların arasından geçtim; kimse dönüp bana, allı pullu giysilerime bakmadı; hizmetli oğlanlar bile.

"Ne kadar hoş," diye düşündüm; "İnsanın yalnız iyi eğitim görmüş kişilerle iş yapması ne kadar hoş. O zaman miskinlerin arasında olduğundan çok daha rahat ediyor insan!"

İki satranç oyuncusu arasında bir yer bulunca oturup okkalı bir kahve ve nargile ısmarladım. Burada da herkesin ısmarladıklarına verdiği paraya dikkat ettim ve büyük bir şaşkınlıkla bir çeyreğe bahşiş de içinde tam on kahve, on nargile içilebildiğini gördüm.

Yanı başımda oturan iki satranç oyuncusunun yüzlerini inceledim, biri sivil biri subaydı, ikisi de gençti, bütün dikkatlerini oyuna vermişlerdi; başımı döndüren bir yoğunlukla gözlerini oyunlarına dikmişlerdi. İkisi de bana sevimli gözüktü, hele yanına oturduğum kısa sakallı subay. Kusursuz bir Türkçeyle çok az konuşuyorlardı, bu hoşuma gitti, ama aynı zamanda yüreğimi dondurdu, çünkü Nâzım

Efendi de güzel Türkçe konuşurdu. Ancak subayın giysisi içime su serpti:

"Yiğit biri olmalı," dedim kendi kendime, madalya dolu göğsüne bakarak. Ve daha fazla beklemeden, tam yeri gelmişken ona doğru eğilip sordum:

"Bağışlayın efendim, biliyor musunuz acaba?"

Adam dönüp yüzüme bile bakmadan işaret parmağıyla sözümü kesti.

Çok tanıdık bir el hareketiyle düşürüldüğüm başarısızlık hiç umudumu kırmadı, tersine bana güven verdi. Az sonra yeniden üzerine eğilip sormaya hazırlandım, ama adam aynı el işaretiyle sözümü keserken öbür eliyle taşlardan birini oynadı. Bunun üzerine bütün cesaretimi toplayıp saldırıya geçtim:

"Bağışlayın efendim, gözü çıkanlara nerede bakıldığını biliyor musunuz?"

"Kimin gözü çıktı?" diye üstüme gürleyen adam beni korkuyla geriletti.

"Şey... Annemin..." diye geveledim ağzımın içinde.

"Ananın gözleri mi çıktı? Kim çıkardı peki?" beni tepeden tırnağa süzerken.

"İkisi birden değil," dedim utana sıkıla, "Yalnız biri."

"Nerede oldu bu iş? Ne zaman? Nasıl?.."

"Babam yaptı, Romanya'nın İbrail kentinde... Anamı döverken... İki yıl önce."

Subayın bütün cinleri tepesine çıkmış gibiydi. Dostuna dönüp burnundan soluyarak benim sözlerimi yineledi:

"Kadının biri iki yıl önce Romanya'da dövülmüş, gözünün biri çıkmış, şimdi burada İstanbul'da aranıyor!.. Bundan bir şey anladın mı Mustafa?"

"Evet, evet... Anladım!" dedi öbürü; "Bu sorunu daha yakından ele almalıyız, ama burada değil."

Ve yanağımı okşayarak ekledi:

"Önce bu oğlanı rahatlatalım; gelin şu kahveden çıkalım."

Dışarı çıkınca bir faytona seslendi, üçümüz birden bindik.

İnce bir dille konuşan büyük insanlarla bu ikinci ve son karşılaşmayı altı aylık tatlı umutlar, korkunç düş kırıklıkları, görece özgürlük, bolluk içinde geçen yaşam izledi.

Mustafa Bey kapısında inince, subay arkadaşından izin istedi. Bana şöyle öfkeli, küçümseyen bir bakış attı; onu ancak birkaç yıl sonra, ilerde öğreneceğiniz koşullarda yeniden görebildim. Kapıldığım çocuksu çoşkuyla onu epey sert yargılayıp bunu Mustafa Bey'e de söyledim:

"Biraz burnu büyük arkadaşınızın..."

"Evet, biraz kendini beğenmiştir, ama iyi yüreklidir." (Hey gidi Mustafa Bey, bana iyi yüreklilikten söz ediyordu!)

Ev kentin dışında, güney bölgesinde yer alan kocaman bahçeli bir evdi. Çevresindeki büyük bahçe Boğaz'a dek uzanıyordu. Her yanından zenginlik fışkıran, gömütteymiş gibi çıtları çıkmayan uşaklarla dolu sessiz bir ev. Doğu evlerine özgü sıcak hava yüreğime su serpti. Bunda Mustafa Bey'in büyük inceliğinin payı çoktu elbet. Nâzım'ın sinsiliğinden en küçük bir iz yoktu. Mustafa Bey sevimli, karşı konmaz, çelebi ve ben umudumu yitirene dek sıcak kalan bir insandı; bugün onu hiçbir şeyle, benim olanaksız isteğimi yerine getirmekte gösterdiği güçsüzlükle bile suçlayamam; ancak umutlarım tükenince, beni bir anda kapı önüne koyuverdi. Doğuluların tutkuları öylesine büyük ki en yüce gönülleri bile yoldan çıkarabiliyor ve –kimini kötülükle, kimini de şiddetle– aynı alçaklıkları yapmaya iteliyor.

Mustafa Bey sonradan karşılaştığım pek çok insandan daha kolay öğrendi öykümü. Yaşadıklarımı dinlerken içtenlikle duygulandığını sanıyorum, ben anlatırken birçok kez gözleri buğulandı çünkü.

Elinden geleni yapmaya söz verdi.

"Anneniz İstanbul'daysa," dedi ellerimi okşarken, "bunu hastanelerden ya da zaptiyeden öğrenirim. Kira'ya gelince; en sıkı denetlenen haremlere eter kadar uçucu, tilki kadar

kurnaz çöpçatanları yollarım. Bulunursa kaçışını sağlamak benden; Türkiye'de altını bastırdın mı her şey elde edilir."

Öykümü dinledikten sonra odamı gösterip beni hizmetime ayırdığı özel uşaklara teslim etti. Onun deyişiyle "çok allı pullu, giderek edepsiz" bulduğu takılarımla giysilerim daha "saygın" görünen yenileriyle değiştirildi. Bütün bu iyiliklere karşılık benden tek bir şey istendi: Bir daha büyük kahvelere gitmemek, öyle sık sık kente inmemek:

"Bu da sizin çıkarınıza olur," diye ekledi; "Nâzım avını öyle kolay kolay bırakmaya razı olmayacaktır, günün birinde bir de bakarsınız kafanıza bir külah geçirilmiş, yenibahar torbası gibi gemiye atılıvermişsiniz."

Bu olasılık tüylerimi diken diken etti. Böylece körpecik gençliğimin önüne serilen yarı özgür köleliğime ve Mustafa Bey'e daha başından bağlandığımı duyumsadım.

***

Tutkulu bir yüreği yıkıma götürecek birkaç yol vardır: Bunların en kolayı yumuşacık konuşmaktır. O günlerde aklım fikrim Kira'da olduğundan Mustafa Bey her gün ondan söz etti, bana hep onu anlattırdı.

Beni gerçekten sevdiği için bu işi en doğal yoldan yaptı; ama şeytan alsın tutkulu insanların içtenliğini! Böyleleri çoğu kez bir uyuşturucu düşkününden başka bir şey olmuyor!

Mustafa Bey birçok sevimli şeye adını vererek Kira'yı evin içine sokmakla işe başladı. Nitekim Rumencede nargileyle bileziğin dişil adlar olduğunu öğrenince bana önce o güne dek gördüğüm en güzel nargileyi, ardından da çok değerli bir bilezik getirdi. İkisinin de üstüne okuyamadığım bir yazıyla Kira sözcüğünü kazıttırmıştı ve evine geleli topu topu bir ay olmuşken bahçede bulunduğumuz sırada Kira gibi genç, kıvrak, oynak ve sabırsız görünen harika bir kısrakla çıkageldi.

"Alın," dedi; "işte size verebileceğim en güzel Kiralina; artık sizin!"

Beni hemen ata bindirdi, değişik hareketleri öğretti; onunla uşağının arasında, üçümüz de atlı, köşkün kuzeyindeki göz kamaştırıcı alanlarda alıştırma gezisine çıktık.

Şurası kesin ve yürek ferahlatıcı: O kısa süreli kederli bolluk döneminde başımı döndüren sarhoşluk, çocukluğumda yaşadığım korkunç yıkımı üç gün arka arkaya unutturamadı. Ancak zavallı yüreciğimin sık sık bulutlara çıktığı da bir gerçek. Hem nasıl direnebilirdim böyle bir şeye? Bey'in umut verici sözleriyle dolu saatlerim ancak uyumaya ve yemeğe gittiğim anlarda yanından uzaklaştığım kısrağımla nargilem arasında geçiyordu; kısrağım, garip davranışlarıyla üzerimde Kira ile aramızda iletişim sağlıyormuş gibi bir izlenim yaratıyordu. Bu soylu hayvan da beni sevdi ve öylesine bağlandı ki gidip onu dolaşmaya çıkaracak yerde Bey'le ateşli tavla partilerine daldığım saatlerde ahırın altını üstüne getirmeye başladı.

Anlayacağınız kısrağımın kara gözlerine bakınca Kira'yı görüyordum; dokunduğum en değerli nesnelerde, konuşmalarımızda Kira vardı; Kira'nın imgesi yarı yarıya kaplamıştı evi.

Öbür yarıyı onu aramaya gönderilen çöpçatanlar tamamladı. Bu büyücü kadınların her biri, öbürlerinden daha inandırıcı biçimde, Kira'nın aynı anda on haremde bulunduğuna inandırdı beni.

Bu kadınların şaşırtıcı doğruluktaki betimlemelerini, haremlerde gördükleri dilberlerin yürek çarptırıcı ayrıntılarını dinledikçe yüreğim öldürücü bir dansa başlıyordu. Sözlerini altı yaşında bir çocuğun saflığıyla yutuyordum, pek çoğunun boynuna kaç kez bağırarak atladım:

"Tamam, işte bu o olmalı!.. Tam kız kardeşim!.. Yanına yaklaşıp adımı fısıldamaya çalışın: Dragomir. Ayrıca bir resmini elde edebilmek için ne gerekirse yapın."

Oysa dilberlere yaklaşıp resimlerini elde edebilmek için para gerekliydi – meraklı gözleri kapatmak, saygısız kulak-

ları tıkamak, kuş uçurtturulmayan kapıları açabilmek için çok para gerekliydi.

Mustafa Bey odanın ortasında dikiliyor, elleri ceplerinde araştırıcı ve alaycı gözlerle bizi dinleyip gülümsüyordu. Ayaklarına kapanıp yalvarıyordum. O da işin önemine göre altın ya da gümüş liralar saçıyordu.

Sonra yine uzun bekleyiş günleri, her türlü asal duygudan yoksun boş saatler geliyordu; umutsuzluğum, *Kiralina*'mın ruhundan başka sığınak bulamıyordu. Alabildiğine ışıklı sabah ya da alev alev yanan günbatımlarında sonu gelmez yollarda, onun ipek gibi yumuşacık boynuna sarılıyor, özlem başımı döndürürken yüreğimde hazzın hançeri, bütün dünyayı unutuyordum.

Tepeden tırnağa silahlı, atlı uşak, müthiş yaralayıcı bir anlamsızlık biçiminde, bir an bile yanımdan ayrılmıyor; sıcaklıktan yoksun, suçlu suskunluğuyla en değerli sevgi gösterimin içine ediyordu.

Böylece ilkbahardan sonbahara, mayıstan eylüle zaman akıp gidiverdi, ansızın bütün umutlarım suya düştü.

Getirilen fotoğraflar Kira'nın değildi, haremlere kapatılmış talihsizlerin kulaklarına fısıldanan Dragomir adı buz gibi yüreklerin dolambaçlı yollarında en küçük bir yankı uyandırmadı. Çöpçatanların yapışkan sesine kulak vermez oldum, dolayısıyla hepsi kapı dışarı edildi.

Ama bilirsiniz, talihsizlik tek başına gelmez. Anamın İstanbul'daki izini bulmak üzere girişilen araştırmalar da sonuç vermedi. Sıkıştırdığım Mustafa Bey bunu bana itiraf etmek zorunda kaldı; iyi niyetini kanıtlamak üzere Türk zaptiyesinin başını eve getirtti; yüzü nişan tahtasını andıran, sarkık bıyıklı, haydut bakışlı adam topuk vurdu, selam verdi, beni yere yıkacak kadar güçlü bir sesle bağırdı:

"İstanbul kurulalı beri, bir tek gözü çıkmış Rumen kadını buraya ayak basmamıştır efendim!"

Eh doğrusu bu sözler inandırıcı olmanın da ötesindeydi.

Bir anda içimi umutsuzluk kapladı, bütün hayallerim uçup gitti. Beyin kokulu ellerini gözyaşlarına boğdum, gitmeme izin vermesini rica ettim. Karşı çıktı:

"Buradan çıkınca n'olacaksınız? Bir koyun kadar sersemsiniz. Üstelik hem genç hem yakışıklısınız, İstanbul'da ancak zekiyseniz işe yarar bu iki özellik. Burada kalın. Bu evde istediğiniz her şey, giderek umut edebileceğinizden fazlası elinizin altında."

Bu sözler beni üzdü, ölüm çanları gibi çınladı kulaklarımda. Bey, gönül alıcı sözleri iki katına çıkardı. Ata binmeye düşkünlüğümü bildiğinden bana bir av giysisi ısmarladı, korkunç Kira* adını verdiğimiz kabzası gümüş süslerle bezeli kocaman, güzel bir tüfek aldı; bir sabah giyinip kuşandık, ardımızda iki uşak, büyük Edirne yoluna çıktık.

"Geyiklerle akbabaların yaşadığı yerleri göstereceğim size," dedi. "Yaşamın kadınsız da güzel olduğunu göreceksiniz; dünyanın en güzel kadınının bile sonunda şapşalın birine dönüştüğünü henüz bilmiyorsunuz."

Bu karalama bıçak gibi saplandı yüreğime, Mustafa Bey'i gözümden düşürdü. Duygularımı elimden geldiğince sakladım, ama ilk fırsatta kaçmaya karar verdim.

Bunun için fırsat hazırdı: On beş günlüğüne Balkanlar'da, Meriç boyunda dolaşmaya çıkmıştık; bu av gezisi, Mustafa Bey'in alışkanlıklarından biriydi.

Üç yönlü bir plan yapmıştım. Ya şu barbar herifleri atlatıp Türk köylüsü kılığına girerek kaçacaktım. Ya da özgürlüğümü satın alacaktım. Bu ikisi işe yaramazsa geriye (üçüncü umutsuz yol olarak) "Kiralina"nın bacakları kalıyordu; bu yeni kısrak sıra dışı bir yarış atıydı. Bundan iyice emin olabilmek için Mustafa Bey'in Arap atıyla yarışma izni istemiştim; beni böyle keyifli görünce sevinen bey, yarışa üç yüz adım önden başlamama izin verdi, yaklaşık üç kilometre uzaktaki köye varmadan beni yakalayacağından emindi.

---

* Rumencede "kısrak", dişil bir addır.

Beyin patlattığı tabancanın sesiyle birlikte, mahmuzları *Kiralina*'nın sağrılarına sapladım. Kısrak, arka ayakları üzerinde şaha kalktı, gemini ısırdı ve ok gibi fırladı. Dizginleri bırakıp eyere sımsıkı yapıştım. Esen yelle kulaklarım öylesine uğulduyordu ki yarıştığım insanın nal seslerini işitemiyordum; bana ne kadar yaklaştığını bilemediğimden, çılgınca hayvanı mahmuzluyordum. Altımdaki toprak baş döndürücü bir hızla akıp gidiyordu. Kül renkli yol bir büyüye dönüşmüştü.

Az sonra köy gözüktü, oraya vardım, içinden geçtim, aştım, köylülerin gözleri korkudan faltaşı gibi açılmıştı. Talihsizlik sonucu önümüze çıkan kazlar, ördekler, tavuklar atın nalları altında can verdi.

Köyün bir kilometre dışında yakalandım. Az sonra düşürdüğümün farkına bile varmadığım tüfeğimi getiren iki uşak da geldi.

"Yenildim!" dedi Mustafa Bey elimi sıkarken. "Dileyin benden ne dilerseniz, hemen yerine getireceğim."

"Peki" dedim, "İzin verin, bir kilometre önden başlayayım ve bir sonraki köyde beni yakalayamazsanız bir daha aramayacağınıza yemin edin!"

Sinirlenmiş gibiydi:

"O kadar mı tiksindiniz benden? Neyiniz eksik? Kadın mı? İstediğiniz kadar kadın sunayım size: Kendi haremimden vereyim ya da el değmemiş on dörtlük kızlar getirteyim. Ülkenin dört bir yanı kız kaynıyor, her renkten, her ırktan kız dolu, her kızoğlankızın önünde sonunda bir salağa rastlaması kaçınılmaz olduğuna göre, bizim kölemiz olmaktan başka bir istekleri yok zavallıların..."

"Mustafa Bey!" diye bağırdım, "özgürlüğün kölelikten, sevilen bir 'salağın' da nefret edilen bir beyzadeden çok daha değerli olduğunu bilmiyor musunuz?"

"İşte bu doğru," diye karşılık verdi. "Ama yaşarken doğru olanla değil, iyi olanla ilgilenin. Üstünde yaşayan hayvanlarıyla birlikte, bütün bu toprakların sahibiyiz.

Öyleyse gücümüzün aptalca önümüze getirdiği şeylere el koyalım."

İşte o an yaşam karşısında gözlerim bilinçli olarak açıldı. Mustafa Bey bütün köpeksiliğine karşın haklıydı: Gücünden dolayı her şey ona "aptalca" sunuluyordu. Kimseyi zorlamasına gerek yoktu.

Hem Türk toprağı hem Bulgar toprağı onundu, varlıklı ya da yoksul, Müslüman ya da Hıristiyan, hepsi uslu kölesiydi; genç bir kız bizi görüp saklanırken babası en iyi yatağını, en güzel koyununu sunar gibi güçlü beyin gözüne girebilmek için kızını seve seve harcamaya hazır oluyordu.

Gördüklerim, özgürlüğüme daha da güçlü biçimde sarılmama yol açtı. Sürdüğüm rahat yaşamdan utandım; körpecik yüreğimde ekmeğimi dürüstçe kazanmama izin verecek bir uğraş edinme gereksinmesi uyandı. Bunun üzerine kaçma fırsatı kollamanın dışında hiçbir şey ilgimi çekmez oldu. Ama aradığım fırsat bir türlü çıkmıyor, akşamları kendimi bir gün önceki kadar kederli buluyordum.

Gözetim alabildiğine sıkıydı. Gündüzleri uzun, yorucu avlar sırasında yanı başımda ya bey oluyor ya da iki uşak bir an bile çevremden ayrılmıyordu; geceleri, en küçük bir kaçma umudu olmaksızın iç karartıcı koruyucumun odasında uyuyordum. Böylece kaçış için düşündüğüm yollardan birincisi uçup gitti. Özgürlüğümü satın alma da boşa çıktı.

Yağmurun bardaktan boşanırcasına yağdığı bir gün bey, konuklarından biriyle satranç oynuyor ben de uşaklardan biriyle tavla atıyordum. İkimiz yalnızdık. İstediğimi elde edebilmek için yumuşacık, duygusal bir sesle kaçma arzumu adama açtım. Hiç oralı olmadı. Bunun üzerine ona altınlarımı, değerli takılarımı vereceğimi söyledim. "Hayır" dedi.

"İyi ama Ahmet, bu ülkede her şeyin altınla satın alınabildiğini söylerler," dedim.

"Evet, alınır elbet..." diye mırıldandı. "Özgürlüğü satan adamın kendi kellesini kurtarmaya yetecek kadar altın alması gerekir... Sizdeyse yeterince altın yok."

Geriye umutsuz bir kaçış için canımı tehlikeye atmak kalıyordu. Bu yüzden köpek gibi öldürüleceğimi biliyordum ama bir an bile duraksamadım.

O sırada amacıma uygun, alabildiğine dağlık, ormanlık bir bölgedeydik. Ertesi gün sabah erkenden sürek avını düzene koymakla görevli beş atlının eşliğinde, çamlar arasında, çetin bir yolu tırmanmaya başladık.

Uşağın kendisine yaptığım öneriyi efendisine aktarmasına fırsat bırakmamak üzere, en uygun zamanda talihimi denemeye karar verdim, beklediğim an da çok parlak biçimde kendini gösterdi.

Küçük küme, geniş bir açıklığın ucunda durdu, tam ortada küçük bir göl vardı, içinden bir çağlayan geçiyordu.

"Burası develerin sulağı," dedi kılavuzumuz, dingin bir sesle. Sonra dört adamını yanına alıp uzaklaştı. İki uşak, av göründüğü zaman onu beyin tüfeğine yöneltmek üzere, iki ayrı noktaya yerleştirdi. Böyle sağa sola dağılınca özgürlüğümün yavaş yavaş bana doğru geldiğini gördüm; bir çete yerine tek bir adamın elinden kaçmak çok daha kolaydı.

Bir kayanın kovuğuna gizlenmiştik; bulunduğumuz yerden kovalanan avın geçeceği bölge olduğu gibi görünüyordu.

"Siz ancak hayvan elimden kaçarsa ya da iyice burnunuzun dibinden geçerse ateş edeceksiniz," dedi Mustafa Bey, "çünkü korkunç Kira sizin elinizde o kadar korkunç sayılmaz!"

Gerçekten de ateş etmeyi bilmiyordum.

Yaklaşık bir saat sonra önce bir el, sonra bir, ardından bir el daha ateş edildi. Bey eli tetikte, boş alanı kolaçan ediyordu, derken yolda topraktan fışkırırcasına güzel bir geyik belirdi; ancak göz açıp kapayıncaya dek sağda, Ahmet'in beklediği yakada gözden kayboldu.

"Yakalarız onu!" diye bağırdı Bey. "Ben onu yandan çevirmeye gidiyorum! Siz burda kalıp geçidi tutun, gelince geri döndürün!"

"Asıl sen burada kal, ayrıca bu da tüfeğin!" diye bağırdım arkasından, atını dörtnala kaldırdığında. Sonra tüfeği de azık torbasını fırlattım, dimdik yamaçtan koyağa yöneldim, yoldan ayrıldım, sık çam ormanına daldım; az sonra güzel bir yola çıkınca atı dörtnala kaldırdım; özgürlüğüm ya da ölümüm bu dörtnala bağlıydı.

Hayvanın ensesine yapışmış, "Ey Kira'nın sevgisi, çabuk yardımıma koş," diye yakarıyordum.

***

Meriç kıyısındaki bir korulukta durduğumda avlanma bölgesinden en az beş fersah uzaktaydım sanırım. Kısrağı dinlenip otlamak üzere saldım. Ben de yorgunluktan bitkin ama mutluluktan uçarak battaniyeme uzandım. Bununla birlikte belli bir korku içindeydim: At sürerken köy halkı ve oduncular tarafından görülmüş olmalıydım. Kendi kendime durmadan: "Özgür müyüm acaba?" diye soruyordum.

Gözümün önünde uzanan güzel toprağa bakıyor, ayağa kalkmakta, yola çıkmakta, kendi bacaklarımla yürümekte özgür olup olmadığımı merak ediyordum. Görünmeyen bir elin gölgesi dolaşıyordu tepemde; her an yakama yapışıp bana engel olabilirdi.

Derken uyku beni bütün bu kaygılardan kurtardı. Gözkapaklarım düştü. Yeniden açıldıklarında kendimi uyumazdan öncekine oranla daha az kaygılı buldum, çünkü Mustafa Bey yanı başıma bağdaş kurmuş, mutluluğuma bekçilik ediyordu. Ben, karabasan saydığım şeyin silinmesi için gözlerimi ovuştururken, geyik derisinden yapılmış küçük bir torbayı uzatıp:

"Alın Dragomir..." dedi, "öğle yemeğinizi getirdim... Acıkmış olmalısınız."

Ve biraz sonra at sırtında tırıs giderken:

"Ah, ah!" diye bağırdı; "Demek bana böyle oyunlar oynayabiliyorsunuz? İyi ama bilmez misiniz ki Müslüman'ın yakaladığını Tanrı unutur."

***

Birkaç gün sonra İstanbul'a dönünce Mustafa Bey uşaklara benim yanımda şunları söyledi:

"Bay Dragomir'e haftada iki gün atla eşlik edeceksiniz, bir saat gezilecek, hep tırıs gidilecek, ondan siz sorumlusunuz, yoksa kelleniz uçurulacak. Kaçmaya kalkışırsa tüfeklerinizi atının karnına boşaltmanızı buyuruyorum."

Sonra bana dönüp:

"Evin içinde de artık sadece odanızda özgür dolaşabileceksiniz!" dedi.

Uşakların bu sevimli emirleri yerine getirmek için büyük çaba harcamalarına gerek kalmadı, çünkü hemen o gün hastalanıp yatağa düştüm. Tam bir hafta ateşler içinde yandım, kendimi bilmeden yatıp sayıkladım.

Kendime geldiğimde odamın tam bir sağlık ocağına dönüştüğünü gördüm. Başucumda sırayla iki hekim nöbet tutuyordu. Mustafa Bey'se, sözün tam anlamıyla şaşkına dönmüştü. Büyüklüğünü falan unutup ayaklarıma kapanıp özür diledi.

"Gitmeme izin verecek misiniz?" diye sordum.

"İyi ama, canım işte bu olmaz! Bunun dışında aklınıza ne gelirse isteyin benden!.."

"Öyleyse ölmek istiyorum!" dedim yüzümü duvara dönerek.

Evet, gerçekten de ölmek istiyordum. Ama insan istediği zaman ölemiyor... Üç hafta sonra yataktan çıktım, uzun bir toparlanma dönemi geçirdim; aylar boyunca çılgınca sinir nöbetlerinden kurtulup kara kaygılı sersemliğe gömüldüm.

Mustafa Bey'in armağan olarak getirdiği her şeyi ayaklarımın altına aldım, kırıp döktüm. Güzelim nargilemi pencere parmaklıklarına fırlattım, bileziğimi paramparça ettim. Sonunda zorba adam odamda gözükür gözükmez üstümü başımı parçalamaya başladım.

Bununla birlikte hiç beklenmedik, alabildiğine çocuksu, tatlı bir eğlence, dengesini yitirmiş bedenime azıcık düzen getirdi.

Mevsim kıştı, Boğaz'ın o güzelim, insana tensel hazlar veren kışı. Sabahtan akşama odamda tek başımaydım; günüm, kaldığım zemin katın üç büyük penceresinden bahçeye bakmakla geçiyordu. Bahçenin o ıssız köşesine biraz canlılık getirmek üzere yemek artıklarımı pencerelerden dışarı atıyordum. Bütün bu ekmeklerin, meyvelerin, et parçalarının amacı kuşları oraya çekmekti. Kısa bir süre sonra bir sürü serçe, karga bakışlarım altında ürkek ürkek artıkları gagalamaya başladı.

Günün birinde beni şaşkınlık içinde bırakmak üzere ağaçların arasında kocaman bir köpek belirdi. Pencerelerden belli bir uzaklıkta durdu, havayı kokladı, seslenince kuyruğunu bacakları arasına kıstırıp kederli kederli uzaklaştı.

"Buncağız da insanların sevecenliğini tatmış besbelli!" diye düşündüm.

Köpek sonraki günler de geldi, biraz daha sokuldu. Onu ürkütmemek için saklanıyor, özenli yemeklerimin dörtte üçünü dışarı atıyordum. Sonunda yavaş yavaş bana alıştı. Dostça seslenişlerime kuyruğunun ucunu sallayarak karşılık verme lütfunda bulundu ve o gün bununla yetinmem gerektiğini belli ederek çekip gitti. Ona hak verdim, yaşadığım deneyimlerden ötürü ulu Tanrı günün birinde özgürlüğüme kavuşmama yardım ederse bundan böyle seveceğim varlıkları seçerken daha dikkatli davranmayı kararlaştırmıştım.

Bu köpeğin gerçekten seçkin bir ruhu vardı. Aç olsa da yemeğini efendice yiyor, verdiklerimi yerden almak canını sıkıyormuş gibi davranıyor, uzun çiğniyor, kemikleri hiçbir zaman kemirmiyordu. Birilerine fena halde diş biliyor olmalıydı. Neden acaba kendini insanlara acındırıp besletmiyordu? (İstanbul'da her Müslüman'ın ardında birkaç sokak köpeğinin dolaştığını, bunların günde bir kez o insanla birlikte fırına gidip azıklarını aldıklarını herkes bilir.) Bunu onur kırıcı mı buluyordu acaba? Daha bağımsız yiyecek bulabilmek için dağ bayır dolaşmayı mı yeğliyordu? Belki

türdeşlerinin insanlarla edepsizce içli-dışlı olmalarından tiksiniyordu?..

Saygın, vahşi yaşamından ötürü ona Kurt adını taktım, azıcık dostluğunu kazanabilmek için elimden gelen dikkati gösterdim. Dostluk göstermekte çok cimri davrandı; n'apalım, herkesin kendine göre bir yaşamı, yaraları, dünya görüşü var; ona saygı duydum. Titizliğini anladığımı kanıtlamak üzere artık eti pencereden olduğu gibi değil, kâğıda sararak atıyordum. Bunun farkına vardı sanırım, çünkü ilk kez arka ayakları üzerine oturup şöyle bir değneğin ereceği kadar uzaktan yüzüme bakmaya karar verdi.

Kurt tepeden tırnağa kahverengiydi, soyu pek belli değildi, ama taş gibi sağlam bir hayvandı. Temizliğine gelince, doğrusunu isterseniz insanın yaşamı çetinse ancak elinden geleni yapar... Kocaman kara gözleri yaşamın kederlerine epeyce kapalı duruyordu –herhalde daha iyi görmek için öyle yapıyordu– ve ifadeleri hiçbir tanıma sığmıyordu. En azından ne yumuşaktılar ne de bağışlayıcı. Soğuk dinginliğini, ısrarlı sessizliğini yüzüne karşı eleştiriyordum.

"Zavallı kurdum benim!" diyordum, elimi parmaklıkların arasından umutsuzca uzatıp küçük bir güven belirtisi dilenerek: "Zavallı yurdum, yüreğini böylesine kaskatı kılacak kadar mı acı çektin? Senin de bir zamanlar büyüklerin sevgisinin acı yanlarını tattığını, bir nargilen, bir bileziğin, tüfeğin, kısrağın olduğunu, ardından hasta düştüğünü, çevreni hekimlerin kuşattığını ama sonunda özgürlüğe kavuştuğunu sanıyorum; ben şu parmaklıkların ardına kapatılmışım, umutsuzum. Hadi kurt kardeş, yaklaş biraz da kendini sevdir!"

Bu ülkede köpeklerin Rumence konuştuklarını öne sürecek değilim ama Kurt'umun haftalarca umutsuz yalvarmalarımı dinledikten sonra günün birinde yiğitçe gelip patisini avucuma koyduğunu söyleyebilirim, ömrümün en içten el sıkışını işte o gün tattım.

Bundan dolayı mutlu oldum ya da isterseniz şöyle diyelim, kendilerini yere seren acı ne olursa olsun, ölümsüz yüreklerin tadabildiği sevincin iyiliklerini yeniden duyumsadım. Ancak Kurt'la aramdaki dostluğa ihanet etmemeye çalıştım. İhanet, farkında olmaksızın ondan gelmesin diye pencereler kapalı durduğu zaman yiyecek bir şey bulunmadığını anlayacak biçimde yetiştirdim onu. Öyle iyi yetişti ki pencereleri kapalı görünce yüz geri edip uzaklaşıyordu. Aynı biçimde söyleşilerimiz sırasında ben pencere kanadını kapatıp: "Hadi dostum, git şimdi!.. Yarın gel beni görmeye!" der demez yola çıkıyordu; hiç canını sıkmadan dostça, saygınlık içinde oradan uzaklaşıyordu.

Mustafa Bey'le uşaklarını, beni görebilmeleri ve hizmet edebilmeleri için belirli saatlerde kabul ediyordum. Sinirlerimin bozukluğundan dolayı bu kabuller çok kısa sürüyordu. Özellikle Bey'in varlığı beni çileden çıkarıyor, dolayısıyla gelişinden az sonra kayıplara karışıyordu. Dairesi benimkine bitişikti ama arada geniş bir sigara odası vardı. Kendimi daha güvende hissetmek için, odamın kapısını kilitliyordum.

Kurt'un verdiği sevinçle mizacım değişti. Daha uzlaşmacı oldum. Bey de buna, beni armağanlara boğarak karşılık verdi. Böylece her gün yanımda uşağım, bahçede dolaşma hakkına kavuştum.

Ama özellikle iyiliklerinden ikisi ömrümün geri kalanı üzerinde anlatılmaz derecede kötü sonuç doğurdu.

Bey her şeyden önce o güne dek tanımadığım bir içkiyi getirdi eve. Ne yazık ki dilim o tatlı sıvıyla çok hoş biçimde gıdıklandı. İğrenç sarhoşluğun iktidarı altında beynim kederli gerçeği duyumsamaz oldu, aklım uçup gitti. Müthiş avutucu buldum içkiyi, durmadan istedim. O da ben istedikçe hem benim hem de kendisinin kadehini doldurdukça doldurdu. Birlikte kafayı bulduk. İkimiz de büyük nargile odasının halısı üzerinde dört ayaküstünde dolaşıyor, hayvanlar gibi uluyorduk. Hele o, tanınmaz hale gelmişti. Yüzünde insanlıktan iz kalmamıştı, bir akşam ayak par-

maklarımdan birini dişleri arasına alıp çiğnemeye kalkınca ocağın maşasını suratına indirdim, uzandığı yerde öylece kaldı, yüzünden akan kana hiç aldırmadı, dudaklarını yalamakla yetindi. Suratına tükürdüm. Onu da yaladı.

Ancak bu aşırılıkların ertesi günü benim için korkunç oluyordu. Kafam kazan gibi, yüzüm gözüm mosmor, yüreğim küt küt atarak, inleyerek öğlene dek yatakta kalıyordum. Gün ışığı gözümü yakıyordu. Bey onu kalın örtülerin ardına gönderiyordu. Oda yeniden sayısız mumla aydınlatılıp günlük kokusuna boğulunca, çılgınlık eskisinden beter, yeniden başlıyordu.

Bir akşam gece geç vakit ben zilzurna sarhoşken sigara odasında ellerinde tef ve kastanyetlerle dört genç kız belirdi ve hemen baş döndürücü bir dansa başladılar. Yüreğim sevinçten havalara uçtu!.. Her biri gerçek bir Kira'ydı, Doğulu kral kızları gibi giyinmiş, yüzlerini peçeyle hafifçe örtmüşlerdi.

Kahvemi, içkimi ve nargilemi devirerek yerimden fırladım, kızların ayakları altına attım kendimi. Odanın tam ortasında gözlerim kapalı, uzun, çok uzun süre eteklerinin sürtünmesini duyumsadım, tanımadığım keskin kokular genzime doldu, sonra...

Sonra kendimden geçmişim...

Yatağımda gözümü açtığımda, görüp duyumsadıklarıma, önümdeki korkunç gerçekliğe inanamadım!.. Genelevlerin en sonuncusundan getirilmiş, yaşlı, buruşuk dört yosma, iğrenç çıplaklarıyla beni öpüp okşuyor, dört bir yana çekiştiriyor, yüzümü bedenimi salyalarıyla yıkıyorlardı. Debelendim, yardım edin diye bağırdım. Kadınlar daha bir üstüme çullandı. Derken ellerinden kurtuldum, ocaktaki maşayı kapıp odada ne varsa; ayna, vazo, heykel, biblo her şeyi tuz buz ettim.

Aşağılık fahişeler korku içinde kaçıştılar, Mustafa Bey'e koşup o korkunç baykuş "suratları"na bakarak dün akşamki dört dilberi görmek istemediğimi anlattılar.

O geceki içkili şölenden sonra yirmi dört saat odama kapandım, kimseyle görüşmeye yanaşmadım. Yiyecekler midemi bulandırdı; yaptığım alçaklığı anlata anlata hepsini Kurt'a verdim.

Sonunda Mustafa Bey'in beni sürüklemeye çalıştığı iğrençliklerden bağırsaklarımı kusacak kadar tiksinti duyarak kendimi asmaya karar verdim, beni bırakmaya yanaşmazsa şöyle ya da böyle kararımı uygulamaya koyacağımı anlatmak üzere efendimi çağırttım. Bey'in on günlük bir geziye çıktığını söylediler. Bu beklenmedik haber beni müthiş şaşırtıp rahatlattı; kafamda hemen kaçma düşüncesi belirdi.

Mart ayındaydık. Beyin yola çıkışının ertesi günü yanımda uşağım, bahçede dolaşırken ansızın bir soru geldi aklıma: "Köpek bahçeye nereden giriyor acaba!" Bahçe, aşılması olanaksız, eski ve yüksek duvarlarla çevriliydi, büyük giriş kapısıysa hep kilitli. Demek ki bir köşede küçük bir gedik vardı. Çaktırmadan çevreyi kolaçan etmeye başladım, küçük ağaçlar ve sarmaşıklarla kaplı duvar boyunca yürürken, yaprakların çiğnenmiş olduğu bir yer gördüm. Çişim geldi diyerek aşağılık yoldaşımı patikada bıraktım, çalılığa daldım, duvarın dibinde, dışardaki kırların en ıssız köşesine açılan, yakın tarihli bir göçük oluştuğunu saptadım. Burayı belledim: Tam pencerelerimin karşısına geliyordu.

Hemen o akşam, bu gerçek kaledeki tutsaklığımı yaşarken beynim alev alev yanmaya başladı. Kurtuluş orada, odamın iki yüz adım ötesindeydi. Peki, sağlam meşe ağacından yapılmış şu parmaklıkların arasından nasıl geçecektim?

Gece yarısına dek ışığı söndürüp bunu denedim; önce parmaklıkları aralamaya, sonra kertmeye uğraşarak bitkin düştüm; çakımla demir parmaklığı çıkarmak için tahta çerçevenin dibini oymaya çalıştım. Boşuna! Sonunda çılgına döndüm. Dışarda dolunay, dingin doğa, boşluk, mavilik vb., özgürlük... Buradaysa zindan, rezil bir yaşam, zorbalık... Beyin gelişini, bütün öbür şeyleri birlikte getirişini

görüyordum yeniden. Kendimi boğazıma dek batağa saplanmış buluyordum. Odam bana iblislerin altüst ettiği bir cehennem kafesi gibi gözüküyordu. Buz gibi bir ürperme kapladı sırtımı, yüzümde soğuk terler belirdi, bütün bedenim öyle şiddetle titremeye başladı ki sonunda dilimi ısırıp kanattım.

Saat sabahın ikisini gösteriyordu. Bütün ev tam bir mezar sessizliğine bürünmüştü.

Koşarak ocağın yanındaki küçük çıraları ve kâğıtları kaptım, pencerenin çerçevesinde üst üste koyup tutuşturdum. Az sonra giriştiğim işin verdiği korkuyla tir tir titreyerek çerçevenin tutuşmasını, odamın dumanla dolmasını, bahçenin aydınlanmasını izledim. Yetişin diye bağırmamak için iki elimle çenemi tutuyordum; son bir çabayla ocaktaki çengellerden birini kaptım, iki parmaklığa geçirip çektim, akkorlarla birlikte içeri düştüler. Sonra, büyük bir aceleyle hazinemi toparlayıp bahçeye atladım, duvara doğru olanca hızımla koşmaya başladım!..

Ama o korku içinde ortalığın da karanlık olmasından dolayı duvardaki gediği ilk elde bulamadım. Bunun üzerine iyice elim ayağıma dolaştı, aklımı kaybettim, öne arkaya koşmaya giriştim, dallara çarptım, elimi yüzümü kanlar içinde bıraktım ama sonunda sevinç çığlıkları arasında gediği bulup dışarı fırladım!..

İki saat sonra, çil çil liraların yardımıyla Asya yakasındaydım, oradan yeni ağaran günün de katkısıyla kocaman alev dillerin, öç almak istercesine göğe doğru uzandıkları Pera'nın sağ yakasına baktım uzun uzun!.. Her gün yangınlarla kavrulan İstanbul'da bir yangın daha patlak vermişti...

Özgürlüğe kavuştuğum günün akşamı bir posta arabası beni küçük bir Türk semtinde, bir hanın kapısına bırakıyordu; iki akşam sonra İzmir'de yatıyordum, sekiz gün sonraysa Beyrut'taki büyük bir kahvenin terasında nargilemi tüttürüyordum.

Ama daha her şey bitmemişti...

***

Şimdi artık kendimi, yaşamı açık seçik görebilecek, tongaya basmayacak olgunlukta görüyordum. On altı yaşına gelmiş, kişisel deneyimler edinmiştim. Deneyim, bütün toplumu üç gruba ayırıyordu. Birinci kümede Kira'yla anam gibi, tatlı ve sevgi dolu insanlar vardı; sonra, babam gibi kaba insanlar; son olarak da Mustafa Bey gibi eli açıklar. İşte bunlara dikkat etmek gerekiyordu.

Oturduğum terasta, uzaktan epey sevimli gözüken üç tavla oyuncusu vardı. Gelip kendini okşatana dek epey bekleyen Kurt'umu düşündüm, ben de onun gibi yaptım, körpe yanaklarımı okşamaya uzanan ellerden uzak durdum.

Ama ah, ah! Öyle uzak, öyle uzak durdum ki farkına varmaksızın başka bir çukura yuvarlandım; çünkü yaşam, şu benim üç gruba sığmıyordu.

Beyrut'un tek küçük alanındaki Büyük Dinleti ve Gösteri terasının hemen altında bir oda kiralamıştım. Kahve, sabahtan akşama dünyanın dört bir yanından gelmiş insanlarla dolup taşıyordu; ülkenin kendi inceliklerinin dışında burayı sevimli kılan şeylerden biri, gösteriler için tutulmuş sanatçılardı. Kadın-erkek, genç-yaşlı, güzel-çirkin, hepsi canlı insanlardı. Her yandan neşeli şakalar, etkileyici kahkahalar yükseliyordu. Gösterileri sürekli izleyenlerin her biri için küçük, hoş bir sözleri vardı, herkes bunları işitince keyifleniyordu. Ben de sürekli gelenlerden biri olduğum için, benim de özel sözüm vardı ve doğrusu, ağzımın payını iyi aldım...

Sanatçılar İtalyan, Yunan ve Fransızdı. Benimle aynı konukevinde kalıyorlardı. Dar bir koridorda, odamın tam karşısında, alabildiğine güzel şarkı söyleyen genç bir Yunan çift vardı. Oğlan da hoşuma gidiyordu, ama kız tam anlamıyla bir içim suydu! Ben de gizli gizli bu suyu yudumluyordum. Kız bunun farkına vardı. Odadan çıktığım saatlerde kapısı nasılsa hep açık oluyor, o da süs masasının başında,

soyunmuş dökünmüş yalnız oturuyordu. Bakmaktan utanıp elden geldiğince gözümü yumuyordum, ama benden daha güçlü biri gelip gözlerimi yeniden açıyordu.

Günün birinde koridorun karanlığında karşılaştık, kız beni kucaklayıp güzelce öptü ve:

"Ne utangaç bir delikanlı! Onu biraz yüreklendirmek gerek!" dedi.

Başıma gelenin verdiği şaşkınlıkla odamda kendi kendime: "Eh! Bir kadının bir delikanlıya verdiği öpücüğün ne kötülüğü olabilir ki?" dedim. Şimdi artık gerçek bir delikanlıydım, hem kız söylemişti hem de giysilerim, bağımsızlığım, pahalı içkilerim bunu kanıtlıyordu. Yalnız aklım kanıtlamıyordu, kafamda akıl falan kalmamıştı. Ama zaten dünyada kimin başı akıl yüzünden derde girmiş ki?

Bir akşamüstü penceremden, alanda kaynaşan kalabalığa bakıyordum; hem Kira'nın hünerlerini acı acı anımsıyor, hem kızın dansını, sesini, kaş göz oyunlarını düşünüyordum, birden kapı açıldı, şarkıcı kız içeri girdi. Korktum.

"Korkma yavrum. Bizimki aşağıda, büyük paralı bir oyuna dalmış durumda."

Boynuma sarıldı. Karşı çıktım:

"Burada kalamazsınız!"

"Nasıl? Kovuyor musun beni? Bense seni seviyorum... Ayrıca senin de beni sevdiğini sanıyordum!" dedi boynuma sarılırken yumuşacık bir sesle. Bunun üzerine, bu işte bir kötülük görmeyerek yatakta, yanı başında kaldım. Nasıl oldu bilmem, beni okşarken kapıyı açtı, bir şişe yabancı şarapla kurabiye dolu tepsiyi kaptı. Hepsine bayıldım! Daha sonra yenilerini getirtti. Biraz pisboğazlılıktan, daha çok efelikten ne getirttiyse yiyip içtim. Hele okşamaları, hele öpücükleri!

Derken, beni gereğinden çok mıncıkladığının ayrımına vardım, yanaklarım kızardı.

"Biliyor musun pilicim?" dedi. "Hiç işe yaramazsın! Bu yaşta!.."

Ve beni rahatlatmak üzere soruyu değiştirdi:

"Reaya mısın?"

"Bilmem..."

"Peki, kâğıtların neler?"

"Kâğıdım falan yok."

"Nasıl? Bu ülkede kâğıtsız mı dolaşıyorsun? İyi ama dostum, çok tedbirsiz bir davranış bu, tutuklatırsın kendini!"

Birden aklım başımdan gitti. Mustafa Bey'in zaptiyeleri gelip kapıya dayandı deseler bundan fazla korkamazdım.

Susması için yalvardım. O da beni korumaya söz verdi. Al sana yeni bir koruma! Ne büyük talihsizlik! Demek ki dünyanın hiçbir yerinde korunma olmadan özgürce yaşamak elimizde değildi...

Kapkara düşünceler üşüştü kafama. Kız bu arada parmaklarımı okşuyordu:

"Ne kadar güzel yüzüklerin var! Onlardan birini bana armağan eder misin?"

Böyle güzel bir koruyucudan doğal olarak bir yüzüğü esirgeyemezdim. Yine her şey allak bullak oldu. Şu özgür yaşamın tadına varalı on beş gün bile olmamıştı. İstanbul'dan Beyrut'a uzanan göze görünmez bir el, özgürlüğümü yeniden tehlikeye atıyordu.

Göze görünen çok daha yakın bir el, başbaşa geçirilen akşamın, içilen yabancı şarapların, yenen kurabiyelerin bir aylık oda kirasına denk tutarını gösteren hesap pusulasını burnuma dayadı. Hesap pusulasını öderken düşünüyordum: "Şu pusula ile giden yüzük, bana özgürlüğümün hasta olduğunu öğretiyor."

Birkaç gün sonraysa hastalığımın derecesini öğrendim.

Yemek öncesi içkilerinde hiç yanımdan ayrılmayan şarkıcıyla kocası, kısa bir süre sonra hem soframı hem odamı paylaşmaya başladılar. Günün birinde tam tavla oynarken bir zaptiye yanıma gelip bana:

"Burada mı oturuyorsunuz efendim?" dedi.

"Evet efendim," diye karşılık verdim soluğum kesilerek.

"Yarın sabah karakola gelip kâğıtlarınızı damgalatır mısınız lütfen."

Sonra arkadaşlarımı çelebice selamlayıp uzaklaştı. Ben karalar bağladım.

"Sakın dertlenmeyin!" dedi koruyucu meleğim. "Kocam az sonra memura gidip sizi rahat bırakmasını söyler, yakın dostturlar."

En büyük sevgi gösterileriyle teşekkür ettim kadına!

Gerçekten de bir daha zaptiyeler tarafından rahatsız edilmedim. Büyük bir gönül borcu altında onlara yemek ısmarlamanın dışında bir yolla kadirbilirliğimi göstermeyi düşünürken o gelip bana bu yolu gösterdi:

"Ah dostum, bugün oyunda talihim açık değildi," dedi hiç sözü uzatmadan: "Bana iki lira borç verebilir misiniz?"

"Hay hay."

Ertesi gün yine bu kadar talihsizdi, yine iki lira istedi. Daha sonraki gün de öyle. Birinci haftanın sonunda talihsizliği beni biraz düşündürdü, çünkü böyle giderse üç aya kalmaz elimdeki avucumdaki suyunu çekerdi. Bunu düşündüğüm akşam, iki büyük halı satıcısıyla Şam'ın yolunu tuttum.

Atlı arabanın bir köşesinde hoplayıp zıplarken, yaşamın karmaşıklığını düşünüyordum.

"Bundan böyle karanlık koridorlarda insanı şap diye öpen kadınlara da dikkat etmeliyim."

Şam benim için gerçek bir serüven oldu; yaşamım orada tepeden tırnağa değişti.

Tanrı dünyanın bütün kül renkli, pamuklu tozunu bu kentin üstüne elemişti sanki; kente inince orada can vereceğimi sandım.

Göze çarpmamak için yoksul bir Rum kentlisi gibi giyinmiştim. Eski giysilerimi büyük bir beze sarıp koltuğumun altına sıkıştırmış, sarı liralarımla değerli taşlarımıysa tam göbeğime, kemerime sokuşturmuştum. Böyle kılık değiştirince kendimi her türlü istenmeyen "koruma"dan uzak sanı-

yordum; evler arasında dolanan gerçek birer tüneği andıran dar sokaklarda gezinip kentin Kadem denen kesiminde ucuz oda aramaya çıktım. Rum hancı ucuza gelmesi için iki kişilik oda kiralamak gerektiğini söyledi. Kabul ettim. Odamı görüp çıkınımı bırakmaya gittiğimde öbür yataktaki oda arkadaşımın kim olduğunu sordum. "Senin gibi biri!" dedi asık suratlı adam. Gittikçe yüreğim daralıyordu. Ülkem, Kira, anacığım bir daha göremeyeceğim uzak bir karanlığa gömülüyordu yavaş yavaş; ya ben, köksüz ağaç, ne arıyordum bu iç karartıcı kentte? Ablamı nasıl bulacaktım? Ayrıca param bittiğinde geçimimi nasıl sağlayacaktım?

Üstelik kimlik belgem de yoktu. Bu da başka bir ciddi sorundu. Her an tutuklanabilirdim. Kim kurtaracaktı beni hapisten!

Handa, çiçekli bir çeşmenin başında, insanlar bağdaş kurup oturmuş gevezelik ediyor, sigara içiyor, sütümsü bir içki yudumluyor ve mutlu gözüküyorlardı. Bu insanlar kendi evlerindeydiler. Birbirlerini tanıyor, karşılıklı yardımlaşıyorlardı, ortak sevinçleri ve acıları vardı. Peki ben? Ben neydim onların gözünde? Adı sanı bilinmeyen biri. Bir yabancının (hastalıktan ya da kederden) can verdiği odaya kim girip gönlünün bir şey çekip çekmediğini sorardı?

İçgüdüsel olarak elimi kemerime, biricik dostum altınların bulunduğu yere attım! Oysa altın hiç pişmanlık duymadan, acı çekmeden, dönekçe kaçıp giden bir dosttu ve ben onun kemere nasıl döndürüleceğini bilmiyordum. Kira'yla durum bambaşkaydı! Ona kalsa beni hiçbir zaman bırakmazdı. Birbirimizden ayrılmamız olanaksızdı. Yeryüzünde bütün kentlerle köyleri doldurabilecek başka Kira'lar var mıydı acaba? Belki. Ama onların kendi Dragomir'leri vardı, onların gözünde ben sokaktan geçen, merakla bir an bakılıp sonra unutulan biriydim.

Acımı dindirmek üzere bir kadeh içki ısmarladım, sonra bir daha. Derken akşam yemeği vakti geldi. Şöyle üstünkörü

bir yemek yedim, bir bardak şarap içtim, ardından bir tane daha. Ve yüreğimde belirsizliklerle, yukarı, odama çıktım.

Odada otuz yaşlarında yarı soyunmuş bir adam, yatağının kıyısında oturuyordu. Masada bir gaz lambası yanıyordu. İki iskemle. Temizlikleri su götürür iki yatak. Buğulu bir ayna. Lavabo hak getire.

Adama Yunanca iyi akşamlar diledim, sonra yatağımı incelemeye koyuldum.

"Yatağı duvardan uzaklaştırmak gerek," dedi adam, yıllardır tanışıyormuşuz gibi. "Tahtakurusu var. Lambayı bütün gece yanık bırakmalıyız: Tahtakuruları baykuşlar gibi, ışıktan korkuyor."

"Tahtakurusu mu?" diye sordum; o güne dek bu hayvanlardan habersizdim. "Nedir tahtakurusu?"

"Tahtakurusunun ne olduğunu bilmiyor musun? Öyleyse bu gece öğrenirsin. İyi ama tahtakurusundan habersizsen şimdiye dek nerede yattın sen? Bense tahtakurusu olmayan yatak nedir bilmem!

"Can yakar mı bu tahtakuruları?" diye sordum, bu yeni düşmandan gözüm korkmuştu.

"Biraz," diye karşılık verdi adam, kayıtsızdı.

Yorgun olduğumdan soyunup yatmak istedim ama o güne dek tanımadığım bir utanma duygusu, tanımadığım bu insanın karşısında soyunmamı engelledi. Adam bunu anladı, lambayı kıstı; yarı karanlıkta kendimi yorganın altına atınca kalktı, yeniden açtı.

"Gören seni genç kız sanır!" dedi gülerek. Adamın hareketleri yüreğime su serpti, o akşam kemerimi yastığımın altına sıkıştırarak pek de umutsuz olmadan uyudum.

Ertesi sabah tahtakurusu ısırmasını bir gün öncekinden daha çok tanımıyordum, ama oda arkadaşım yastığımdaki kan lekesini gösterdi. Hemen hemen neşeliydim, içimden şarkılar söyleyerek adamın gözü önünde giyindim.

Avludan haykırışlar ve kahkahalar geliyordu. Pencereden baktım; çeşme başına toplanmış, kocaman çubuklar

tüttüren, kahvelerini höpürdeten adamlar gördüm. Avlu sulanıp süpürülmüştü. Serin bir hava ciğerlere doluyor, tam anlamıyla Doğu'ya özgü sarımsı, gizemli bir ışık, nesnelerle insanların üstünde dalgalanıyordu.

Hemen öteberimi topladım. Yüreğimde uyuyan tatlı düşman uyandı:

"Benimle bir kahve içer misiniz?" dedim tanımadığım adama.

Aşağıda bacayı andıran çubuklarımızı tüttürürken hoşbeş ettik. İlkin o anlattı acılarını: İşsiz, parasız, gırtlağına dek borca batık durumdaydı. Bunun üzerine benim de yüreğimde bir sızı bulunduğunu söyledim:

"Belgelerimi yitirdim. Yenilerini nasıl alacağımı söylerseniz karşılığında size bir lira veririm."

Adam canlandı:

"Evet, yapılabilir bu!" dedi alçak sesle. "Şuralarda bu işleri yapan bir 'arzuhalci' var, ama çok para ister."

"Ne kadar?" diye bağırdım mutluluk içinde.

"Dört lira".

"Veririm! Size de, dediğim gibi bir lira!"

Bir saat sonra kocaman beyaz sakallı bir arzuhalci, bir kamu görevlisinin karşısında, beni İstanbul'da bilmem kaç yılında doğarken gördüğünü, adımın Stavro olduğunu, dolayısıyla hepimizin efendisi Sultan'ın uyruklarından biri olduğumu, iki gözü üstüne yemin ederek bildiriyordu.

Kamu görevlisi gülümseyerek dinledi; sonra bir divit alıp uzun bir kâğıdı güzel bir Arap yazısıyla doldurdu, imzaladı, yaşlı adama da imzalattı, devlet mührüyle damgaladı, sonra bu nazarlığı bana uzattı.

"Adama bir bahşiş vermek gerekir," diye fısıldadı arzuhalci. Masaya bir lira bıraktım.

"Yetmez," dedi yaşlı adam. Kemerimin gittikçe derinlerine inerek bir tane daha ekledim. Dışarda, doğumumu gören yalancı tanığa da ödemede bulundum, sonra yoldaşımla baş başa kaldık, kenti dolaşıp yiyip içmeye çıktık.

Akşam, ikimiz de çakırkeyif ve neşeli, yataklarımıza döndük, tahtakurularına aldırmadan ağaç kütüğü gibi uyudum, kemerimi her zamanki gibi yastığımın altına sıkıştırdım.

Uyandığımda odada yalnız olduğumu görünce şaşırdım! Ancak o alçak, acımasız dostumun, kemeri de alarak cebimde topu topu üç mecidiye ve Allahın cezası nazarlığı bırakarak sırra kadem bastığını görünce şaşkınlığım afallamaya dönüştü.

***

Artık ağlamak yetmezdi! Şimdi artık ölmek gerekirdi...

Bugün bile o sabah göğsümde, midemin üstünde oluşan ve az kalsın canımı alacak olan şu düğüme, yumruya bakıyorum.

Don gömlek, olduğum yerde fırıl fırıl döndüm, nedendir bilmem, eğilip pencereden aşağı baktım. Bir gün önceki gibi, avluda aynı insanlar, çeşme başında çubuklarını tüttürüyorlardı. Bir tabutu bekleyen çukur kazıcılar gibi gözüktüler gözüme. Ne yaptığımı bilmeden merdivenden iniyorum sanarak kendimi boşluğa bıraktım; az sonra yüzüm gözüm kan içinde, soluğum kesik, ayağa kalktım; hancıyla müşteriler başıma toplanınca:

"Kemer..." dedim.

Hep bir ağızdan beni sorguya çekmeye giriştiler, hem de her konuda. Bense:

"Kemer..." diyor, başka bir şey söyleyemiyordum.

"Peki, n'olmuş kemerine?"

"Kemer..."

Başımdan aşağı su döktüler, yüzümü yıkadılar, zorla içki içirdiler.

"Şimdi konuş!" diye bağırdı hancı, omuzlarımdan tutup sarsarak.

Bense durmadan:

"Kemer... Kemer..." diye inliyordum.

"Görünüşe göre," dedi hancı sonunda, "öbür yatakta yatan haydut herif, dün felekten çaldıkları günün hatırına oğlanın kemerini yürütmüş!"

Hancı benim sürekli ayağa kalkıp yürümeye çalıştığımı görünce ellerim iki yanımda, acıdan iskemleme çakılmış olarak oturmaya zorladı; avutmaya çalıştı:

"Tamam! Bu oğlanın ağzından kemerden başka bir şey çıkmayacak artık."

Hancı bunu dedikten sonra odama çıktı, giysilerimi getirdi.

"Hadi bakalım, giyin şimdi!"

Kötürüm gibi kendimi ona teslim ettim, tepeden tırnağa giydirdi beni. Sonra ceplerimi karıştırıp kimlik belgemi ve paraları çıkardı:

"Bak hele!" diye bağırdı; "O kadar da yoksul değilsin! Üç mecidiyen var... Adın da Stavro'ymuş. Evet Stavro, bu parayla açlıktan ölünmez. Ne iş gelir elinden?"

"Kemer..."

"Ooo!.. Körolası kemer!.." diye uludu. Sonra hepsini yeniden cebime koyup başını sallaya sallaya uzaklaştı:

"Şöyle ya da böyle, senin şu ünlü kemerde bir deve alacak para yoktu besbelli, öyle olsa gelip benim handa yatmazdın!"

Oysa kemerde deveden çok fazlasını alacak para vardı. Seksen üç lira, dokuz taşlı yüzük ve kol saati! Ve ben üstümde bu servetle onun hanına yatmaya gelmiştim!..

İnsanın yaşamın ne olduğunu kavrayan bir varlık olduğunu söyleyenler yanılıyor. Anlama yetisi pek bir işe yaramaz; konuşuyor olması aptallığını yok etmez. Ancak insan kardeşinin acısını sezip duyumsayamaya gelince, aptallığı hayvanlarınkini geçer.

Kimi zaman sokakta, yüzü gözü sararmış, dalgın bakışlı bir adam ya da hıçkırıklar içinde bir kadın görürüz. Gerçekten hayvandan üstün yaratıklar olsaydık, o adamla o kadını hemen durdurmamız, yardım elimizi uzatmamız gerekirdi.

Benim gözümde insan denen varlığı hayvandan üstün kılan tek şey budur! Oysa bunun izi bile yoktur!

İskemlemden nasıl kalktığımı, hanın avlusundan nasıl ayrıldığımı, bomboş kafayla bütün kenti nasıl geçtiğimi anımsamıyorum, aradan elli yıl geçti çünkü. Ama cansız gibi yürüyen dalgın bakışlı delikanlının omzuna tek bir elin bile konmadığını biliyorum; benimle ilgilenecek tek bir ses, tek bir insan yüzü çıkmadı; o bilinçsiz durumda kendimi, o güzelim nisan sabahında Şam'ın Baptuma adlı gezinti yolunda buldum.

Az kalsın beni ezecek bir Arap arabacının öfkesi ve küfürleriyle kendime geldim. Bunun üzerine hemen elimi belime attım, kemer yoktu; yüreğimin avuçtaki küçük bir kuş gibi çırpındığını, midemden yükselen bir hava kabarcığının soluğumu kestiğini hissettim. Bu sonradan korkunç bir tike dönüştü. Elimi belime her atışımda yüreğim küt küt çarpmaya başlıyor, boğazım daralıyor yine de sık sık bütün bunların gerçek olduğunu, gerçekten oyuna geldiğimi, kemerimin yerinde yeller estiğini doğrulamam gerekiyordu. Duygulu yüreklere çöken büyük acılarda insan o talihsizliğin gerçekten başına geldiğine, yapacak bir şey bulunmadığına inanmakta epey güçlük çeker.

İki yanımdan gezintiye çıkmış insanlar geçiyordu: Mutlu çiftler, çocuklu hanımlar, yaşamından hoşnut göbekli beyler... Yüzüme bakıp geçiyorlardı. Hiçbir şey görmüyorlardı. Hiçbir şey anlamıyorlardı. Bense düpedüz can veriyordum.

Yaşıma, yüreğime, deneyimime fazla gelen dayanılmaz bir mutsuzluğa tek başıma katlanmaya çalışıyordum.

Durmadan yürüyordum. Ormandan çıktım. Suriye kırları, çamurlu yolları, Bedevi kulübeleriyle bana bedenim kadar cansız gözüküyordu. Gözümü herhangi bir şeye dikmeden önce elim belime gidiyor, zihnim durmadan yineliyordu: "Artık kemerim yok..." Ve yine boğazım düğümleniyordu.

Eşeğe binmiş bir Arap çocuğu, iki yana sallanan ağır balyalar yüklenmiş bir deveyi ipinden çeke çeke, ağır ağır yanımdan geçti. İri yılan gözlü devenin çirkinliği beni korkuttu. Az ilerde kara sakallı, yanık yüzlü, yabanıl bir Bedevi, atını dörtnala sürerek yanıma geldi, durdu, Arapça bir şeyler sordu. Ne diyeceğimi bilemedim; bunun üzerine çekip gitti, bana Kozma'nın güzelim başını anımsattığı için üzerimde hoş bir izlenim bıraktı.

Biraz sonra evleri alabildiğine ilkel bir köye girdim, yerde oturan insanlar hem elleri hem ayaklarıyla bir tahtayı çeviriyorlardı. Yüzleri peçeli, upuzun kara çarşaflara bürünmüş kirli kadınlar –gerçek birer korkuluk halinde– başlarına oturttukları yumurtamsı testileri taşıyor, kir içindeki sıska mı sıska çocuklar birer iblis gibi sağda solda koşuşuyordu. Çamurdan yapılmış, yarı yarıya toprağa gömülmüş bir fırının önünde adamın biri tatlı tabağı kadar yassı, sıcak küçük ekmekler çıkarıyordu. Kabarmış hamur kokusu doldu burnuma.

Tam köyden çıkarken bir köpeğin uslu uslu bir adım arkamdan geldiğini fark ettim. Durdum. O da durdu; birbirimizin gözünün içine baktık. Benim Kurt gibi tüyleri koyu, külrengi bir köpekti; ama bu zavallının ne öyle saygın bir görünüşü vardı ne de bağımsızlığı; benimkinin bilinçli dinginliğinden de yoksundu. Karşımda büyük bir alçakgönüllülükle başını eğdi, korkudan yere yapıştı. Gözlerinin anlatımı belirsiz ve kaygılıydı. Acıyıp başını okşadım. Elimi yaladı. Hiç de zor bir hayvan değildi.

Fırına dönüp dört meteliğe az önce gördüğüm küçük yassı ekmeklerden aldım. Dördünü de çiğnemeden yuttu. Dört tane daha alıp ceplerime koydum, yeniden amaçsız yürüyüşüme başladım. Önceki gibi ardıma takıldı.

Derken karşımızda tam anlamıyla bitkisiz, ıssız bir kum tepesi belirdi. Kısa sürede oraya varıp yamacı tırmanmaya başladım; ama az sonra soluğum kesildi, köpeğin yanına çöktüm. Gözümün önündeki Şam, uzayıp giden terasların

üstüne taşmış kubbe ve minareleriyle bana kendi ak tozu altına gömülmüş uçsuz bucaksız bir gömütlük gibi gözüktü.

Tek bir gürültü işitilmiyordu. Kulaklarımda ölgün yüreğimin şiddetli atışları uğulduyordu. Derken gözüm karardı. Şam ve dünya silindi. Geçmişe bakarken anamın evi ışıklar içinde gözümün önüne geldi. Onca uzaklarda kalmış o güzelim yaşamın varlığı, kapalı göz kapaklarımdan içeri sızdı. O korkunç öldürme gecesinden kaçırılmaya varana dek, en karanlık anılarımı, geçmişimin en mutlu anlarını, en ince ayrıntılarıyla yeniden yaşadım.

Birden kafamda Kira'nın ve benim talihsizliğime sebep olan şeyin o cinayeti işlemiş, kışkırtmış, işlenmesine yardım etmiş olmanın getirdiği ceza acıları oldukları düşüncesi uyandı. Babamla abimin ölümünü istemiştik. Buysa öldürücü bir günahtı. Şimdi Tanrı, Kira'yla beni cezalandırıyordu, onun başına köleliği vermişti, banaysa şu yıkıcı özgürlüğü...

Korkuyla gözümü açtım. Gökyüzü günbatımında kan kırmızısına boyanmıştı. Hemen hemen yere değen kurumuş kan rengindeki bulutlar ağır ağır deviniyor, hepsi birbirinden korkunç bin türlü masalsı kılığa giriyordu.

Sığındığım küçük mağaranın önünde, yüzümü ellerime gömüp yere kapandım; uzun uzun yakardım, Tanrı'dan, babamdan, öldürülen abimin ruhundan özür diledim.

Bastıran gece, rastlantının önüne çıkardığı bir köpeğin kederiyle avunmaya çalışan, yaptıklarına pişman olmuş delikanlının bedenini karanlıklarına gömdü.

Yakarma ve pişmanlıklar, inanan canları rahatlatır. Orada birkaç dingin saat geçirdim. Ancak kumlu bölgelerde ağaran gün, buz gibi bir soğuk getirir; güneş doğuda belirdiğinde zangır zangır titriyordum, canımı alacak bir soğuk algınlığına yakalanmaktan korktum. Kendi kendime: "Böyle pişman ölürsem Tanrı beni bağışlar, ruhum sonsuz cehenneme gönderilmez," diyordum.

Ayağa kalkıp gerisin geriye köye doğru yürümeye başladım. Yolda küçük bir ekmek yedim, kalan üçünü benden daha aç olan köpeğe verdim.

Kısa bir süre sonra güneş sırtımı ısıtmaya başladı; içimde bana çok iyi gelen bir barışın filizlendiğini duydum. Gözüme yine aynı ölçüde çirkin gözüken köye vardım. Köpek beni orada bıraktı. Buna biraz üzüldüm, başını okşayıp kısa bir yolculukta tanıdığım sevimli bir insandan ayrılır gibi ondan ayrıldım.

Yeniden tek başıma kalmıştım, kemerimi düşündükçe boğazım düğümlenerek Batpuma'nın, Şam'ın yolunu tuttum. Uzun bir deve kervanı yolu kesti, bu kez hiç ürkmedim. Baptuma'nın ağaçlı yaya yollarına vardığımda vakit öğleye geliyordu, hava pırıl pırıl güneşliydi; çevredeki canlılık beni şaşırttı. Atlı ya da yaya, güzelim Türk giysilerine bürünmüş erkekler, genç ve güzel kadınlar –çoğu, yüzlerinin yalnız alt kısmını ince beyaz bir tülle örterek– sağa sola gidip geliyorlardı. Dört bir yandan güçlü insan sesleri, ince bir çubuğun billur bardağa değmesini andıran tiz kahkahalar yükseliyordu. Hem seslerin büyüsü hem giysilerin renkliliği gözümü kamaştırdı; o günün, Müslümanların pazarı sayılan cuma olduğunu anımsıyorum. Kadınlar arasındaki selamlaşmalar çok ender, alabildiğine ince ve gizliydi; erkekler arasındaki coşku gösterileri, yerlere dek eğilerek selamlaşmalar, birbiri üstüne tokalaşmalar, yayaların uzun süre duraklamalarına neden oluyordu. Epey sık Türkçe konuşuluyordu, ama Arapça daha baskındı.

Uzun süre bu aralıksız gidişgelişe hayranlıkla baktım. Derken arabalarla yayalar gittikçe seyrekleşti. Yüreğim yaşama arzusu, sevinç susuzluğuyla başıma gelen talihsizlik, yıkım arasında kararsız, dalgın; kafam karışık yürümeyi sürdürdüm. Az sonra kendimi yine yalnız, yapayalnız ve kederli buldum. Karşıdan iki atlı bir araba geliyordu. Tam yanımdan geçerken soluğum kesildi, yüreğim atmaz oldu...

Arabadaki hanım Kira'ydı...

Evet, şu anda bile o kadının sevgili tatlı ablam Kira olduğuna inanıyorum! Evet, Nâzım Efendi'nin yelkenlisinde giydirdiği kılığıyla haremin kadın ağası, duvarlara asılmış resimlere benzeyen, görkemli odalık giysileriyle Kira'ydı bu!..

Sendeledim, el çırpıp Rumence bağırdım:

"Kira!.. Kiralina!.. Benim ben, Dragomir!"

Genç kadın saydam peçesinin altından gülümsedi, eldivenli eliyle beni selamladı, ama tam bu sırada arabacı kamçısını şaklattı; arabacının yanında oturan haremağası bana keskin bir bakış gönderdi, atlar ok gibi ileri fırladı.

Ölüyorum sandım!.. Evet, Kira'ydı bu kadın; bana el sallamıştı!.. Daha fazlasını beklemeden arabanın ardından devekuşu gibi sekmeye başladım, bir yandan da kendi kendime:

"Hey ulu Tanrım!.." diyordum; "Daha günahımı itiraf edip pişmanlığımı dile getirdiğim an yitik kardeşçiğimi gönderiyorsun bana!.."

Koşmama karşın araba gözle görülür biçimde uzaklaşıyordu; soluk soluğa, onu gözden yitiririm diye korkuyordum. Neyse ki ormandan çıkan arabanın görkemli bir bahçeli eve yöneldiğini gördüm, evin kocaman kapısı iki yana açıldı, atlı arabayı yutup yeniden kapandı.

Sevinç çığlıkları attım! Yorgunluktan bitkin, kapıya atıldım, çılgınca yumruklayıp tekmelemeye giriştim. Az sonra kocaman kapının dibindeki küçük kapı açıldı, resmi giysili bir kapıcı belirdi.

"Kira!" diye haykırdım soluk soluğa, Türkçe "Ablam o benim... Onunla konuşmak istiyorum..." dedim.

"Ne, ne istiyorsun?" diye sordu kapıcı koluma yapışırken, Türkçe.

"Şimdi içeri giren hanım... Ablam benim... Kira."

"Ne Kira'sı bre? Delirdin mi sen?"

Doğrusu gerçekten delirmiştim, kapıcının üstüne yürüdüm, yanından kaçtım, avluya daldım ama çok öteye gide-

medim; aynı anda, iki adam belirdi ortalıkta pencerelerin birinden çatlak bir yaşlı adam sesi geldi:

"Nedir bütün bu karışıklık? Çabuk şu gâvuru da onu içeri bırakan kapıcıyı da kırbaçlayın!"

Beni tutup avlunun dışına çıkardılar, yere yatırdılar, öküz sinirinden yapılmış bir kırbaçla hem pantolonumu hem kıçımı yardılar. Sonra cellatlar beni yarı baygın orada bırakarak kapıyı kilitlediler.

***

Geliyoruz çektiğim çilenin doruk noktasına... Dertli bir çocukluğun üç yılı aşkın süren acıları bu noktada son buluyor... Talih bana alabildiğine acımasız davranıp Kira'yı elimden aldıysa da ulu Tanrı diye bir şey vardı evrende ve ulu Tanrı bana bir dost gönderdi.

Pestili çıkarılmış bedenimi yerden kaldırdım, kendimi yolun öbür yakasına atacak gücü buldum, bitkin bir halde yere yıkıldım. Tam o sırada kırk, elli yaşlarında sırtında yoksul Rum giysileri bulunan, bir elinde salep kabını, öbüründeyse fincanları koyduğu sepeti taşıyan bir adamcağız yanıma yaklaştı, eşyalarını yere bıraktı, kollarını kavuştururken yüreğinin derinliklerinden bir çığlık kopardı:

"Vah zavallı yavrum!" dedi Yunanca. "Elim kolum bağlı, kırbaçlanmana tanık oldum! Öyle kötü dövülmek için o Allahsızlara nasıl kötü bir söz ettin acaba?"

İçtenlik okunan yüzüne, yer yer aklaşmış karışık sakalına, alabildiğine kırışık alnının altındaki iyilik ve acı dolu gözlerine baktım ve içimden gelen duygulara aldırmadan adamcağızın suratına bağırdım:

"Cehenneme dek yolunuz var! Rahat bırakın beni!"

Ardından hıçkırıklara boğuldum. Adamın iyiliği bir kat daha arttı:

"Neden beni cehennemin dibine yolluyorsun yavrucuğum?.. Gerçekten acıdım sana, yardımına geldim!.."

"Siz insanların acımasına da iyiliğine de ihtiyacım yok!.. Hepsini tattım ben!.. Şimdi artık tek başıma ölmek istiyorum!.."

"Vah zavallım vah! Bu gencecik yaşta yaşamdan tiksindin demek!.. Neyse şu sıcak salebi iç sen şimdi... Bu seni biraz toparlar."

Neye karar vereceğimi bilemeden salebi kabul ettim. Onca insan başlangıçta bana iyi ve eli açık davranıp, işin sonunda alçak ve suçlu oluverdiklerine göre, şu kısacık deneyimimden hangi kuralı çıkaracak, neyi anlayacaktım? Evet, on altı yaşında, insan ruhunun bütün alçaklığını tanıyordum. Üstelik bildiğim daha hiçbir şeydi.

Yaradan'ın işlerinin alabildiğine karmaşık ve çeşitli olduğunu karşılaştığımız binlerce alçaklığın bize bütün insanlığın suratına tükürme hakkını vermediğini özellikle bilmiyordum. Tanrının kendisi de sonunda bunu anlamış, günaha batmış insanlığa kızdığı zaman onu, kökünü kazımadan cezalandırmaya karar vermiş, dürüst bir peygamberle ailesini yıkımdan kurtarmıştı. Gerçi tufandan sonra gelen insanlık, öncekinden daha değerli çıkmamıştı ama bu yaradanın kusuru değildi. Tanrı (on altı yaşındaki benim gibi) dünyayı pek tanımıyor, ne yaptığını bilmiyordu.

Bana gelince yazgı karşıma Barba Yani'yi, yüce ruhlu salep satıcısını çıkardıktan sonra günün birinde Barba Yani'yle karşılaşma talihine eren kişinin kendini mutlu sayması gerektiğini öğrendim. Ben bütün ömrümce bir tek ona rastlayabildim. Ama bu tek örnek bile yaşama katlanmama, dahası çoğu kez onu kutsamama, adına türküler yakmama yetti. Çünkü tek bir adamın iyi yürekliliği, bin kişinin kötülüğünden daha güçlü; kötülük, onu yapanla birlikte ölüp gidiyor; iyilikse dürüst adamın yok oluşundan sonra bile ışık saçmayı sürdürüyor.

Güneşin bulutları dağıtıp yeryüzüne yeniden sevinç getirişi gibi Barba Yani de yüreğimi kemiren kötülüğü yok etti, içime sağlık doldurdu. Bu iş benim açımdan direnmesiz,

karşı çıkmasız olmadı elbet, ama yaşam tarafından ne denli örselenmiş olursa olsun iyi bir yürekten fışkıran güce kim direnebilir?

Sonunda ben de direnmekten vazgeçtim, Tanrının gönderdiği salepçi başıma gelenleri öğrendi. Şimşek hızıyla yarama merhem sürdü.

"Stavraki!" dedi, büyük bir dikkatle uydurma adımı benimseyip ardına bir küçültme eki takarak. "Her şeyden önce kız kardeşini böylesine şuursuzca aramaktan vazgeçmelisin. Şunu bil ki kaplanın ağzından yakaladığı ceylanı çekip almak, hareme kapatılmış bir kadını kurtarmaktan çok daha kolaydır. Bir kez yüreğinin bu zayıf yanını denetleyebilirsen gerisi çocuk oyuncuğuna dönüşür: Cebinde üç mecidiye var; bu para bir salep ibriğiyle fincanlarını, başka bir deyişle şu an elimde gördüğün, yirmi yıldır beni özgürce yaşatan şeyleri satın almaya yeter. Ondan sonra bir kolunda ibrik, öbüründe fincan sepeti, yanında Barba Yani, olanca keyfimizle kentin bütün sokaklarını, alanlarını, şölenlerini, bayramlarını dolaşır: "Salep var!.. Sıcak salep var!.. Salepçi geldi!" diye bağırırız. O zaman Doğu'nun güzelim toprağı uçsuz bucaksız, özgürce gözünün önüne serilecek. Evet özgürce, çünkü astığı astık kestiği kestik bir yönetimle yönetilen şu Türk toprağı için ne denirse densin, yeryüzünde buradan daha özgür yaşanan bir ülke yoktur; ama tek bir koşulla: Kendini silecek, yığın içinde eriyip gidecek, hiçbir şeyle göze çarpmayacak, sağır ve kör olacaksın. O zaman, işte o zaman, kimseciklere görünmeden her yere girebilirsin; sıkı kapalı kapılar zorlamayla açılmaz."

Hemen ertesi gün bir kolumda ibrik, öbüründe fincan sepeti, Barba Yani'nin yanı başında: "Salep var!.. Salepçi geldi!" diye bıkıp usanmadan bağırıyordum. Böylece o yüreksiz, dönek arkadaşın yürüttüklerinin kemere nasıl geri döndürüldüğünü gördüm. Dört bir yandan metelik yağıyor, özgürlük gelip keseme doluyor, akşamları ceplerinde sarı liralar olmadan yaşayabilen insanın mutluluğunu tadıyordum. Bir terasta

nargilelerimizi tüttürürken Barba Yani'nin kişiliğinden fışkıran iyilik içimi dışımı dolduruyordu. Büyük bir gönül borcu duydum, bir baba, bir dost gibi sevdim onu. Yanında yatıp kalkıyor, yemekleri birlikte yiyor, aylak saatleri birlikte tadıyor, birlikte çalışıyorduk; böylece bir an bile birbirimizden ayrılmaz olduk. Genç fideyi olgun ağacın gövdesine aşılayan güçlü bir dostluk belirdi kısa sürede aramızda.

Barba Yani, kendi geçmişini örten perdeyi gözümün önünden kaldırarak benim merak etmeme bile izin vermedi. Söz konusu geçmiş ne lekesizdi ne de acısız.

Yunanistan'ın küçük bir kasabasında daskalosluk (eğitmenlik) yaparken, aşk uğruna bir yanılgıya düşmüş, iki yıl hapis cezasına çarptırılmış, eğitmenlik görevini yitirmişti. Hapisten çıkınca kentten ayrılmak zorunda kalmış, birçok kenti dolaşmış, bir şeyler alıp satmış, batmış çıkmış, dostluklar kurmuş, zaman zaman kan ağlamıştı. Başka bir aşk az kalsın canını alıyormuş. Bunun üzerine Anadolu'ya geçmiş, yalnız, bağımsız, bir bakıma bilgece yaşamıştı.

Gerektiğinde susmayı gerektiğinde konuşmayı bilen bir adamdı, bönleşmeden iyi yürekli olabiliyor, karşısındaki hoşuna gitmedi mi Nuh diyor peygamber demiyordu. Ortadoğu'daki bütün lehçeleri biliyor, boş zamanlarını okuma, sağda solda dolaşma, çamaşırını yıkama arasında paylaştırıyordu. Beni hiçbir şeye zorlamıyor, yalnız iyi, yararlı, yapılması akıllıca olacak şeyleri gösteriyordu. Yunanca yazıp okumayı ondan öğrendim. Yaşamına öylesine canla başla bağlandığımı görünce sevgisini benden esirgemedi. Başlarda ona "Bey" diyordum; oysa kendisine "Barba"* dememi istedi. Kısa bir süre sonra içindeki servetle birlikte kemerimin yitip gidişini unutacak, onun çırağı, biricik dostu, yaşlılık günlerindeki avuntusu olacaktım.

Ancak o güne dek tırmanacağım dik bir yokuş daha vardı. Onu da birlikte tırmandık.

---

* Amca, dayı.

Kemerimi yitirdiğimi unutmuş ama ablamın yokluğuna bir türlü alışamamıştım. Barba Yani'yi seviyor, ablama tapıyordum. Onun, kötek yediğim kapının ardında yaşadığından emin olduğum için, şeytan bana oraya dönmemi öğütledi.

Baptuma'daki o talihsiz gezintiden üç ay sonra, yazın tam ortasındaydık. Barba Yani'ye çaktırmadan, lanetli konağa birkaç kez gittim, uzaktan çevresinde dolandım, gözledim, gözetledim. Hiçbir şey görmedim. Arabayla başka kadınlar çıkıyordu konaktan, ama Kira'dan iz yoktu.

Gösterdiğim dikkatten yüreklenerek bir akşam daha gözü pek davranmaya karar verdim. Düz bir merdiven edindim; karanlık bir gecede getirip merdiveni avluyu çevreleyen duvara dayadım. Kadınların peçesiz dolaştıklarını bildiğim haremin içini görmeye çalışıyordum. Ama sımsıkı kapalı kepenklerle karşılaştım; yılmadım, duvar boyunca dolaştım, sonunda aydınlık bir pencere buldum. Bu son derece görkemli döşenmiş, kimseciklerin bulunmadığı büyük bir odaydı... Merdivenin tepesinde gözümün önünden kadınların geçmesini umarak, yüreğim küt küt atarak bekledim.

Birden, üstüne oturduğum basamak kırıldı, az kalsın düşüyordum. Korkudan buz kesildim, iyi kötü tutunmaya çalışırken ansızın şiddetli bir sarsıntı beni rahata erdirdi... Ayağımın altından merdiven çekildi, hop diye bir görevlinin kucağına düştüm. Adam tek söz etmeden beni yumruk yağmuruna tuttu!

Elim kolum bağlandı, bir eşek arabasına kondum, hiç vakit geçirmeden Şam'a götürüldüm, gözaltına alınıp içeri tıkıldım.

O günlerde bu memleketin geçici gözaltı karakolları Osmanlı uyruklular için gerçek birer kuyulu zindandı. Oraya giren talihsizler, özellikle benimki kadar ciddi bir suç işlemişlerse, etkili biri elinde armağanlarla yetkililere

yalvarmaya gitmedikçe ne zaman yargılanacaklarını bilemezlerdi. Ama işin asıl acı yanı, hele zindana atılan gençse, özgürlüğünü yitirmekten çok, içerde sürmek zorunda kaldığı yaşamdı.

Tıkıldığım hücrede yaklaşık on kişiydik. Yan yana konmuş çıplak tahtalardan oluşan yatak, hücrenin üçte ikisini kaplıyordu. Bir köşede üstü kapalı kocaman bir tahta gerdel vardı, herkes gidip orada doğal ihtiyacını gideriyor, ortalığa korkunç kokular yayıyordu. Bedenlerdeki, başlardaki bitler, tahtakuruları, sıçanlar ortalıkta cirit atıyordu. Kimse bu hayvanları öldürme zahmetine girmiyordu; o iş için bir ömür gerekirdi çünkü.

En çirkin şeyler herkesin gözü önünde yapılıyordu. İster Türk ister Rum ister Ermeni ister Arap olsunlar, bu insanlar artık insan sayılamazdı. İnsanın iğrençliği öyle bir kerteye varmıştı ki ancak kendi kendisiyle kıyaslanabilirdi, çünkü yeryüzünde hiçbir yaratık insan kadar alçalamazdı.

Ben işte bu cehenneme, bu canavarların arasına düşmüştüm. Onlar için ne bulunmaz bir armağan!

Müslüman ya da Hıristiyan, hiçbiri beni savunmadı, kanadının altına almadı. Korumak ne demek, hep birlikte gelen taze avın üstüne çullandılar, bunun için birbirlerinin sakalını yoldular, yüzünü gözünü kanattılar; silahlı olsalar birbirlerini gebertirlerdi!.. Dolayısıyla tam bir ay en korkunç saldırılara katlanmak zorunda kaldım...

Bugün oradan geçtiğime üzgün değilim; böylece insan denen varlığı derinlemesine tanıdım. Gördüğüm onca şeye, çektiğim onca acıya karşın iyi kalabildiysem, bu iyilik denen şeyi yaratmış, alabildiğine ender kılıp şu hayvan heriflerin arasına yerleştirmiş olan güce şükredebilmek içindi besbelli. Yaşamın biricik doğrulaması bu iyiliktir çünkü.

Kendimi diri diri toprağa gömülmüş sayıyordum; sık sık ölümü düşünüyordum. Kimi hükümlülerin işkenceye dayanamayarak, gece herkes uyurken, üstlerindeki partalları

birbirine ekleyip kendilerini hücrenin demir parmaklıklarına astıkları söyleniyordu. Ben de bu zavallılar gibi yapmaya karar vermiştim.

Bununla birlikte içimden gelen bir ses beni umutlandırıyordu. Yeryüzünde artık eskisi kadar yalnız olmadığımı biliyordum. İyi yürekli, ender bulunur bir dost vardı dışarda. Yoksul ve korumasızdı, ama güvenilir ve zekiydi. Şu an beni düşünüyor, salıverilmem için çalışıyor olmalıydı.

Sezgim doğru çıktı. Günün birinde hücrenin kapısı açıldı, ardında Barba Yani ile zindan bekçisi gözüktü!.. Ne büyük mutluluk!.. Ancak Kira çıkıp gelse bu kadar mutlu olurdum! Ama aynı zamanda ne büyük keder! O bir ay zavallı adamın saçlarını apak etmişti! Ağlayarak kollarına atıldım. Bu hüzünlü manzara karşısında, tek tepki, kerevete uzanmış bir Yunan'dan geldi:

"Vah zavallı ihtiyar!" dedi, "Senin mi bu oğlan!.. Doğrusu tam buraya göre bir mal! Biz de iyi tadına baktık! Sen mi almıştın bu sütün kaymağını?"

Mum gibi sararan Barba Yani beni bağrına bastı, kısık titrek bir sesle:

"Güçlü ol! Güçlü ol!" dedi. "Yarın buradan alınıp başka bir yere gönderileceksin!.."

"Başka yere mi?" diye bağırdım. "Senden ayrılacak mıyım yani?.."

"Bu, koparabildiğim en hafif ceza. Suçun büyük. Gece vakti bir hareme girmeye kalkışmışsın. Ama için rahat etsin, ben de seninle geleceğim. Dünya büyüktür, özgür olacağız ve sözümü dinlersen ileriki günlerde bu topraklarda mutlu olacaksın... Hadi görüşmek üzere... Yarın gün ağarırken hazır ol."

Bütün gece gözüme uyku girmedi. Gün ağarırken beni çıkardılar. Kapıda bir araba, yanında da atlı, tüfekli ve yatağanlı iki jandarma bekliyordu. O zaman yeri değiştirilecek üç hükümlü olduğumuzu gördüm. Barba Yani öteberimizi

toplayıp gelmişti. Her şey arabaya yüklendi, hep birlikte Diyarbakır'a doğru yola çıktık.

***

Bir insanın yaşamı ne anlatılabilir ne de yazılabilir. Hele dünyayı seven, baştan başa dolaşan bir adamınki hiçbir anlatıya sığmaz. Hele hele bu insan tutkulu biriyse dünyanın dört bir yanına seğirtirken bütün acı ve mutlulukları tatmışsa yaşamıyla ilgili şöyle canlı bir görüntü yansıtabilmek önce anlatanın kendisi için; sonra da onu dinleyenler için olanaksızdır.

Güçlü, fırtınalı, aynı zamanda serüvenci bir ruha sahip insanın sürdüğü yaşamın büyüsü, çarpıcılığı, ilginçliği her zaman göze çarpan olaylarda değildir. Güzellik çoğu kez küçük ayrıntılardadır. İyi de kim dinler ayrıntıyı? Kim tadına varır? En önemlisi, kim anlar?

Bu nedenle öteden beri, bize yaşamınızdan bir şeyler anlatın, sözünün düşmanıyım.

İşin içinde bir güçlük daha var: İnsan sevdiği zaman yalnız kalamaz. Bugün benim gibi artık sevilmek istemediği zaman da yalnız kalamaz. Bu dediğim özellikle anılarıyla yaşayan tutkulu insanlar için geçerlidir. Çünkü şimdiki zaman olmadan anı olmaz. İnsanın ölmek istemesi boşunadır. Ben ömrüm boyunca bunu birkaç kez içtenlikle istedim. Ama geçmişimdeki güzel yüzler gözümün önüne geldi, yüreğimi yumuşattı, acının yerine sevinci geçirdiler ve beni bir kez daha insan yüzlerindeki ölümsüz avunmayı aramaya zorladılar. O güzel yüzlerden biri Barba Yani'ninkiydi.

Onunla ilgili hiçbir şey, hemen hemen hiçbir şey anlatamam: Ömrümün sekiz yılı yanında geçti... Diyarbakır, Halep, Ankara, Sivas, Erzurum gibi yüze yakın kent ve köyde dolaştı gölgelerimiz. Yalnız salep satmadık; halı, mendil, bıçak, merhem, ilaç, koku, at, köpek, kedi; her şey geçti elimizden, ama doğrusu bizi yoksulluktan hep o güze-

lim salep kurtardı. Kötü bir iş bizi yere serdiğinde hemen ibriklerimize, zavallı paslanmış ibriklerimize koşuyorduk. Başlıyorduk bağırmaya: "Salep var! Salep! Salepçi geldi!" Sonra birbirimize bakıyor, gülüşüyorduk...

Evet gülüşüyorduk, çünkü Barba Yani bulunmaz bir dosttu; başımıza gelen yıkımların nedeniyse hep eşi bulunmaz bir çam devirici olan bendim. Devirdiğim bir sürü çamın arasında şöyle okkalı bir tanesini anımsıyorum.

Günün birinde Ankara'nın yaklaşık on beş kilometre dışındaki büyük bir panayırda bütün paramızı iki güzel ata yatırmıştık. İkimiz de keyifliydik, iyi bir iş becermiştik. Yolda, –biraz keyiften, biraz da yorgunluktan– ıssız bir içki evinin önünde kısa bir mola verme isteği uyandı içimde. Karanlık bastırmıştı. Barba Yani buna karşı çıktı.

"Yapma Stavraki! Eve kadar dayanalım. Orada, birer kadeh atarız."

"Hayır Barba Yani, burada içelim!.. Topu topu bir dakikacık. Talihimizi ıslatmak üzere."

Adamcağız boyun eğdi. Atları dışardaki direğe bağladık ve gözümüz dışarda, kendimize birer kadeh içki ısmarladık. Derken birer daha. Açlıktan midemiz kazınıyordu. Ayaküstü bir şeyler atıştırdık. O arada bir sürahi şarabı yuvarladık, ardından bir tane daha, Barba Yani de güzel yaşamanın değerini bilenlerdendi. Yürekler havalandı. Başladık şarkıya:

Yine kafayı çektin!..
Yine bardakları yere çaldın!..
Seni gidi alçak hayvan seni!..

Şarkının tam ortasında Barba Yani susuverdi. Gözü kapkara camda, hiç istifini bozmadan:

"Haklısın Stavraki, 'alçak bir hayvan' olduğuna kuşku yok; ya dışarda duran güzelim hayvanlar uçmuş ya da benim gözüm kararmış!" dedi.

Şimşek gibi dışarı fırladım, ama gecenin karanlığında yankılanan dörtnal sesinden başka bir şey duyamadım.

Bir saat sonra karanlıkta sendeleyip hemen bütün çukurlara düşerken Barba Yani çıkışmak üzere bana bağırıyordu:

"'Talihimizi ıslatmak' istedin. Peki, Tanrının cezası çocuk, yürü bakalım şimdi ve kendini avutmak üzere bana şu, az önceki şarkıyı söyle."

Ne büyük mutluluktur güzelim insan toprağında cana can katan özsuyunu size aktaran yüreğin kuş gibi çırpınışını duyumsamak ve ne kadar talihsizdir böyle bir mutluluğu tadamayan insan?

Yaşamımın Barba Yani'ninkiyle özdeşleştiği yıllar boyunca doğanın görünüşü de kardeşçe, şiirsel ve kucaklayıcıydı. Her şey gözüme yaşanmaya değer ve güzel gözüküyordu. Çirkinlik iticiliğini yitiriyor, aptallık gelip dalga geçmelerimizin duvarına tosluyor, kurnazlığın yüzündeki maske düşüyor, güçlü kişilerin şiddeti bile çekilir oluyordu. Bayağıyla yüz yüzelik soluğumuzu kesince sözsüz yaşama, ıssız doğanın gözlere ve yüreğe seslendiği yaşama sığınıyorduk.

Barba Yani bütün gün ağzını açmadan yürüyebiliyordu. Bakılmaya değer şeyleri bana yalnız bakışlarıyla gösteriyordu. Buna *arıtıcı yıkanma* adını vermişti. Gerçekten de öyleydi. Yaradanın sessiz yapıtı, alçaklığın küçük düşürdüğü insanı kendine getirip arıtır; ne denli güçlü olursa olsun yeryüzünde it kopuk takımı arasına düşüp de alçalmayacak insan yoktur.

Gençliğimin büyük yoldaşı, aynı zamanda Eski Çağ'ı ve düşünürlerini yakından tanıyan bir insandı. Yaşamla ilgili konuşmaları –dinlenme anlarında en büyük hazzı bu konuşmalardan alırdı– bilgeliğin örnekleriyle süslü olurdu. Kendisi bilge değildi ama yüreğin bilinçli dinginliğini severdi:

"Kavrayışlı insan, er geç insanın yüreğindeki bilinçli dinginliği sever. Kasıp kavuran duygusal gürültü patırtının

boşluğunu anlar," derdi bana. "Bunu olabildiğince erken anlayan insan mutludur. Böylece varoluşun tadını daha iyi çıkarır."

Soğuk bir sonbahar günü Halep yakınlarında bir askeri eğitim alanındaydık. Bizim sıcak içecek (sözün gerçek anlamında) askerlerin saldırısına uğradı. Erlerin yanında subaylar da geldi salebimizi tatmaya; ibriklerimizin altında sıcak kömürler bulunduğundan ellerini ısıtıp söyleşmek üzere yanımızda kaldılar. Üst rütbeli bir subay, astına bir öykü anlatmaya başladı: Büyük İskender'in dostu bir general, Darius'un önerdiği barışı öven bir konuşma yapıyormuş:

"Ben Büyük İskender'in yerinde olsam bu öneriyi kabul ederdim," demiş general. Büyük fatih bunun üzerine şöyle yanıt vermiş:

"Evet, yerinde olsaydım... Ben de kabul ederdim..."

O arada Türk subayın kafası karıştı.:

"Hay Allah!" dedi, "Neydi Büyük İskender'in dostunun adı?"

"Parmenion" diye karşılık verdi adamların konuşmalarını dinleyen Barba Yani.

"Aferin ihtiyar!" diye haykırdı subay. "Nerden biliyorsun bunu? İnsan salep satarken Büyük İskender'e rastlamaz ki!.."

"Rastlar!" diye karşılık verdi dostum. "Gördüğünüz gibi, herkesin ellerini ısıtması gerekebilir!"

Bu iki anlamlı söz, subayın çok hoşuna gitti. Bizimle konuşmaya razı oldu; tam bu sırada göz göze geldik.

"Seni bir yerlerde gördüm; yüzün tanıdık," dedi.

"Evet" diye karşılık verdim kıpkırmızı kesilerek. "Beş yıl önce İstanbul'da Mustafa Bey'le birlikte aynı arabadaydık."

"Hay Allah, haklısın! Bir gözü çıkmış anasını arayan oğlansın sen! O Tanrı'nın cezası iblisle çok şey görüp geçirmiş olmalısın."

"Hem de çok.. Ama o günlerde tanımıyordum onu."

"İyi de, insan yanağını okşayan ilk kişiye güvenir mi?"

Subay uzun süre yanımızda kaldı, Mustafa Bey'in büyük kötülüklerinden söz etti. Sonra Barba Yani'yle ilgilendi, bilgisi karşısında hayranlık duydu; yanımızdan ayrılırken dostça ellerimizi sıktı, verdiği birer altın lirayı kabul etmemizi istedi:

"Bahşiş değil bu," dedi. "Yaşlı adamın bilgeliğinin, delikanlının çektiği acıların ödülü!"

Eve döndüğümüzde Barba Yani öyküyü şöyle tamamladı:

"Görüyor musun Stavro? Dünyanın her yerinde yolu şaşırmışlar vardır, ama anlama yeteneği, subay giysilerine bürünmüş de olsa bütün engelleri ortadan kaldırır!"

Barba Yani yaşlanıyordu. Yüreğindeki rahatsızlık her geçen yıl onu geçimini sağlayamayacak duruma getiriyordu. Yorgunluk kolunu kanadını kırıyordu. Karakaygılar gittikçe sıklaşıyordu. Bense yirmi iki yaşındaydım, güçlü, yürekli, becerikli bir insandım. Biriktirdiğimiz üç beş kuruş, ondan artık dinlenmeye çekilmesini istememe yardım etti; bu dinlenmenin hoş geçebilmesi için de henüz adım atmadığımız bir ülkeyi, Cebel-i Lübnan'ı seçtim.

Ey güzelim, kederli Lübnan! Orada geçirdiğimiz bir yılı düşündükçe yüreciğim hem havalara uçuyor, hem kan ağlıyor!.. Ah Gazir, Gazir!.. Ya sen Dlepta!.. Ya Harmon!.. Ya sen Malmeteyn!.. Sonra upuzun kollarıyla bütün dünyayı kucaklamak istermiş gibi duran sedir ağaçları!.. Ya siz gezgin yolcuya sulu meyvenizi sunabilmek için kaya yarıklarında bulduğunuz bir tutam yosunla yetinen nar ağaçları!.. Ya sen, şehvetli bedenini kavurucu Tanrı'nın okşayışlarına açan, birbiri ardına sonu gelmemecesine sıralanmış küçücük Lübnan evlerinin pencereleri dibine lekesiz enginliğini yayan Akdeniz!.. Hepinize veda ediyorum!.. Sizleri bir daha göremeyeceğim ama gözlerim benzersiz, yumuşacık ışığınızı sonsuza dek saklayacak!.. Bu ışık belleğimde soldu... Yaşam tattığım mutluluğun eksiksiz olmasına izin vermedi... Hey

ulu Tanrım, yaşam bize nerede, ne zaman tattırır ki gölgesiz sevinçleri?

***

Lübnan'ın tümü gibi resimlerdeki kadar güzel, korunaklı bir tepeye kurulmuş Gazir Köyü'ne yerleştik. Tek başına yaşayan bütün Lübnanlılar gibi Hıristiyan Arap, yaşlı, eklemleri hasta bir kadının; Set Amra'nın tek kiracısı bizdik. Gerçi o Katolik biz Ortodoks'tuk, ama Hıristiyan olarak güleryüzle karşılandık. Ardından başka bir öykü geldi; yaşamım öykü doludur zaten.

Ben para kazanır, Barba Yani de değneğine yaslana yaslana dolaşır, nar toplar, küçük yılanları öldürürken, birlikte nargile içerken uzun uzun söyleştiğimiz Set Amra'nın da hatırı sayılır acılar çektiğini öğrendik. Çok yalnızdı ve bu yalnızlık yüreğini kemirip bitiriyordu. Biricik çocuğu, yirmi yaşındaki kızı, Lübnan'da sık sık görüldüğü üzere servet edinmek için Venezüella'ya göçmüş babasının yanındaydı. Ama bir yıl önce baba ölmüş, onun göçünden bu yana Amerika mektupları iyice seyrelmişti. Genç kız Selina yoksul değildi. Güzel bir mücevher dükkânı işletiyordu. Ancak yüreği anasına pek özen göstermiyordu. Genellikle anasını unutuyor, dolayısıyla Set Amra uzun günlerini kuru ekmekle geçirmek zorunda kalıyordu.

Kadıncağıza acıdık. O günden sonra yemekleri ortaklaşa yedik. Set Amra hem anamız hem kız kardeşimiz oldu. Doya doya kavrulmuş koyun eti yedi, nargilesinden tömbeki eksik olmadı. Zaten bundan ötesi gerekmiyordu. Bizi evine gönderdiği için Tanrıya şükürler etti, kızına insanı duygulandıran kadirbilirlikle dolu mektuplar yazdı. Selina da tanımadığı bu kardeş yürekli iki insana teşekkür mektupları gönderdi.

Ve günler mutluluk içinde akıp gitti.

Ancak pek az kazandığımdan biriktirdiğimiz paralar gözle görülür biçimde eridi. Sonbahar geldi, sonbaharla bir-

likte Barba Yani üşütüp hastalandı. Beyrut'a önce hekim, sonra ilaç getirmeye gittim; getirdiklerim sevgili dostumun sağlığını düzeltti, ama paralar iyice suyunu çekti.

Kış, Lübnan gibi bir ülke için bile sert geçti. Açlıktan ölmeyecek kadar beslenmemize izin verecek parayı bin bir güçlükle kazanıyordum. Eti bir yana bıraktık. Haftada üç gün ocağımızın başköşesine kuru ekmek oturdu; iyice tutumlu olabilmek üzere artık tek bir nargile yakıyor, çubuğu elden ele, ağızdan ağıza dolaştırıyorduk. Yaşamımız çetindi, ama iyi kötü mart ayını bulduk, derken bir haber bizi havalara uçurdu: Selina, üç dört hafta sonra Venezüella'dan yola çıkıp geri döneceğini bildiriyordu.

Çığlıklar attık!.. Sevinçten çılgına döndük!..

"Biliyor musunuz?" dedi bir gün Set Amra, gizemli bir sesle. "Stavro yakışıklı bir oğlan. Selina kesinlikle ona vurulacak, böylece bana gösterdiğiniz cömertlik dolu dolu ödenecek. Ee Stavro, ne dersin bu işe?"

Ne diyecekti Stavro? Her zamanki gibi aklı başından gitti!.. Öyle ki kendisiyle birlikte Barba Yani'nin de başını döndürdü, eklemleri tutmayan yaşlı kadını da aramıza alıp hiçbir şeyden haberi olmayan Selina'yla evliliğimi kutlamak üzere halay çekmeye başladık!..

Ben, kulakları duymayan at gibi burnumun dikine gidiyordum; evi ilerki mülküm sayarak, terastaki çakıllı kumun yağmur suyunu odalara sızdırdığını saptadım. Bunun üzerine bütün Lübnanlılar gibi merdaneyi alıp çatıya çıktım, çevredekilerin neşeli kahkahaları arasında topuklarıma değip beni burnumun üstüne düşüren ağır silindiri ardımda sürükleyerek bir aşağı bir yukarı gidip gelmeye başladım.

Hey gidi yüreğim hey, ne işler açtın başıma!

Üstelik işi daha da ileri götürdüm. Günün birinde Set Amra'nın nargile çubuğunu tam bir şehvetle emen kırmızı etli dudaklarını gösterip Barba Yani'ye:

"Hey Barba Yani, şu dudaklara bak!.." dedim "Kim bilir? Belki nargile çubuğundan başka şeyleri de öpmeyi biliyorlardır! Bakarsın iki düğünü birden kutlarız!"

Evet, görüyorsunuz ya, iki düğünü birden!.. Çünkü yoksulluğumuz kadar kesindi benim Selina'yla evleneceğim.

"Ah, Stavraki!" diye bağırdı zavallı dostum. "Yaşamın ne olduğunu öğrenene dek epey koşacağa benziyorsun!"

Doğrusu her şeyi önceden adı gibi bildi.

Selina geldi. Gür saçlı, şeytan bakışlı, uzun boylu, sağlam, civa gibi fıkır fıkır bir esmer güzeliydi, ama ruhu ticarete yatkındı, aklı da hoppalıkta. Daha ilk günden üçümüzü de pıstırdı. Teşekkürleri kısa ve kuru oldu. İğrenç bir yaşam sürdüğümüze karar verdi; az kalsın anasının yoksulluğunu da bize yükleyecekti. Bize tepeden baktı, tek başına bir ev kiraladı, her gün şöyle bir çeyrek saat bizi görmeye geldi, Set Amra'nın eline üç beş kuruş sıkıştırdı, kadıncağızdan "harcadıklarımızı karşılamak üzere". Yaban illerden getirdiği giysilere büründü, pahalı takılarla bezendi, köydeki kıskanç gözlerin önüne değerli bir mal gibi çıktı.

Günün birinde komşu hanımlardan biri, varlıklı bir yabancının arabayla Beyrut'tan Selina'yı görmeye geldiğini haber verdi. Sözlüm, nişanlım Selina!

"Ah, Barba Yani, yaşam nasıl da düş kırıklıklarıyla dolu," diye haykırdım, yeryüzündeki biricik dostumun omzuna kapanarak.

"Bilmiyor muydun bunu Stavraki?.. Öyleyse şimdi yeniden öğren. O arada ibriğini al, benimkini de bul, pılımızı pırtımızı toplayıp gidelim. Evet, gidelim. Dünya hâlâ güzeldir!"

Zavallı Set Amra'yı gözyaşları içinde bırakarak yola çıktık ve tam üç ay Lübnan Dağı'nın en güzel yörelerini dolaştık, dupduru kaynaklarından sular içtik, bitip tükenmeyen salebimizle bütün Lübnanlıların susuzluğunu giderdik.

"Salep var, salep! Salepçi geldi!.."

"Dünya hâlâ güzel değil mi Stavraki?.."

"Ah, Barba Yani! Ne kadar haklısınız!.."

***

Dünya güzel mi?.. Yok canım, düpedüz yalan bu!.. Bütün güzellik, sevinç dolu olduğu sürece kendi yüreğimizden geliyor. Sevinç uçup gittiğinde dünya mezarlığa dönüyor. Nitekim, o güzelim Lübnan toprağı da hem benim yüreğime hem Barba Yani'nin bedenine mezar oldu.

Günün birinde Dlepta yakınlarında beklenmedik, apansız bir yürek sıkışması, başı önde, yere yıkıverdi onu; bir kayaya çarpıp yaralandı.

"Barba Yani! Ama Barba Yani! N'aptınız? Bir yeriniz ağrıyor mu?"

Hayır, Barba Yani'nin acısı yoktu artık. Bütün acı bana kaldı...

Bu da, ondan sonraki ömrümü yiyip bitiren kurt oldu. Yitirdiğim bu dostluğun özlemi ve her şeye karşın yeni bir sevgi bulma gereksinmesi beni birkaç yıl sonra ülkeme dönmeye, bir insana yaklaşmaya, onu Kira kadar, anam kadar, Barba Yani kadar sevmeye zorladı.

Bu da, biliyorsunuz gezgin satıcı Stavro'nun öyküsünü oluşturdu...

Modern Klasikler Dizisi - 162

Panait Istrati'nin ilk yapıtlarından olan *Kira Kiralina*, 1924 yılında yayımlandığında büyük ilgi topladı ve yazarın gelecek şöhretinde büyük pay sahibi oldu. Adrien Zograffi adlı kahramanının adını taşıyan dizinin ilk kitabı *Kira Kiralina*'da yazar, Tuna Nehri'nden Kahire'ye uzanan bir coğrafyanın insanlarını canlı portreler halinde betimliyor. Adrien'in Stavro'yla karşılaşmaları üzerinden, mülksüz, yurtsuz bir insan için özgürlüğün ve ahlakın anlamını tartışıyor. Istrati Doğu'yu toz pembe bir masal halinde değil, geleneksel devlet, aile, cinsiyet bağlarının dışındaki insanların bitimsiz dayanak arayışlarından kesitlerle sunuyor.

PANAIT ISTRATI (1884-1935): Romain Rolland'ın nitelemesiyle "Balkanların Gorki'si" olarak tanınan Istrati, Romanya'da, Tuna kıyısında kozmopolit bir kent olan Brăila'da dünyaya geldi. Annesi Rumen bir işçi, sınır güvenliği tarafından öldürülen ve hiç tanımadığı babası ise Yunan bir kaçakçıydı. On iki yaşında okulu bırakıp kimsesiz bir çocuk olarak ufak işlerle hayatını kazanmaya çalıştı. Genç yaşta sosyalist fikirlerden etkilendi, etkin siyaset yaşamını 1929 yılında Sovyetler Birliği'nde düşkırıklığına uğradığı döneme kadar sürdürdü. Çocukluğundan beri Rumence, Türkçe ve Yunanca konuşabiliyordu, daha sonra Fransızca öğrendi ve bu dilde yapıtlar verdi. Yapıtlarını gerçekçi bir anlayışta kaleme aldı. *Mihail, Haydutlar, Akdeniz, Baragan'ın Dikenleri, Kira Kiralina, Sünger Avcısı* gibi yirminci yüzyıl edebiyat dünyasında yer etmiş pek çok novella ve roman yazdı. 1935 yılında, genç yaşta beri boğuştuğu veremden öldü.

9 786254 051807

12 TL